junij
2021

1001 solkanski časopis

Leto XXVII, številka 108

Spoštovane krajanke, cenjeni krajani!

Pa smo končno dočakali poletje … Sonce, daljše dneve in nov izvod 1001 solkanskega časopisa.

Časopis se trudi ponujati vsebine, zanimive za vse krajanke in krajane Solkana. Vendar za rast časopisa ni dovolj uredniški odbor, ampak moramo pri tem sodelovati vsi. Vsi pogledi, občutki, doživetja, ideje krajank in krajanov bodo pomagale k zanimivosti in raznolikosti časopisa. Zato sodelujte z nami, pišite, fotografirajte, predstavite se sokrajanom in nam tako pomagajte delati časopis zanimiv in aktualen. Predvsem želimo, da se pri tem zabavate in pišete z nasmehom na obrazu. To ne stane nič, a dandanes veliko pomeni.

Krajevna skupnost Solkan vabi, upoštevajoč vse ukrepe, ki nam bodo pomagali, da ostanemo zdravi, na več lokacij v Solkanu, kjer bodo v poletnih mesecih potekali različni dogodki in prireditve. Vsi termini bodo objavljenih na vseh kanalih, ki jih za obveščanje uporablja KS Solkan.

Naj vam poletni čas na domačem vrtu, na sončni plaži ali v hladnem zavetju doma krajša listanje našega časopisa, ki je tokrat še raznovrstnejši. Želimo vam prijetno branje in še prijetnejše poletje. Ostanimo zdravi!

Jana Herega, predsednica Krajevne skupnosti Solkan

Foto: Miran Brumat

Pozdravljen, ciciban – 120 let vrtca Julke Pavletič

Solkanski vrtec Julke Pavletič praznuje častitljiv jubilej. Ob spominu na 120 let vzgoje otrok in preobrazbe iz malčkov v cicibane čestitamo vsem vzgojiteljicam in skrbnicam, ki so skozi nemirno stoletje srčno branile otroško radoživost, smeh in iskrenost. Zaklad, skrit v radovednih glavicah, je neprecenljive vrednosti, a vzgojiteljice še vedno najdejo način, da ga nežno odstrejo in vanj položijo še kakšen zlatnik.

Tudi naši najzgodnejši spomini segajo v vrtčevske dni, ko smo se majhni možiclji in punčike igraje pripravljali na sprejem v cicibanove vrste. In prav taki smo bili, kot ga opisuje Oton Župančič v pesmih o Cicibanu. Cmeravi in veseli, radovedni in nagajivi, žalostni, smejoči, pojoči.

Že dolgo nisem brskal po starih fotografijah, kakor da si nočem priznati, da ura ne tiktaka sočasno obema. V pravokotni pleteni košari s pokrovom, ki se tesno prilega obodu, se gnetejo razmetane fotografije stoterih oblik. Večinoma so črno-bele z nazobčanimi robovi, nekatere rahlo ukrivljene, druge pobledele ali porumenele. Ko odprem skrinjico natisnjenih spominov, se naenkrat vsuje plaz prizorov in asociacij, kronološko hipoma lahko skačem iz posnetka na posnetek kot ciciban v otroških pesmih. Ne morem razumeti, da me samo pogled na fotografijo lahko osreči, užalosti, pa se spet poigra z nasmehom ali samogovorom. Za vsakim prizorom, natiskanim na fotografski papir, se skrivajo zgodbe, v navideznem neredu nametanih fotografij se skriva mozaik utrinkov iz preteklosti. Spomini niso časovno omejeni in zagotovo sem ob pleteni košari prebil dolgo v noč. Ne obžalujem niti trenutka, saj sem tudi pred televizorjem še večkrat ždel dolgo v noč. Obledele fotografije so bolj učinkovita možganska telovadba, škoda je le, da z njimi premalo telovadimo.

Pozdravljen, ciciban: skrajno levo Simon, pod črko O Ervin, pod črko D Miran

Na mizi so ostale tri fotografije s skupinskimi posnetki. Minilo je skoraj 60 let, ko nas je fotograf ovekovečil in še prej namučil, da nas je postavil v vrste in mahaje opozarjal, kdaj bo pritisnil na sprožilec.

Mulci smo kot mali vojački korakali po odru in pokazali povabljenim, da bomo kos vsem težavam prihodnje generacije cicibanov. Učiteljice iz osnovne šole so prišle na razstavo nasmejanih obražčkov, poiskale so "račke", "zajčke", "petelinčke" in jih povabile v prvošolske klopi. Premalo je bilo prostora za ves otročji drobiž, nekateri še nismo napolnili skledo sedmih let, drugi so bili predrobceni in niso še zrasli čez ušesa, da bi bili kos vsem cicibanovim nalogam. Ni pomagalo niti cukanje krila najljubše vzgojiteljice niti iskrene solzice. Tovarišice učiteljice so bile resda prijazne in z leporečjem pozdravljale vse prisotne, zato pa odločne v nameri, da bodo iz malih cicibančkov postali učenci, dijaki, študentje ...

Ciciban kot sinonim za hitro spreminjajoče razpoloženje, otroško iskrenost in igrivost je ostal le kot spomin na naša zgodnja leta. Lani sem v Vinici obiskal rojstno hišo pesnika Otona Župančiča. Ob prebiranju njegovih otroških pesmi sem v sebi spet začutil Cicibanovo živost. Vsi smo še cicibani in še bolj telebani, le okolju kažemo zlagane *selfije*. Ob nekaterih stvareh, ki jih celo zavestno počnemo, bi še Ciciban zardeval.

Miran Brumat, besedilo in foto (junij 1962)

Od leve proti desni stojijo: Dora Krpan, Mira Zrimšek, Nada Lovrič, Ema Segala, Sonja Bašin, Pavlica Bizjak, Zdenka Znidaršič, Cita Valentinčič (pomočnica), Danica Biteznik, Milojka Persič (kuharica), Martina Grapulin in Pavla Pušnar

Vzgojiteljici Sonja Bašin (levo) in Nada Lovrič (desno)

Utrip kraja

Praznovanje ob visokem jubileju je vzgojno osebje skupaj z vodstvom skrbno pripravljalo že lani, žal pa so morali zaradi pandemije vse aktivnosti prenesti v letošnje leto. Prizorišče je bilo v parku pred pročeljem vrtca, nekaj dni so skupaj z vrtičkarji vadili na zelenici, otroško petje se je razlegalo daleč naokoli. Nekaj ur pred napovedano prireditvijo pa so debele dežne kaplje pregnale nastopajoče in povabljene nedaleč stran, na pokrito ploščad karavle.

Starši otrok so se posedli na tribune, pred navideznim odrom so bili razporejeni stoli za vabljene in zadaj za upokojene vzgojiteljice. Prva vrsta z napisom MONG je ostala prazna, zagato je sicer rešila podžupanja Damjana Pavlica s kratkim nagovorom občinstva in še prej predstavnica krajevne skupnosti Vesna Bašin, vendar ostal je grenak priokus in še ena potrditev, kako malo je cenjeno solkansko okolje. Tudi na spletni strani mestne občine so objavili le obrobno notico in to šele po dveh dnevih. Očitno je za mlado občinsko gardo tisoč letna *Jako stara vas na Goriškem* s 120-letnim vrtcem le poskusni poligon za *Oživljanje zgodovinskega jedra Solkana* kot so zapisali na svoji strani https://nova-gorica.si. Za nastopajoče otroke in upokojene vzgojiteljice prva vrsta praznih stolov ni delovala le kot fizična praznina, ampak bolj kot meja, distanca z občutkom manjvrednosti. Vrtec nosi ime po mladi aktivistki Julki Pavletič, ki je tragično preminula v koncentracijskem taborišču leta 1945. Njena sestra Danica Bašin in sorodniki so se odzvali vabilu na praznovanje, da bi počastili spomin nanjo, istočasno so s prisotnostjo in nastopom nečakinje počastili vse prisotne in še posebej vse vzgojno osebje, ki se je v duhu nosilke imena vrtca trudilo in se še vedno trudi za prijaznejšo prihodnost otroških generacij.

Ob zaključku so zapeli nekaj pesmi, med njimi najbolj znano Oda Sukenu, avtorja vzgojitelja Vida Mariniča. Njena melodija lepo zveni in že postaja solkanska himna. Povabljeni smo bili še na priložnostno pogostitev, med gosti pa sem prepoznal dve vzgojiteljici s fotografij, Sonjo Bašin in Zdenko Žnidaršič. Po 60. letih sta še vedno energični in postavni. S ponosom se spominjata vzgojnega dela in še posebej vsakodnevnega opravila, ko sta vrtičkarjem pred kosilom dajali veliko žlico ribjega olja za boljšo rast in trdne kosti.

Zapomnil sem si drugi del himne, kjer otroci pojejo:

Vrtec Julka tu stoji,
v njemu rastemo mi vsi.
Že zelo je star Solkan,
in zato je tudi znan.
To ni mesto, ni ne vas,
Solkan je kraj, ki povezuje nas.
Solkan povezuje nas.

Miran Brumat, besedilo in foto

Upokojeni vzgojiteljici Sonja Bašin in Zdenka Žnidaršič

Vzgojiteljici Marina Bončina in Martina Madon

Ilustracija: Ana Zavadlav, Ciciban 2020

Utrip kraja

Poročilo o delu KS Solkan

Svet KS Solkan se ukvarja z več rizičnimi problemi v kraju. Z Mestno občino Nova Gorica (MONG) in drugimi pristojnimi službami poskušamo priti do konstruktivnih rešitev in izboljšanja aktualnega stanja.

Že od začetka mandata se trudimo vzpostaviti in organizirati varno šolsko pot za solkanske šolarje in posledično izboljšati varnost cestnega prometa za najranljivejše skupine. Skupaj s Svetom za preventivo in vzgojo v cestnem prometu smo si ogledali vse kritične lokacije, zaprosili omenjeni svet za izdelavo strokovnega elaborata, kje in kako odstraniti nevarne točke ter vso dokumentacijo posredovali pristojnim službam na MONG. Prioriteta Sveta KS Solkan je, da se omenjena varna šolska pot vzpostavi tudi v praksi. Žal se na MONG na naše želje in predloge pristojnih strokovnih služb ne odzivajo, kot si želimo, zato z delom nadaljujemo.

V okviru prometne problematike v kraju smo že večkrat posredovali zaradi kritik čez parkirni režim. Kot povsod so tudi v tej problematiki različna in popolnoma nasprotujoča si mnenja. Merilo vsega pa je upoštevanje cestnoprometnih predpisov, ki zagotavljajo vsaj osnovno varnost. Z urejanjem parkirne politike (predvsem v okolici šole in v centru Solkana) se trudimo seznaniti tudi pristojne službe na MONG, krajani pa se morajo zavedati, da lahko Svet KS Solkan spremembe in ideje le predlaga, odobri in financira pa jih v okviru lokalnih cest izključno občina.

Pristojna komisija KS Solkan aktivno sodeluje z MONG v procesu iskanja rešitev umirjanja prometa v starem jedru kraja.

KS Solkan je dosegla, da se na Vojkovi cesti postavi eden od prvih ekoloških otokov na območju MONG, ki bo posodobljen z najnovejšo tehnologijo. Tovrstni polpotopni ekološki otoki zavzamejo manjšo površino, odpadki se z nalaganjem zaradi mase stiskajo, zato je potrebno manj pogosto praznjenje, poleg tega pa je zaradi hladne zemlje manj neprijetnih vonjav. Ponovno opozarjamo, da se na ekološke otoke lahko odloži le odpadni papir, embalažno steklo, biološke odpadke iz gospodinjstev in odpadna embalaža, odlaganje ostalih vrst odpadkov (kosovnih, gradbenih ali nevarnih odpadkov) v zabojnike ali poleg zabojnikov ni dovoljeno; te je potrebno odpeljati v Zbirni center Stara Gora. Prav to je največji problem neurejenosti ekoloških otokov v kraju in za to smo krivi krajani sami. Odlaganje kosovnih odpadkov ob ekološki otok, odpadni gradbeni material, cele kartonaste škatle na tleh itd. očitno kazijo izgled ekoloških otokov in kraja samega. Za to ne moremo kriviti nikogar drugega kot le sebe. Prav tako krajane ponovno opozarjamo, naj odpadke, ki sodijo v zabojnike na ekoloških otokih, odlagajo v tisti ekološki otok, ki je krajevno na območju, kjer prebivamo. Vse prevečkrat vidimo, kako krajani Solkana in tudi okoliških krajev z vozili pripeljejo odpadke v druge ekološke otoke, največkrat tiste, ki so enostavno dostopni z vozilom. Noben trud ne bo pomagal, če se ne bomo vsi držali osnovnih pravil obnašanja na ekoloških otokih.

Podoben primer lastne neodgovornosti in odraz kulture kraja je neprestano uničevanje tabel glede prepovedi sprehajanja psov na območju spomenika padlim borcem v Solkanu. Ker so se na območju spomenika neprestano pojavljali pasje iztrebki, nenazadnje je spomenik kraj, kamor se živali ne vozi, smo se odločili postaviti oznake, ki na območju spomenika prepovedujejo sprehajanje psov. V nekaj dneh so bili znaki ali uničeni ali celo odtujeni, območje spomenika pa ponovno polno pasjih iztrebkov, ki jih člani Sveta KS Solkan skoraj vsakodnevno čistimo. S temi dejanji se očitno kaže kultura, verjamemo, da redkih, lastnikov psov. Prosimo, da živali sprehajate na okoliških poteh, saj vam bodo tudi živali same hvaležne. Kdor je večkrat uničil postavljene table in oznake na območju spomenika, pa naj se zazre vase in razčisti težave na drugačen način – ne z destruktivnostjo.

S pristojno gospodarsko družbo iščemo rešitve v zvezi s kamnolomom in zmanjševanjem prašenja, ki je posledica dejavnosti v kamnolomu. Prav tako smo na MONG poslali vprašanje v zvezi s prostorskim načrtom in širjenjem dejavnosti v okviru kamnoloma.

V zvezi izgradnje nove soseske »Soške vile« smo pri pristojnih službah urgirali zaradi vožnje tovornjakov in delovnih strojev po okoliških ulicah. Kljub temu da je za tovrstna vozila predvidena vožnja čez industrijsko cono, so vozila pot krajšala po okoliških ulicah in strnjenem naselju, s tem pa močno onesnaževala ulice, kjer pa redno prihaja tudi do nevarnih situacij v prometu.

Predstavnik KS Solkan sodeluje tudi v procesu iskanja primernih rešitev v zvezi s kopanjem v Soči.

Skupaj z Rezbarskim, intarzijskim in restavratorskim društvom Solkan (RIRDS) nadaljujemo z urejanjem muzejske zbirke Hiša solkanskega mizarja. V kratkem bo vzpostavljena multimedija in modernizacija zbirke, člani RIRDS pa neprestano strokovno nadgrajujejo obstoječo zbirko. Ko bodo razmere dopuščale, vabimo vse krajane na ogled lete, ki nam omogoča vpogled v delo in življenje solkanskega mizarja v preteklosti.

V poletnih mesecih bo v Solkanu več prireditev. Ponosni smo, da je bil cilj Dirke po Sloveniji prav na Sveti Gori. Poleti pa bodo v sodelovanju z MONG v krajevnem jedru potekale prireditve in aktivnosti v okviru projekta Cvetoče ulice, pozdrav poletju pa je odprla tradicionalna prireditev Pesem pod lipo, ki jo organizira KD Slavec Solkan. O vseh prireditvah bomo krajane obveščali po vseh kanalih, ki jih za obveščanje uporablja KS Solkan.

Svet KS Solkan je kot prvi na tem območju modernizirali in digitaliziral pokopališče, in sicer smo na objektu starejše vežice ob pokopališču postavili velik ekran. Ekran, ki služi orientaciji na pokopališču. Vsa obvestila v zvezi s pogrebi bodo digitalizirana, v stanju neaktivnosti pa se na ekranu prikazujejo fotografije in informacije o kraju. Sistem je komaj v fazi postavljanja, saj bo sledilo še veliko dopolnitev in nadgradenj. Prav tako nadaljujemo z urejanjem pokopališča (obnova stopnic med platoji, razsvetljava, ozvočenje), smo pa tudi v začetni fazi pridobivanja potrebnih soglasij in dokumentacije v zvezi s prostorom za raztros pepela pokojnikov.

Krajane pozivamo, da aktivnosti in načrte Sveta KS Solkan spremljajo v zapisnikih sej, ki so ažurno dostopni na spletni strani KS Solkan. V primeru, da krajani nimajo dostopa do internetna, se zapisnike lahko prebere tudi v pisarni KS Solkan v času uradnih ur.

Člani Sveta KS Solkan

Krajevna skupnost in Turistično društvo Solkan sta poskrbela za digitalno tablo pred solkanskim pokopališčem, foto: K. Vuga

Knjižni novosti Darinke Kozinc

V letošnjem letu je pri založbi Volosov hram izšla sodobna pravljica Darinke Kozinc z naslovom **Dežela Virož(ivž)ava**.

Pravljica nas seznani s pusto, smrdljivo in kužno deželo Viroževo, kjer so virusi doma. Spoznamo ljudstvo Kugarjev, Kolernikov in Gripinov, ki so se jim pridružili še Koronarji. Vlada jim kraljica Gripina, ki je navdušena nad močjo novega ljudstva Koronarjev. Preden jih pošlje v svet, med ljudi, pripravi slavje in se preimenuje v kraljico Korono. In ko ljudje spet odkrijejo vrednote, ki jih poiščejo na podstrešjih, v drvarnicah, garažah, kleteh ... in z njih obrišejo prah ... začnejo Koronarji izgubljati moč. In dežela Virožava se začne spreminjati v deželo Viroživžavo, kjer se spet naselijo cvetlice, metulji in pomladni veter.

Odlomek:

»Veste, že dolgo časa opažamo, da so ljudje postali preveč predrzni. Domišljajo si, da na svetu ni ničesar več, kar bi bilo močnejše in pomembnejše od njih. Ne ozirajo se na naravo, v vodo še vedno spuščajo strupe, v zrak pa strupene pline. Sočutje, strpnost, človečnost, enakost, solidarnost, prilagajanje ... so odvrgli v smeti.«

Pesniška zbirka, sicer prva, vendar že trideseta knjiga po vrsti, je luč sveta zagledala v mesecu maju in nosi naslov **Srce ve**. Izšla je pri založbi Jutro.

V spremni besedi, ki jo je napisala Barbara Korun pod naslovom Iskanje svetlobe, med drugim piše:

»Pesem Darinke Kozinc natanko ve, kje je doma: fige in robide, potok v laporni strugi, burja, morje, Soča, aleksandrinke, Sabotin, Goričanke ... to je le nekaj besed, s katerimi nežno boža, iz česar se je rodila, hrani, tolaži, daje moč – tudi ob grenkih spoznanjih uničenega sveta, tudi ob praznih, zaraščenih hišah, ob bolečini, ki se prenaša v družini iz roda v rod.«

Boris Jukić pa je iz premešanih verzov avtorice na platnice sestavil naslednji pesniški zapis:

Sled spomina je,
ki ostane,
in se v tvojem
naročju vgnezdi.
Ker srce ve
za nemirne dni.

Uredništvo

Utrip kraja

Rože in trnje – poklon Davorini Bevk

Ob obletnici rojstva in smrti pisatelja Franceta Bevka 1890–1970

Vse od ustanovitve novogoriškega literarnega kluba Govorica njegovi člani vsako leto ob kulturnem prazniku 8. februarja in 17. septembra polagamo cvetje na grob Franceta Bevka na pokopališču v Solkanu in beremo iz njegovih in svojih del.

Pisatelja, ki je umrl prav na svoj 80. rojstni dan (17. 9. 1890–17. 9. 1970), so položili v grob zraven hčerke Jerice, ki je umrla v najnežnejših letih (1939). Soproga Davorina je umrla manj kot leto dni za soprogom. (Davorina, roj. Bratuž, 14. nov. 1894 v Gorici, umrla 18. 8. 1971 v Ljubljani.) V tem času je za pi-

sateljev nagrobnik naročila in plačala njegov doprsni kip in muzeju v Idriji izročila predmete iz njunega ljubljanskega stanovanja. Tam je zdaj spominska soba. Goriški knjižnici pa je marsikaj daroval že pisatelj sam.

V Novi Gorici smo v kasnejših letih velikega pisatelja in bojevnika za osvoboditev izpod fašizma počastili s poimenovanjem Goriške knjižnice Franceta Bevka, kjer je njegova spominska soba, in trga Franceta Bevka, spomenik ob Magistrali pa je leta 1974 postavil Boris Kalin. Vklesani napis pove, da je bil pisatelj »v viharju in soncu« sredi življenja tesno povezan s svojimi ljudmi.

Med počastitvami Franceta Bevka največkrat pozabimo na Davorino Bratuž, poročeno Bevk, sestrično Lojzeta Bratuža, čeprav je imela izredno pomembno vlogo ne le v njegovem osebnem življenju, temveč tudi v nastajanju njegovega obsežnega pisateljskega dela. Pomagala mu je, pretipkavala, mu svetovala, bila dober kritik. Imela je podobno vlogo kot Tolstojeva žena Sofija in Ana Grigorijevna, soproga Dostojevskega. Podobno kot France Bevk je bila Davorina večkrat zaprta in je skupaj z njim odšla v partizane. Tudi njeno izvirno ustvarjalno delo ni pozabljeno, predstavljeno je v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu in leksikonu Primorci.si, žal pa velikokrat jemljemo kot nekaj samoumevnega dejstvo, da vedno ostaja v moževi senci oziroma se omenja izključno v zvezi z njim.

Davorina je bila ena redkih tedanjih izobraženk, vendar pod fašizmom obsojena na brezdelje ali odpoved slovenski narodnosti. Znano je, da je bila glasbeno in slikarsko nadarjena. Leta 1915 je dokončala učiteljišče in kasneje poučevala v Istri, v vaseh v Vipavski dolini in v Caremi v Piemontu. O tem, kaj ji je pomenilo poučevanje nasploh, ni pisala sama. Leta 1933 je v Ljubljanskem zvonu izšla Bevkova pripoved z naslovom »Pismo, ki ga je napisala ženska«. Gre za izpoved v obliki pisma, ki ga piše v Italijo premeščena narodno zavedna učiteljica. Piše o tem, da slika akvarel in izpove, da je »Žalost je rada sama, a radost kriči in poje«. Zato slika. Rada poučuje, kljub temu da otroke komaj razume, ko ji govorijo v italijanskem narečju. Vendar jo imajo radi in »ljudje so dobri kot kruh«. Opiše tudi srečanje s premeščenim železničarjem, Slovencem. Le-ta se sramuje pred njo, učiteljico, ker ne govori zborne slovenščine. Na koncu Bevkove pripovedi je pripis »Pismo sežgite.«

Isto leto (1933) je pri Goriški matici v Gorici pod psevdonimom Martina Seljak izšla Davorinina knjižica praktičnih nasvetov za ureditev doma in gospodinjstva z naslovom Ljubi moj domek. Njeni so besedilo in ilustracije. V obeh primerih pa se zdi, da je bila zelo zadržana in pretirano stroga pri presojanju svojega dela, za razliko od Franceta Bevka, ki je tudi zato (na srečo) ustvaril tako obsežen in kvaliteten opus.

A četudi skušamo zavzeti povsem strokovno držo, nas vedno zanima ljubezen. Kako se je začelo? Njuna zveza je bila dolga, polna preizkušenj zaradi viharnega časa pa tudi njunih medsebojnih osebnih razočaranj. Kot ženska in mama menim, da jo je najhuje prizadela smrt hčerke Jerice, njunega edinega otroka, France Bevk pa je bil, pred srečanjem z njo in po poroki, oče več otrokom. Marijan Brecelj je zbral in objavil nekaj pisateljevih posvetil. Prvo je Bevk napisal Davorini kot posvetilo v knjigi Frančišek Asiški. »V največjem ponižanju življenja in v morju najgloblje in strašne samote sem pisal to knjigo. Če bi bil le slutil, da prihajaš v moje življenje ti, bi bile postale moje bolečine rože in bi samota v hipu zagorela v plamen sladke misli, ki bi me vsega objel.«

Spoznala sta se torej leta 1926. Tisto leto je bil Bevk štiri mesece v zaporu, ker ni hotel izdati, kdo je avtor protivojne pesmi Rekruti. To je bil vipavski pesnik Drago Bajc. V zaporu je Bevk napisal knjigo Frančišek Asiški in 1. del trilogije Znamenja na nebu ter napravil načrt za svoje nadaljnje delo. Obe knjigi sta izšli isto leto in bili kmalu ponatisnjeni. 2. novembra 1926 je zagorel Trgovski dom v Gorici.

Citirano posvetilo ima datum 2. november 1927, kar pomeni, da ga je napisal preganjani in težko preizkušeni moški, ki pa je ravno v srečanju z Davorino, svojo kasnejšo ženo, ponovno zbral moči za ljubezen in delo. Tega leta sta se skupaj preselila v Trst. Po vrnitvi v Gorico sta stanovala na Svetogorski cesti, v neposredni bližini stanovanja družine Šorli-Bratuž.

»A glavni vzrok, da sem se umaknil iz Gorice, je bil čisto oseben. Nisem imel poguma, da bi v malem mestu, vsem na očeh, začel življenje z žensko, ki sem jo ljubil, a se z njo nisem mogel postavno vezati. V velikem mestu človek laže uteče zlohotni pozornosti.« (Bevk, Mrak za rešetkami 1958, str. 43)

Zlohotno pozornost oziroma govorice (France Bevk je bil v času, ko se je začela njuna zveza, namreč še poročen z drugo) je najverjetneje veliko teže kot Bevk prenašala Davorina Bratuž/poitalijančeno Martina Perossi, psevdonim Martina Seljak. Besede razumevanja in podpore pa lahko razberemo v pismu, ki jima ga je po svojem obisku s soprogo Dino na cvetno nedeljo leta 1928 napisal literarni zgodovinar Alojzij Res. (Pokopan je na Sveti Gori.) »Bitje, ki ti je na drobnih rokah prineslo neizmerno bogastvo v bridkosti porojene ljubezni. Težko je vajino stališče. /…/. A Bog sodi drugače kot ljudje.«

Le zakaj bi jima sploh sodili! France Bevk in Davorina sta že desetletja »tam, kamor moč preganjalcev ne seže.« (Prešeren). To, kar si zase in druge bralce želim, pa je, da bi postala bolj dostopna tudi Davorinina ustvarjalna zapuščina – vsaj v digitalni obliki. In bi se je spominjali z razumevanjem in spoštovanjem do njenega dela in izjemne osebnosti.

Marija Mercina

Kako oživiti staro jedro Solkana?

Med pobudami so odkup Vina Gorica in oživitev obeh trgov

Idej in pobud, kako urediti in izboljšati staro jedro Solkana, ne manjka. Sredi aprila so predstavniki solkanskih organizacij in nekaterih podjetij, ki delujejo v starem jedru Solkana, na delavnici potrdili vizijo, o kateri so prebivalci razpravljali že lansko leto: staro jedro naj bo živo – z ljudmi, lokali in trgovinami – in privlačno tako za lokalne prebivalce kot tudi za turiste.

Predstavniki lokalnih organizacij in podjetij so kot najpomembnejšo pobudo izbrali občinski odkup bivšega Vina Gorica na Trgu Marka Antona Plenčiča. Druge pomembne pobude so še predlog za solkansko tržnico, oživitev dogajanja na obeh glavnih trgih, še posebej na Trgu M. A. Plenčiča, ureditev enosmernih ulic, manj prometa in bolj varna hoja po obeh trgih, začasen oder in tribune pred krajevno skupnostjo, kolesarske steze, kakšno novo drevo in selitev knjižnice v pritličje Krajevne skupnosti Solkan. Lansko leto februarja so prebivalci na podobni delavnici za staro jedro poleg tega izpostavili še ureditev prostora za druženje ob kapelici Sv. Ane. Nekatere pobude so enostavne za izvedbo, druge za uresničitev zahtevajo čas in večji finančni vložek. Pobude po oživitvi dogajanja, po solkanski tržnici in po varni hoji na trgu bo letos poleti poskušal nasloviti nov kiosk Mobilet, ki bo stal na Plenčičevem trgu. Z vsemi pobudami, zbranimi v letošnjem in lanskem letu v okviru projekta Cvetoče ulice, se je že seznanil župan dr. Klemen Miklavič in vodstvo Mestne občine Nova Gorica.

Na Trg Marka Antona Plenčiča prihaja kiosk Mobilet

Ceste, ulice in trgi Solkana so zanimive javne površine, ki pa so premalo izkoriščene. Zaradi slikovite cerkve sv. Štefana, čudovitih lip in razgleda na Sabotin ima Plenčičevtrg velik potencial, da postane živahno središče Solkana. Zagotovo pa trg potrebuje več dogajanja, večjo varnost za pešce in dober razlog, da bodo ljudje na trg sploh prišli.

Neprofitni urbanistični studio Prostorož bo zato na trgu testno, poleti in jeseni, postavil nov kiosk Mobilet. Kiosk bo Trg M. A: Plenčiča obogatil z javnim programom, postane pa lahko nova atrakcija za lokalne prebivalce in obiskovalce. Hkrati kiosk naslavlja več pobud prebivalcev in lokalnih organizacij po oživitvi programa. Na trgu bo med avgustom in oktobrom veljal začasen, testen režim parkiranja. Število uradnih parkirnih mest bo ostalo enako.

Zakaj Mobilet?

Mobilet ne bo običajen kiosk, ampak bo v njem pospravljeno vse potrebno za dogodke, umirjene aktivnosti in druženje. Za testno obdobje treh mesecev (avgust–oktober 2021) bo prinesel dogajanje na Plenčičev trg. Mobilet spodbuja turizem, lokalno podjetništvo in kulturno dogajanje. Poleg tega je Mobilet začasen: pozimi bo pospravljen na suhem, naslednje leto pa se lahko prestavi na drugo lokacijo ali pa odpelje iz Solkana, če se bo letos izkazal za slabo idejo.

Mobilet išče najemnike: javni poziv za brezplačen najem

Info točka? Pop-up trgovina? Izhodišče za pohode, teke in druge športne dejavnosti? Za degustacijo vina, za pripravo frtalje ali za prodajo lokalnih pridelkov? Lokacija za promocijo Solkana in testiranje novih podjetniških idej? Prostor za dogodke, debate in druženje? Kiosk Mobilet bo avgusta, septembra in oktobra stal na Trgu M. A. Plenčiča in v tem času ga lahko organizacije, društva, mali podjetniki in vsi ostali z dobro idejo brezplačno najamejo.

Cena: brezplačno.

Čas najema: najmanj 1 dan, največ 1 mesec, od avgusta do oktobra 2021.

Pogoj za najem: najemnik mora v času najema kiosk aktivno uporabljati, skrbeti za kiosk in za urbano opremo, ki mu pripada.

Izbor najemnikov: najemnike bomo izbrali glede na termine, v katerih želijo najeti Mobilet, in glede na to, kakšen program bodo ustvarjali na Trgu M. Plenčiča. Več kot se dogaja, bolje bo! Prednost bodo imeli najemniki iz Solkana.

Kapacitete in oprema: Mobilet bo opremljen z elektriko. V njem bo manjši hladilnik, štedilnik na elektriko in manjši shrambeni prostor. H kiosku spadjo tudi štirje kompleti zložljivih vrtnih miz in stolov ter oglasna tabla.

Koordinacija in promocija: Program Mobileta v l. 2021 koordinira Prostorož, ki bo najemnikom pomagal tudi pri promociji programa.

Najem in dodatne informacije: Naja Kikelj/Prostorož. Mail: info@prostoroz.org ali tel.: 0590 19 088.

Zala Velkavrh

Veronika Zelko in Vesna Skubic, avtorici grafike

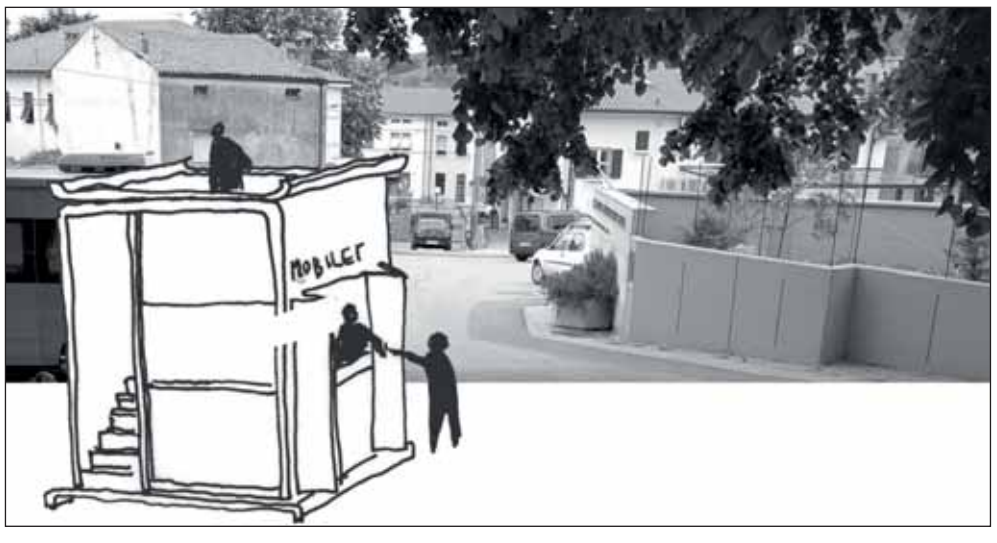

Utrip kraja

Ana Zavadlav dobitnica Levstikove nagrade 2021

8. junija je Mladinska knjiga razglasila letošnje Levstikove nagrajence. Med njimi je tudi akademska slikarka in ilustratorka, prejemnica številnih drugih prestižnih nagrad, Ana Zavadlav, ki je tokrat Levstikovo nagrado prejela za izvirne ilustracije v slikanici Obisk avtorice Gaje Kos.

Iz utemeljitve k nagradi:

Slikanica Obisk je čudovito barvna, oblikovno sočna in besedno igriva. Je celovito zasnovana, umetniško dovršena in jo je – kot vse dobre slikanice – vedno znova možno brati tudi le skozi ilustracije. Ilustratorka v izvirnem likovnem slogu in tehniki ustvari izjemne, presenetljive, kompleksne in premišljene kompozicije, v katere z veseljem vstopimo. Bralca preseneča s polno detajli, ki ga vabijo, da jih odkriva stran za stranjo. S tem besedilo nadgradi in ustvari čvrsto dovršeno slikanico /…/

Ana v družbi ostalih nagrajencev, foto: osebni arhiv

Pogovor z Ano Zavadlav je bil objavljen v 103. številki Solkanskega časopisa decembra 2019.

Gospe Ani iskreno čestitamo.

Uredništvo

Gaja Kos: Obisk, ilustracije: Ana Zavadlav, Mladinska knjiga 2019

Razstava in koncert domačih ustvarjalcev

Dvorišče KS Solkan na Trgu Marka Antona Plenčiča je v soboto, 12. maja, zaživelo. Po celodnevnem izdelovanju razstavnih panojev (s premorom za ogled Dirke po Sloveniji) je bilo dvorišče ob 19 uri pripravljeno na odprtje razstave ilustracij štirih vidnejših primorskih ilustratork: Ane Maraž, Anje Kranjc, Tine Volarič in Solkanke Ane Zavadlav. Sledil je koncert eksperimentalnega elektronskega dvojca Glog, ki ga sestavljata Mitja Širok in Gregor Vuga, in ki deluje med Solkanom, Novo Gorico in Ljubljano. Dogodek je najlepše povzela Tina Volarič, ena od avtoric razstavljenih ilustracij: »In tako smo se ilustratorke odsmejale v topel poletni večer, ki je dišal po mladosti (in malo tudi po cvetoči lipi) in – kot smo kasneje ugotavljali na vrtu solkanske picerije – po občutku, da smo nekje zelo blizu morja, mislim, da nam je milo pljuskalo tik za hrbti. Izlet v brezskrbnost, ležernost, tanke povrhnjice, to. Najlepša hvala vsem, ki ste prišli in prišle pogledat našo mini razstavo v povečavah na

Trg Marka Plenčiča v Solkan!« Pod okriljem festivala Mesto knjige in v viziji urbanističnega kolektiva Prostorož bo razstava na ogled vsaj do sobote, 26. junija.

Festival Mesto knjige podpirajo Mestna občina Nova Gorica, Javna agencija za knjigo in Javni sklad za kulturne dejavnosti. Prostoroževe aktivnosti v Solkanu so del projekta Urbact III »Cvetoče ulice«, v katerem sodeluje Mestna občina Nova Gorica.

Zala Velkavrh
Rebeka Bernetič, obe foto

Olimpijska bakla v Solkanu

23. julija se bodo v Tokiu začele 32. poletne olimpijske igre.

Na ta dan bo sklenila prvi del poti slovenska olimpijska bakla, ki je od 22. aprila potovala po vseh slovenskih občinah v spremstvu navijačev in nosilcev bakle z namenom širjenja olimpijskih vrednot, povezovanja ljudi, navdihovanja in prebujanja jeklene volje.

Slovenska olimpijska bakla je 6. maja naredila častni krog tudi v Solkanu, kjer je v spremstvu Solkancev, Alana Pertovta, nekdanjega reprezentanta futsala in sedanjega predsednika ŠD Hit, ter njegovega sina Vida, mladega in uspešnega nogometaša, širila jekleno voljo v svetu športa, ki ji jo je vdahnila Petra Majdič, rekoč: »Nihče ti v življenju ne more dati zagotovila, da boš postal najboljši, vedno pa se lahko zaneseš na svojo jekleno voljo. Ta je edino zagotovilo, da se dan za dnem trudiš postati boljši in dosežeš svoj cilj. Zato prebudi v sebi jekleno voljo!«

Uredništvo

Matej Tratnik – prevajalec

Matej Tratnik je prevajalec iz Solkana. Prevedel je številne tuje pravljice, ki temeljijo na ljudskih motivih, poleg tega pa jih zaznamuje tudi izrazit ritem in rima, igriv jezik ter kratkost.

Pravljice so namenjene vsem starostnim skupinam, saj lahko od njih vsakdo kaj odnese – najmlajšim bo poslušanje vezane besede prineslo ugodje, zgodba pa jih ne bo le nasmejala, ampak tudi dala kakšen nauk. Starejšim pa bodo pravljice lahko pobuda za razmislek o življenju in svetu. V tokratni številki objavljamo pravljico **Deklica in Luna**, ki je nastala po motivih kirgiške ljudske pravljice.

Uredništvo

DEKLICA IN LUNA

I

Je deklica zala sirota postala,
kamelo in kravo je podedovala.
Zaklala je kravco in pila je mleko,
kamelo zamenjala je za obleko.

Prerase jo kmalu, ostane brez hrane,
bogat stric jo k sebi za služkinjo vzame.
A teta jo muči, ravna kot z oprodo,
v noči ledeni jo pošlje po vodo.

Sirota k reki gre, s sekiro zlomi led,
dve vedri zvrha že, zdrsi - gre vse po tleh!
Nemočno se zgrudi, v vetru zaihti,
a res nikogar ni, ki potolažil bi.

V pustinji snežni, vsi so se poskrili,
prosi z jokom nežnim Luno, naj se usmili.

II

Na nebu turobnem je padel utrinek
in Luna spusti se med snežne sipine.
Bi Sončece tudi pomagalo rado,
gre z Luno v dvoboj za deklico mlado.

In dobro mu kaže, žari vse močneje,
ko Luna pove: “Sonce, tvoje že vse je
življenje, jaz plavam v samotnih tišinah,
daj meni siroto!” in Sonce pokima.

Gre Luna k hčerki, da ji ljubček, pocrklja,
kol z vedroma s tal vzame in v nebo zvihra.
Pozorno zdaj oko na Luni uzre lahko
dekle, ki nosi kol in vedri skoz temò.

Če zgubi se – Luna v črno se zavije,
ko pa spet je tu, nazaj na polno sije!

Utrip kraja

Pogovor z županom Mestne občine Nova Gorica dr. Klemnom Miklavičem

Župan Mestne občine Nova Gorica, dr. Klemen Miklavič, je bil rojen leta 1975 v Šempetru pri Gorici, doktorat znanosti je opravil s področja izobraževanja in šolskih sistemov. Kar nekaj časa je prebil v tujini, leta 2014 je bil na listi Goriška.si izvoljen za svetnika MONG, v letu 2018 pa je na županskih volitvah premagal takratnega župana Mateja Arčona.

Intervju z županom smo opravili februarja letos.

Dovolite mi najprej čestitke za Evropske prestolnice kulture (EPK) in Zlati kamen, ki se podeljuje za celovito razvojno prodornost občine. Kaj bosta po vašem mnenju naziv EPK in priznanje doprinesla k bolj kakovostnemu življenju občank in občanov naše občine?

Hvala! Evropska prestolnica kulture zagotovo! Če pogledamo tudi tiste prestolnice, ki so iz tega naslova najmanj iztržile, so pridobile občutno več obiskovalcev, kar je v smislu ekonomskih učinkov že samo po sebi pridobitev: nočitve, potrošništvo, povečan obisk gostinskih lokalov ... Povečanega

obiska in s tem povezanih učinkov se lahko nadejamo letos in v prihodnje, vse do leta 2025. V teh letih bo program v teku in ve se tudi, da je EPK tako prestižen naslov, da si veliko obiskovalcev ogleduje prav ta mesta. Če bomo pohiteli in nam bo uspelo narediti nekaj urbanistični korakov, in jih tudi izvesti, bo to še oplemenitilo naša pričakovanja. Če je del storitvenega gospodarstva zaradi epidemije in ukrepov trenutno najbolj na udaru, lahko ta branža pričakuje največ donosa. Neke ekonomske raziskave kažejo donose v razmerju 1:8, sicer ne direktno občini oz. lokalni skupnosti, pač pa v obliki delovnih mest in družbenoekonomskih učinkov. Zelo preprosto: če pogledamo, koliko prenočišč imamo pri nas, bosta zagotovo pridobili obe Gorici in vsi okoliški kraji. Nimamo dovolj kapacitet, ker nimamo toliko nočitvenih zmogljivosti, kolikor bo obiskovalcev. Odprlo se bo veliko priložnosti za lokalne investitorje. To bo nedvomno naložba, ki je že sedaj vidna in je izpostavljena manjšim tveganjem kot pa v obdobju pred pridobitvijo naslova EPK. Prav zaradi tega lahko ljudje varneje vlagajo v razvoj prenočišč.

Pričakujemo pa tudi še en skok, seveda nelinearen, hitrejši, v integraciji obeh mest in s tem v generiranju primerjalnih prednosti za življenje, ustvarjanje, študij, investicije, odpiranje novih delovnih mest. Obe Gorici kot enotno urbano območje skupaj s Šempetrom predstavljata bistveno privlačnejšo lokacijo za življenje, ustvarjanje, študij, umetniško delovanje kot pa vsako mesto zase, ki leži na obrobju matične države. Skupaj smo prestolnica čezmejne regije, ki je enkrat že bila enotna. Razklalo nas je 20. stoletje, zlasti del spodnje regije, ki je že bil enovit in je nekaj pomenil tako v Avstriji kot že prej. Mesto Gorica je kot 1000-letno mesto pustilo svoje sledi tudi v zapisih. To je priložnost, da se ta regija spet združi v eno urbano celotno čezmejno prestolnico. Kaj moramo narediti mi oz. kaj mora narediti politika? Dati priložnost ustvarjalcem, prireditvam, civilni družbi s področja kulture, da pokažejo, da se izrazijo, da dajo programu utrip lokalnih ustvarjalcev. Potrebno je poskrbeti za okoliščine, prizorišča, postati moramo destinacija za gostovanje domačih in tujih ustvarjalcev, zlasti evropskih, in njihove kulturne produkcije tudi preko veleposlaništev. Tuji veleposlaniki se intenzivno zanimajo za nas. Najavila se je indijska veleposlanica. Naziv Evropske prestolnice kulture še posebej v Italiji zelo odmeva.

Veliko uslugo obema Goricama je naredil predsednik Republike Slovenije, Borut Pahor, ker je nemudoma vzpostavil stik z italijanskim predsednikom Sergiom Mattarello in podčrtal to dejstvo. Predsednika sta nam skupaj čestitala. Mattarella je povezovanje obeh Goric in naslov EPK celo omenil v novoletnem nagovoru. Očitno predsedniku to veliko pomeni, kar ima težo, saj je Italija ena od največjih držav in tudi ustanoviteljica EU. Na ta način sta postali Gorica in Nova Gorica prepoznavnejši v tej več kot 60 milijonski državi.

To je en del, drugi del pa je prav tako zelo pomemben. To je skrb za infrastrukturo, saj moramo biti dobro povezani. Bohinjska proga od Jesenic do Sežane je središčni projekt. Za nas sta pomembna kraka v Gorico in v Ajdovščino. Nova Gorica, Gorica in Ajdovščina morajo dobiti primestno železniško povezavo, primestni vlak, ki povezuje te tri centre razvoja. Železniška trasa že obstaja, treba jo je samo urediti in dodati perone, ki morajo biti postavljeni tako, da bo vseeno, kje na tej osi med Novo Gorico, Gorico in Ajdovščino živiš ali delaš – vedno moraš imeti dostop do udobne in hitre povezave. S tem odpade vožnja po cesti, gneča, zastoji, niso potrebna parkirišča. Bolj realno in kratkoročno pa je osredinjanje na področje novogoriške železniške postaje. Treba je urediti Trg Evrope. Na mednarodnem arhitekturnem natečaju smo dobili veliko predlogov, žal pa so bili samo trije zmagovalni. Sam sem pregledal vse prispele predloge, saj je v njih veliko zanimivih in uporabnih idej, ki lahko prispevajo k dokončnim rešitvam. Zanimiva razstava predlogov je na ogled na spletni strani Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje in si jo lahko ogledate.

Stavbo novogoriške železniške postaje skušamo pridobiti od Ministrstva za infrastrukturo in železnic, ki mora biti prenovljena, dobiti mora nove vsebine in premostitev tirov za kolesarje in pešce. S tem se bo center Nove Gorice preko Trga Evrope približal Gorici kot glavna os dogajanja, iz centra do centra in od postaje do postaje. To bo vidnost, ki jo je treba izkoristiti, da prikažemo vse razpoložljive prednosti, ki bi morale prepričati podjetja, da umestijo svoje sedeže v ta prostor in da se to področje razvija.

Potem so tu še povezave z visokim šolstvom in drugi projekti. Veliko točk v izboru Evropske prestolnice kulture je prinesel projekt Ekscentra, ki je izobraževalno, raziskovalno, inovacijsko središče s sedežem na Bevkovem trgu v Novi Gorici. Idejno zasnovo ima v e-hiši, posvečen je otrokom, mladim, v njem se odvijajo izobraževalni in eksperimentalni projekti, ki slonijo na naravoslovju, tehniki in umetnosti. V otrocih spodbuja kreativnost, ustvarjalnost, vzgaja neko afiniteto, ljubezen do raziskovanja, odkrivanja novega v tehniki in naravoslovju, kar simbolično spada k dediščini Edvarda Rusjana in k temu, kar simbolizira za naše kraje. Mislim, da se dediščina lahko dobro materializira, ne nazadnje ste bili vi sami ravnateljica šole, ki je dala veliko kreativcev in ustvarjalcev. To so ta plodna tla, na katerih je treba graditi. Iz teh semen bo gotovo nekaj zraslo. Če je šola, ki vzgaja otroke, je Ekscenter nek podaljšek, ki naslavlja predvsem otroke med 8. in 12. letom, jih navdušuje za te smeri na nestrukturiran način. Cilj je, da jih tako vzgajamo, da jim puščamo domišljijo in ustvarjalnost in da jih ne ukalupljamo.

Na kaj kot župan pomislite ob omembi Solkana? Le na eno od 19 krajevnih skupnosti v MONG? Je to za vas del mesta, predmestje Nove Gorice, podeželje, samostojen kraj, ki ni ne mesto ne vas?

Solkan je slikovit srednjeveški kraj. Imel sem priložnost spoznati dušo kraja skozi počitniško delo poštarja v rajonu vzhodno od Vojkove ulice. Na nek način sem nehote imel dostop v intimo ljudi, ki so tam živeli, zlasti upokojenci so bili veseli, če si kakšno rekel z njimi. Takrat je bilo namreč še veliko pošte. Še danes srečujem sorodnike teh upokojencev, ki jih ni več, in jim rad povem še kakšno zgodbo. Solkan mi je blizu prav zaradi te izkušnje iz leta 1995.

Solkan je jedrno naselje, čuti se, da je enota, ki stoji sama zase in je obenem del urbanega področja. S starim jedrom, z južnim delom Solkan, preide v modernistično mesto Nova Gorica in tako postane integralni del urbanega območja s tisočletno tradicijo.

Kateri je za vas trenutno največji problem, s katerim se ukvarjate v Solkanu?

Šolska ulica! Varne poti v šolo in mirujoč promet pri parkiranju. Življenjski slog se je spremenil. S tem smo dobili veliko avtomobilov ob hišah, ki so ob tej ulici, in to je treba spraviti v red. Ulica bo dobila novo podobo z vzpostavitvijo centralnega vodovoda, ki bo potekal med Šolsko ulico in Cesto IX. korpusa. Ti dve ulici bomo popolnoma obnovili. Vodovod se projektira in pripravlja se soglasja. Projekt je zahteven in finančno še ni zaprt, išče se sofinanciranje. To bo glavni vod za oskrbo štirih občin ožje goriške regije (poleg nas še Šempeter, Miren, Renče). Do takrat je treba rešiti estetiko tega dela Solkana s funkcionalnostjo in programom. Prvi korak bo poskusno uvajanje programa, ki se bo odvijal med marketom in nekdanjim gledališčem in na Plenčičevem trgu. Postavili bomo poskusne zapore za promet oz. strogo omejevanje prometa na tri dni. Ta del bo postal prizorišče urbanega dogajanja, poskusno bomo zapirali promet, prostoru bomo dali programsko dušo z vsebinami, da bo postal prizorišče urbanega dogajanja. Solkan ima obvoznico in ni več nujno, da se promet odvija skozi kraj tako, kot se zdaj.

Trenutno s strani krajevne skupnosti: Že dolgo brado ima projekt varne poti v šolo. KS se je sestala s Svetom za varstvo in preventivo v cestnem prometu, narejen je bil točen opis poti in kritičnih mest, vendar se zaenkrat kaj več od tega še ni zgodilo? Je MONG že pokrenila kaj v to smer?

Da se vzpostavi ureditev, bom naročili izvedbeno dokumentacijo. Štirikrat smo poslali vsebine v korekturo na KS Solkan. Postopke za izvedbo ukrepov je zaustavil covid. Problem je tudi ulica Milojke Štrukelj, predvsem hitrost (zjutraj se vsem mudi).

Drugi velik problem so ekološki otoki v Solkanu, vedno mi je bilo skoraj nerazumljivo, da se ne sprejme primere dobrih praks, ki jih vidimo drugod, od lepšega izgleda do ureditve ... Tu sicer ne mislim zagovarjati uporabnikov ekoloških otokov! Kako ste se tega problema lotili v svojem mandatu?

V mestni občini bomo uvedli poskusno pet ali šest ekoloških polpotopnih otokov. Na Vojkovi cesti bomo postavili prav ekološki polpotopni eksperimentalni otok, ki stoji le toliko nad površino, da tudi otrok še lahko odvrže smeti. Že imamo rešitve treh različnih velikosti. Prvi večji poseg prenove v letu 2021 je prav na Vojkovi cesti pri Hermeliki, kjer bomo montirali prvi ekološki otok.

Nesrečna utopitev dečka na Soči je sprožila plaz obtožb in pokazala na problem sobivanja gospodarskega objekta – elektrarne, izkoriščanja vodne energije in varnost kopalcev. V Solkanu se je ustanovila tudi civilna iniciativa Radi imamo Sočo? Je problem po vašem zadovoljivo rešen?

Problem še ni rešen, še daleč od zadovoljivega. Zelo dobro in tvorno sodelujemo s civilno iniciativo, ki je iskala strokovno podporo, da utemelji smiselne prilagoditve obratovanja hidroelektrarne v času sezone kopanja. Kot župan menim, da je to za lokalno skupnost dobra rešitev in sem jo tudi že predstavil sekretarju na ministrstvu za infrastrukturo. Pričakujem tudi vključitev ministra. Soške elektrarne so predlagale projektno skupino na mestni občini, ki smo jo z vsemi deležniki tudi sestavili. Vsi so povedali svoje mnenje: kajakaši, lokalna skupnost, elektrarne, uradniki, civilna iniciativa ... Iz vseh menj si lahko pomagamo, projektno nalogo pa mora narediti ustrezna institucija. Mi ne vidimo poti naprej, saj morajo iniciativo prevzeti tri pristojna ministrstva: ministrstvo za infrastrukturo, ministrstvo za okolje in prostor in ministrstvo za obrambo, elektrarne, koncendent ministrstvo za okolje in ministrstvo za obrambo, uprava za zaščito in varovanje. Minister Vrtovec je bil v Primorskih novicah jasen z izjavo, da je življenje ljudi na prvem mestu, zato računam, da bo temu sledil ter pomagal pri razrešitvi. Pokazati se mora kot avtoriteta. Nekaj se mora zgoditi: ali prilagodijo delovanje elektrarne ali naj oni naredijo sistem, s katerim bodo zelo jasno obveščali . Uradno kopališče tam ne more biti in ni je avtoritete, ki bi prevzela odgovornost za življenja, ko se vodostaj spreminja na pol ure iz 20 na 1000 m3 na sek. Veselim se konstruktivne drže iniciativne skupine, ker znajo izraziti in poiskati strokovne argumente. Županu taka podpora veliko pomeni.

Ta del je Soče je razvijajoče turistično območje in ohraniti bo treba možnost, da ljudje uživajo v tem, kar ta čudovita reka ponuja.

Soške vile se gradijo, Solkanci so ob progi dobili traktorsko pot za dostop do solkanskih polj, kar je bil pogoj. Je MONG z investitorjem dosegla najboljši možni dogovor?

Soške vile so dolga zgodba, podedovali smo jo, a projekt moramo izpeljati in teče. Kot opozicijski svetnik sem ostro nasprotoval, da se dela stanovanjska investicija, ker je zgornja terasa edino, kar omogoča razvoj turističnega in športnega parka. Obstaja veliko vidikov. Pojavile so se celo želje zasebnih investitorjev, da bi spremenili občinski prostorski načrt in gradili varovana stanovanja, vendar to ni združljivo z razvojem športno-turističnih vsebin. Menim, da smo dosegli največ, kar je bilo mogoče. Karkoli bi naredili in ovirali investicijo, bi tvegali. Osnovni plan je bil dopolnjen, komunikacija je urejena.

Solkan ima dve razvojni viziji, ki sta se pokazali skozi čas: Razvoj vseh vrst turizma zaradi danosti Svete Gore, sledov 1. vojne, pohodništva, kolesarstva, kajakaštva, tudi kulture in ostankov dediščine. Druga pa je poslovno-tehnološka cona, ki dobro deluje in v njej vsaj Solkanci vidimo zametek visokotehnološkega razvoja v skladu z vsemi zelenimi smernicami?

Ta poslovna tehnološka cona je eden od draguljev naše občine. Tam je tudi livarna, na drugi strani pa apnenca. Iz ideje tamkajšnjih podjetnikov je zrasel projekt Center zelenih tehnologij tudi z drugimi podjetji v goriški regiji in univerzo. Cilj je, da bi pripeljal razvoj zelenih tehnologij, izdelkov in storitev za gospodarstvo, ki so usmerjeni v zeleno prihodnost. Delovna skupina je sestavljena iz predstavnikov gospodarske zbornice, mestne občine, Univerze v Novi Gorici, ki jo vodi direktor Inštituta za materiale pri Univerzi v Novi Gorici in tudi iz iniciative KS Solkan. Sklepamo partnerstvo z državo, prepričujemo jih, da je ta projekt nacionalnega in regijskega pomena in tak center mora imeti država, ki da kaj nase. Univerza v Novi Gorici je namreč izrazito uspešna prav na področju raziskav, ki lahko veliko prispevajo k razvoju tehnologij, usmerjenih v gospodarstvo.

Solkanu sta še vedno prisotna dva ekološka problema: livarna in kamnolom? KS ste obljubili meritve izpustov za livarno? Glede kamnoloma se je s Salonitom veliko pogajalo in so se tudi izpogajale določene bonitete za kraj. Za nekatere je kamnolom kot prostor kot tudi ostaline tehnične dediščine izziv. Danih je bilo veliko idej, celo za gradnjo univerze. Ste mogoče v svojem mandatu o tem kaj razmišljali?

Meritve izvajamo že leto in pol. Prvi cikel meritev zaradi slabega vremena ni bil najbolj uspešen. Zaznalo se je le nekaj sledi nevarnih snovi, sedaj čakamo na poročilo. Drugi cikel pa je osredinjen na usedline – kar se nabira na površini. Na obisku je bil nemški veleposlanik in o tem smo odprli debato. Lastnik trdi, da ima vsa dovoljenja in dela po predpisih, želi celo širiti dejavnost proti severu, kjer ima v lasti zemljišča. Opozorili smo ga, da je livarna ena od industrij, ki bi lahko predstavljala ogroženost za zdravje ljudi.

Kamnolom vztraja na izkoriščanju, imajo koncesije ... Dinos in apnenca iščeta priložnost za širitev.

Mogoče še eno manj prijetno vprašanje. O tem se je v majski številki Solkanskega časopisa razpisal Vinko Torkar – Soški trg oz. P+R+S del Solkana s 100 m tlakovane poti po TUS?

Ne gre v izvedbo. Da smo vse ostale projekte lahko izpeljali, smo se morali temu odreči. V prejšnjem mandatu je bilo veliko projektov zastavljenih z majhnim deležem evropskih sredstev, kar pomeni, da bi preveč obremenjevali lastna sredstva v proračunu. Pa tudi zaradi klime, negativnega ozračja, ki se je do tega vzpostavilo v krajevni skupnosti.

Salonit je napovedal prodajo nekdanje SIA. Če ne bi prišlo do covid krize, bi bila občina prva zainteresirana, da bi lahko določala program in bi s tem omogočila koncentracijo visokotehnoloških podjetij. V neposredni bližini mora biti tudi center zelenih tehnologij. In če bi se uspeli dogovoriti še z Dinosom, je to priložnost za širitev solkanske poslovno-tehnološke cone. Trenutno je v nekdanji SIA najemnik transportno podjetje.

Kaj bi ob zaključku pogovora še radi rekli Solkancem?

Pohvalil bi Solkance, ker so bili pri participativnem proračunu zelo prizadevni, saj je Solkan dobil kar dva projekta.

Prebivalci in prebivalke Solkana so nosilci najstarejšega izročila v občini in želim, da bi se kot taki aktivno vključili v pripravo izvedbe EPK!

Hvala za čas in pogovor!

Darinka Kozinc
Leo Caharija, foto

Utrip kraja

Milka Čičigoj – devetdesetletnica

Gospa Milka je ta svet zagledala 16. septembra 1930 v kraški vasi Gabrovica pri Komnu v kmečki družini s šestimi otroki. Otroštvo je preživljala na domačiji, pomagala materi pri kuhinjskem delu, se potila po njivah, se vrtela okrog domačih živali (bik, krava in tele, pujs, nekaj kur), skratka, živela je v stiku z naravo.

Najstniška leta je preživela v vojnem času, ki jo je življenjsko zaznamoval. Pri štirinajstih letih, tik pred koncem vojne, je doživela trenutek, ko je na domačem dvorišču zažvižgala nemška topovska granata in ek-

splodirala. Močno je poškodovala očeta, Milka je bila ranjena v levo roko in nogo. Za silo jo je oskrbel partizanski bolničar. Posledice ran so jo tako ovirale, da poslej ni mogla opravljati skoraj nobenega kmečkega dela več, zato se je morala že mlada zaposliti.

Pri sedemnajstih letih je delala kot kurirka v podjetju Slovenija-avto v Ljubljani in se izobraževala ob delu; kmalu so jo zaposlili v kadrovskem oddelku. Po treh letih ljubljanske megle se je želela vrniti na sončno Primorsko. Zaposlila se je v Solkanu v trgovini z avtodeli na Placu. Tu se je zbližala z znanim mizarskim mojstrom Antonom Čičigojem, ki je imel v bližini svojo delavnico, in se po poroki preselila v njegov dom. Pomagala mu je pri delu, predvsem z *luštranjem* mizarskih izdelkov. V zakonu sta se jima rodili dve hčerki, Nevenka in Nadja, in to doma na Placu, torej sta pravi Solkanki. Štiri leta je kuhala za svojo družino, pa še za dva pomočnika iz delavnice. Ob večjih praznikih so se posladkali tudi z njeno odlično potico. Ko se je mož pri delu ponesrečil, je spet morala v službo. Zadnjih 25 let je bila zaposlena kot komercialistka pri Elektrotehni Ljubljana v predstavništvu Nova Gorica, in to vse do upokojitve leta 1985.

Kot upokojenka se je posvetila delu v Društvu civilnih invalidov vojn Primorske, kjer se je z velikim veseljem borila za pravice civilnih invalidov Primorske in Slovenije. Njena prva skrb je bila vedno dobrobit civilnih invalidov. Ob 55-letnici društva je 26. novembra 2013 prejela zlati znak, leta 2017 pa je postala častna članica društva.

Vključila se je tudi v Društvo upokojencev Solkan in bila od leta1987 do 1991 tajnica društva. Potem se je na predlog predsednika Vladka Juga in Dragice Bašin posvetila reševanju prošenj velikemu številu domačinov, ki so imeli pravico do izplačila italijanskih pokojnin. To je bilo dovolj zahtevno delo, saj so upravičence pošiljali od enega urada do drugega in se je bilo posameznikom težko znajti. Milka je pisala prošnje in pomagala poiskati pot, da so domačini lahko prišli do pripadajočih izplačil. To delo je prostovoljno opravljala skoraj dvajset let, za kar so ji bili prejemniki zelo hvaležni.

Gospa Milka stalno skrbi tudi za svojo telesno kondicijo. Dvajset let, do pandemije, je trenirala enkrat tedensko pikado za Društvo upokojencev Solkan in Društvo civilnih invalidov vojn Primorske. Hodili so na tekmovanja in prejemali veliko medalj, osebnih in skupinskih. Zdaj trenira doma, na vratih ima tarčo☺.

Milka je bila prva ženska na Primorskem, ki je že leta 1952 naredila šoferski izpit za avto in motor, na kar je še posebej ponosna. In v avto sede še zdaj, pravkar se pripravlja na podaljšanje vozniškega dovoljenja. Tako se bo lahko sama peljala vsaj na vrt nad Sočo, na katerem rada še vedno kaj pobrklja, in kakšno rožo odnese tudi svojemu Antonu, ki že vrsto let leži pod največjo od treh starih cipres na solkanskem pokopališču.

V začetku maja sva se srečali na njenem domu v Solkanu, v hiši mizarja Antona Čičigoja na Plenčičevem trgu 23, ki nosi tudi znak z mizarskim obeležjem. Poklepetali sva na balkonu, s katerega je prelep pogled na Sveto Goro in solkansko cerkev – z mogočno cvetočo lipo, ki jo je leta 1937 zasadil takrat 12-letni Anton.

Seveda me je poleg vsega zanimalo predvsem, **kako je praznovala svoj 90. rojstni dan.** Vsa nasmejana je povedala:

»Najprej sem pomislila, da se v času pandemije covid ni primerno družiti in da bomo praznovanje prenesli na kasnejši čas. A že zjutraj so se zvrstili obiski. Prihajali so z društva CIV, Društva upokojencev Solkan, s Krajevne skupnosti Solkan, pa prijatelji in znanci, tako da se je hiša polnila s cvetjem in darilci. Popoldne sem utrujena legla in malo zadremala. Okrog tretje popoldanske ure sem na cesti pod balkonom zaslišala harmoniko in glasno petje; hitro sem se pridružila skupini, ki jo je privabil vnuk Simon. Izročil mi je pokal, ki ga lahko vidite na sliki. Muzika je privabila sosede, ki so v trenutku poskrbeli za ogromen šopek. Vsi so se pridružili petju, rajanju in veseljačenju, ki je trajalo kar do sedmih zvečer. Kljub bolečinam v nogah sem plesala, kot bi bila mladenka. Obujala sem čas, ki sem ga več kot trideset let doživljala ob druženju s člani društev na različnih koncih Slovenije, kjer smo vedno radi prepevali in se tudi zavrteli.«

Nepričakovano proslavljanje je izjemno uspelo. Izkazalo se je, da je bilo prav tisto sončno septembrsko popoldne najboljši trenutek za druženje ob visokem jubileju. In navsezadnje, zdaj je položaj še neprimerno bolj zaskrbljujoč, kot je bil takrat, saj je okužb iz dneva v dan več in jim ni videti konca.

Gospe Milki želimo, da še v nadaljnjih letih zbira energijo za polno in bogato življenje, kot ga je živela doslej.

Katarina Vuga

Gorsko kolesarstvo tudi v Solkanu

Bližajoči se lepi poletni dnevi kar kličejo k športom v naravi. V teh karantenskih časih smo se morali kar malo znajti in odkrivati razne kotičke v naših domačih krajih. Ki jih ni malo! Solkan nudi veliko možnosti za razne športne podvige, od kajakaštva, pohodništva, teka ... in po novem tudi gorskega kolesarstva.

Tokrat sem se pogovarjala z mladim Solkancem, Tomijem Manfredo, članom društva TCS s sedežem v Solkanu.

Ekipa gorskih kolesarjev, Tomi je tretji z leve.

Kako se je začela zgodba društva TCS? S čim se sploh ukvarja in koliko članov šteje?

TCS-jeva zgodba traja že nekaj časa, vendar se je kot prvo uporabljala samo za organiziranje kolesarskih tur, kasneje, ko se je pa vse to razširilo, smo pričeli še z izgradnjo svojih lastnih prog.

Trenutno naša skupina šteje okoli 150 članov in se ukvarja z izgradnjo prog po Goriškem. Najbolj pa se je dejavnost razširila v času karantene.

Kakšne cilje ima vaše društvo?

Naš cilj je privabiti čim več članov, ki bi pomagali pri izgradnji prog. Cilja pa se tudi na povečan turizem, saj so naši kraji zelo priljubljena destinacija. Možnost vožnje s kolesom imamo vse leto, saj so drugod po Sloveniji pozimi kolesarki parki zaradi snega zaprti.

Kje v Solkanu lahko opazimo vaše delo? Ali je tudi kje drugod po Goriškem zaslediti vaše poti?

Imamo kar nekaj poti, ki so se v letošnjem letu zelo razvile. Opazimo jih lahko na Škabrijelu, kjer se prepletata dve dokaj enostavni progi, namenjeni za vse generacije. Imamo pa še progo s Svete Gore, ki je kar zahtevna in je namenjene bolj izkušenim kolesarjem.

Na Goriškem imamo pa še proge na Marku, Panovcu, Cerju in z izletišča padalcev pri Ravnici, ker je izhodišče pri kampu Lijak.

Ali je uporaba poti dovoljena za vse? So kakšna pravila glede uporabe?

Uporaba je dovoljena za vse, vendar smo letos uvedli endureto, ki služi kot vinjeta na avtocestah.

S tem prispevaš 25 evrov na leto in podpiraš lokalne graditelje prog, saj je v to vloženega precej časa, predvsem pa volje.

Kako se lotite takšnih projektov? Kako določite kje bo potekala proga, koliko bo dolga in kako bo izgledala? So potrebna kakšna posebna dovoljenja?

Najprej se pregleda teren in lastništva parcel, tako tudi določimo dolžino in zahtevnost. Po navadi imamo dovoljenje za graditev prog samo na občinskih posestih. Če je posest privatna, poskušamo dobiti skupen jezik z lastnikom in progo zgradimo, kot smo si zamislili. Potem moramo vse to prijaviti občini, kjer to odobrijo. Trenutno so legalne proge samo s Škabrijela, Svete Gore in z dela Marka.

Ali lahko Solkanci pričakujemo še kakšen vaš projekt?

Naši projekti se vedno odvijajo, saj je treba proge vzdrževat in s časom se jih tudi dodelava, tako da je vedno kaj novega. Trenutno se gradita še dve dodatni progi s Svete Gore in ena s Škabrijela. Te bodo dokaj zahtevne, saj želimo tako privabili več kolesarjev iz vse Slovenije.

Ali sprejemate nove člane in kdo lahko to postane?

Seveda sprejemamo nove člane, ker več, kot nas je, več pravic bomo imeli in lažje bomo dobili skupen jezik z občino. Član lahko postane prav vsak. Izpolni samo obrazec in plača članarino, ki je namenjena za orodje in trud graditeljev prog.

Verjetno večkrat uporabljaš gorske poti, ki jih izdelate? Kakšni so občutki glede na to, da si sam pomagal pri gradnji?

Naše proge uporabljam vsak dan, ker imamo res dober teren in dober potencial za naprej. V času dveh let so se kolesarske poti zelo razvile zaradi povečanega števila članov v skupini. Občutki so res dobri, ker lahko progo gradimo po svojem okusu in tudi zahtevnost odločamo sami. Najlepši občutek pa je, da se bodo lahko naše mlajše generacije vozile po progah, ki smo jih izdelali in s tem še bolj razvili gorsko kolesarstvo.

Ali je to edini šport, s katerim se ukvarjaš? Je mogoče še kaj, kar te veseli?

Ukvarjam se še s turnim in *freeride* smučanjem, saj živimo na odlični lokaciji. Pol ure vožnje in že imamo prvo visokogorje, kamor se lahko odpravimo na turo. Blizu imamo tudi Kanin, ki je odlična destinacija za *freeride* smučanje, vendar ga moreš dobro poznati, saj je prepreden s številnimi luknjami in brezni, ki so zasnežena in zato še nevarnejša. Najprej sem se ukvarjal samo s smučanjem, vendar sem se poleti moral nekako zamotit, zato sem izbral še gorsko kolesarstvo in svoje odločitve niti malo ne obžalujem☺.

Tomi, najlepša hvala za odgovore in hvala članom društva TCS, ker lepšate in dopolnjujete naš Solkan.

Martina Gorjan

Utrip kraja

Spomenik madžarskim vojakom na Prevalu

Ob obeležju stoletnice prve svetovne vojne so Madžari iskali primerno lokacijo za spomenik svojim vojakom, ki so padli na soški fronti. Preval je bil ustrezen prostor, saj je na sredini soške fronte. *Spomenik madžarskim vojakom je sestavni del širše ureditve Evropskega parka miru na območju Prevala,* je povedala Maša Klavora, direktorica fundacije Pot miru v Posočju.

Zamisel Madžarov se je sredi leta 2020 udejanjila s sodelovanjem MONG, ki je po dogovoru s KS Solkan na Prevalu uredila parkirišče zraven gostilne Panorama, in v povezavi z arhitekturnim birojem Kreadom. Po besedah arhitekta Adrijana Cigerleta *je to doživljajski prostor, ki ga ne le opazujemo, ampak smo del njega. Pot med dvema stenama iz korten pločevine vodi v ozko oblikovani osrednji del, ki simbolizira strelski jarek. V najožjem delu jarka lahko podoživimo del strahovitih, brezizhodnih občutkov, ki so prevevali vojake na soški fronti.*

Poleg že obstoječega obeležja generalu Borojeviću v Parku oddiha na Prevalu naj bi se v prihodnje na poti nad novim krožiščem postavila ploščad, posvečena slovenskim vojakom. Fundacija Pot miru v Posočju si prizadeva, da bi uredili Evropski park miru, kjer bi se lahko srečevali pripadniki vseh narodov, vključenih v soško fronto.

Ob koncu poletja 2020 je zgledno urejeno krožišče dobilo svojo lokalno znamenitost s silhuetno skulpturo pastirice Urške; idejna zasnova je nastala iz najbolj znane podobe prikazanja Marije na Skalnici avtorja Clemente del Nerija. Skulptura simbolizira nastanek božjepotnega svetišča na Sveti Gori ter pomembno vlogo pastirice Urške pri tem.

Ironija časa: Prelaz Preval nad Solkanom, ki do nedavnega ni imel niti vodovoda (voda je pritekla na Preval sredi leta 2018, ob dograditvi krožišča), postaja evropsko prepoznavna destinacija. Kakšno presenečenje!

Katarina Vuga
Miran Brumat, foto

Tine Kancler – zmagovalec na domačih brzicah

V Solkanu smo uspešno zaključili še eno tekmo z močno mednarodno konkurnco, na kateri je slavil domačin Tine Kancler. Med kanuistkami je bila Alja Kozorog druga, drugi mesti pa sta osvojila tudi kanuist Luka Božič in kajakašica Ajda Novak.

Na mrzel marčevski konec tedna, 27. in 28. marca, je v Kajak centru Solkan potekalo mednarodno tekmovanje ICF Word Ranking, ki ga organizirata Kajak klub Soške elektrarne in Kajakaška zveza Slovenije. To je tradicionalno prva od osemnajstih tekem na mednarodnem nivoju, na kateri tekmovalci zbirajo točke za svetovno lestvico. Udeležilo se jo je več kot 300 tekmovalcev iz 15 držav. Slovenci, Čehi in Slovaki so nastopili s polno reprezentanco, Italijani, Avstrijci, Švicarji, Švedi, Ukrajinci in Hrvati pa s top ekipo.

Tine Kancler je bil v polfnalu deseti, zato je odprl finalno vožnjo. Doseženega časa ni uspel izboljšati nihče, zato se je Kancler na domači progi v nedeljo veselil zmage. Za novinarje je povedal: »V polfinalu se je izteklo ravno za deseto mesto. V finalu sem vedel, da nimam česa izgubiti, zato sem poskušal pokazati vožnjo, kakršno znam, in tudi malo tvegati. Vožnja je bila kar dobra. Izvedel sem, kar sem si zadal. Vrata, ki sem jih moral izpeljati, sem izpeljal. Imel sem samo majhno napako na progi. Bilo je dobro.«

Drugo in tretje mesto sta si priveslala Italijana Zeno Ivaldi in Marcello Beda. Peter Kauzer je bil šesti, Žan Jakše pa osmi.

Med kanuistkami je zmagala Čehinja Tereza Kneblova, za katero je Alja Kozorog, prav tako članica domačega kluba, zaostala za 88 stotink sekunde. Tretja je bila Italijanka Elena Borghi. V finalu je veslala tudi Slovenka Eva Alina Hočevar in bila šesta.

Med kajakašicami je s progo najhitreje opravila Avstrijka Corinna Kuhnle. Drugouvrščena Slovenka Ajda Novak je bila počasnejša za dve sekundi in 29 stotink. Švicarka Alena Marx je zasedla tretje mesto. Eva Terčelj je bila četrta, domača kajakašica Urša Kragelj pa deseta.

Tekmovanje na progi so zaključili kanuisti. Zaradi močnega vetra je bila tekma za kratek čas prekinjena. Zmage se je veselil Italijan Raffaello Ivaldi. Drugo mesto si je priveslal Luka Božič, tretje pa je dobil Hrvat Matija Marinić. Benjamin Savšek je bil na četrtem mestu, domačin Nejc Polenčič pa je bil deveti.

Letos bo v Kajak centru Solkan zelo živahno. Poleg že izpeljane tekme ICF Ranking bodo organizirali tudi zbirne tekme in državno prvenstvo. Čakajo jih treningi in kampi domačih in tujih reprezentanc, ki bodo trenirale za ECA Junior Cup, višek sezone pa predstavljata evropsko in svetovno prvenstvo, ki ga bodo letos gostili na progi v Solkanu.

Kajak center Solkan
Nina Jelenc, foto

Prestižni kolesarski dirki v Solkanu

V nedeljo, 23. maja, so kolesarji v 15. etapi Gira d'Italia glavnino kolesarili po Goriških brdih. Na poti proti cilju v sosednji Gorici so na maloobmejnem prehodu Solkan prečkali italijansko-slovensko mejo, kjer jih je pozdravila množica ljubiteljev tega športa.
V soboto, 12. junija, pa so kolesarji v kraljevski etapi Tour of Slovenia kar dvakrat, preden so osvojili cilj na Sveti Gori, kolesarili skozi Solkan. Tudi ob tem dogodku je tekmovalce spodbujala številna množica domačinov in kolesarskih navdušencev.
V imenu Sveta KS Solkan se zahvaljujemo Solkancem in TD Solkan za okrasitev Soške ceste in Ceste IX. korpusa, za zastave in okraske v barvah Tour of Slovenia.

Tomaž Černe

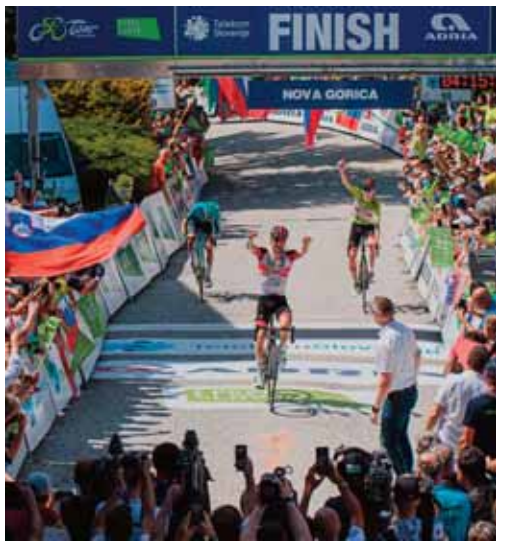

Utrip kraja

Trenutki, ki lahko umirijo srce

V času omejenega druženja in gibanja sem se v Solkanu zadrževala v glavnem le na pokopališču. Na velikonočno nedeljsko popoldne, ko so sončni žarki božali ta milostni kraj nad šumečo Sočo, sem bila presenečena, da nisem tu srečala prav nikogar. V tišini sem se razgledovala po čudoviti okolici. So se vaše oči kdaj zaustavile ob mogočni podobi divjega kostanja, ki se ponosno dviga v nebo tik pred vhodom na pokopališče, in je prav v aprilu v najlepšem razcvetu? So ob vstopu na ta posvečeni kraj pritegnile vašo pozornost tri veličastne stare ciprese s svetogorskim svetiščem v ozadju?

Ob postanku pri svojih dragih sem se sprehodila malo naokrog. Zadržala sem se ob manjšem grobu, označenem s tremi simboli na podobi srca: kamen z gorsko markacijo, na kamnu narisana sveča in drobna kamena gruda – globok, izviren poklon pokojnemu. Na večjem grobu mi je pozornost vzbudil rdeči mozaik v obliki vrtnice – zamisel, ki nadomešča cvetje, še posebej za tiste, ki ne stanujejo v bližini in težje skrbijo za svoje pokojne.

In končno – čudovito raznovrstno cvetje! Ob velikonočnem času so v polnem razcvetu mačehe, hiacinte, pisani floks, razkošni beli iberis, živordeči tulipani, pa trajna zelena plazeča cipresa ali manjši bor. Seveda so tudi ikebane iz različnega cvetja in velikonočni šopki, obdani z oljčnimi vejicami.

Vredno si je vzeti nekaj več časa za postanek na tem zadnjem zemeljskem počivališču, ki na trenutke lahko umiri srce in napolni duhà.

Katarina Vuga, besedilo in foto

PREŽIVITE POLETJE V DRUŽBI GLEDALIŠČA

SNG NOVA GORICA

Številne predstave SNG Nova Gorica bodo v juniju, juliju in avgustu potekale pod milim poletnim nebom v amfiteatru gradu Kromberk, intimnejše predstave pa v mirnem zavetju gledališča.

Iza Strehar
VSAK GLAS ŠTEJE
Duhovita politična satira
Gostuje SLG Celje
NED 27. 6. | 18.00, veliki oder
Vsak glas šteje je predstava, ki prerivanje za oblast in barantanje s položaji, karierami in financami kaže tako suho in cinično, da vsa banalnost golega trgovanja z družbenimi odnosi zadene gledalca direktno v obraz.

Avtorski projekt
ČAKAM
Studio SNG Nova Gorica
TOR 29. 6. | SR 30. 6. | 20.00, mali oder
Avtorski projekt »Čakam« je poglobljeno premišljevanje o trenutkih, stanjih in aktivnem bivanju v intimnih situacijah, ki so posledica trenutnih socialno-socioloških razmer.

Simona Semenič
JEREBIKA, ŠTRUDELJ, PLES PA ŠE KAJ
Veseloigra z Vipavskega
Koprodukcija SMG Ljubljana
PON 5. 7. | SR 7. 7. | ČET 8. 7. | PET 9. 7. | NED 11. 7. | 21.00, amfiteater gradu Kromberk*
Na prvi pogled je predstava igra o nekem zgodovinskem času in temeljni slovenski ideološki razklanosti. A bolj ko se zadeva razpleta, bolj postaja portret sodobne slovenske družbe, v kateri ideološko prepričanje zlahka zamenja pragmatična korist.

Petra Hraščanec
SKUPAJ
Plesna predstava
Mreža Pan-Adria v sodelovanju z SNG Nova Gorica
PON 12. 7. | 21.00, amfiteater gradu Kromberk*
Skupaj je plesna predstava 6-ih plesalk, ki so skozi kultiviranje abstraktne forme dela, proizvedle gibajoče se podobe, s katerimi so si lani prislužile nagrado za najboljšo koreografijo Združenja profesionalnih plesnih umetnikov s Hrvaške.

Federico García Lorca
HIŠA BERNARDE ALBA
Poetična tragedija
Koprodukcija Gledališče Koper in Drama SNG Maribor
ČET 15. 7. | PET 16. 7. | 21.00, amfiteater gradu Kromberk*
Bernarda Alba, stroga in ukazovalna mati, po smrti svojega drugega moža postane moški v hiši. Svojim 5 hčeram po starem običaju zapove 8-letno žalovanje ter tesno zapre vrata in naoknice od sonca pregrete podeželske andaluzijske hiše.

Igor Pison
K(O)RONSKE ZDRAHE
Zabavna predstava za 2 igralca in DJ-a.
Gostuje SSG Trst
NED 25. 7. | 21.00, amfiteater gradu Kromberk*
Paola in Mitja se ločujeta. Vsak naj bi šel svojo pot in življenje naj bi se vrnilo v mirnejše tirnice. Pandemija pa jima prekriža načrte in ju naenkrat prisili v večmesečno sobivanje 24/24, komičnih situacij tako ne zmanjka.

Mednarodni festival uličnega gledališča
ANA DESETNICA V NOVI GORICI
29. 6.–2. 7. 2021

TOR 29. 6. 2021 | 19.00
ploščad Silvana Furlana
Les Goulus
KONJENIKI
(Francija)

SRE 30. 6. 2021 | 20.00
ploščad Silvana Furlana
Danijela Zajc
ETIDA ZA REPARIRAN KLAVIR IN VRV
(Slovenija)

ČET 1. 7. 2021 | 20.00
ploščad Silvana Furlana
Mr. Copini
HEROCK
(Čile)

PET 2. 7. 2021 | 19.00 in 21.00
pred SNG Nova Gorica
Ulik Robotik
BOG BOBNA
(Nemčija)

Brezplačen ogled.

*(v primeru slabega vremena v SNG Nova Gorica) T 05 335 22 47 E blagajna@sng-ng.si Več na www.sng-ng.si

Utrip kraja

Radi imamo Sočo, leto kasneje

Kraj ni le skupek stavb in preproga vrtov, ki jih vidiš z bližnje vzpetine. Kraj so ljudje in zgodbe. Rojstni kraj so spomini in prenašanje izkušenj, je veriga ljudi, rodov in njihovih zgodb. Preteklo leto nam je dalo čas, da smo to spet začutili in hkrati nam je vzelo govorce, pričevalce preteklosti – mnogo, v svoji življenjski poti enkratnih in za svojce neprecenljivih – vsem njim gre koščck mojega spomina. Zadnje leto nas je preizkusilo, minom, v katerih je prostor tudi za ljudi, ki nam jih je vzelo zadnje leto. Tragična utopitev otroka je tudi izven konteksta grozljivega leta hud dogodek, ki me kot starša pretresa in v nekih ozirih še ni končan. Sprožil je tudi vrsto razmišljanj in dogodkov, ki presegajo samo kopanje v Soči.

Ko govorimo o prostoru ob Soči, postaja očiten konflikt interesov in naloga občine je, da brani interes prebivalstva. Nenazadnje gre

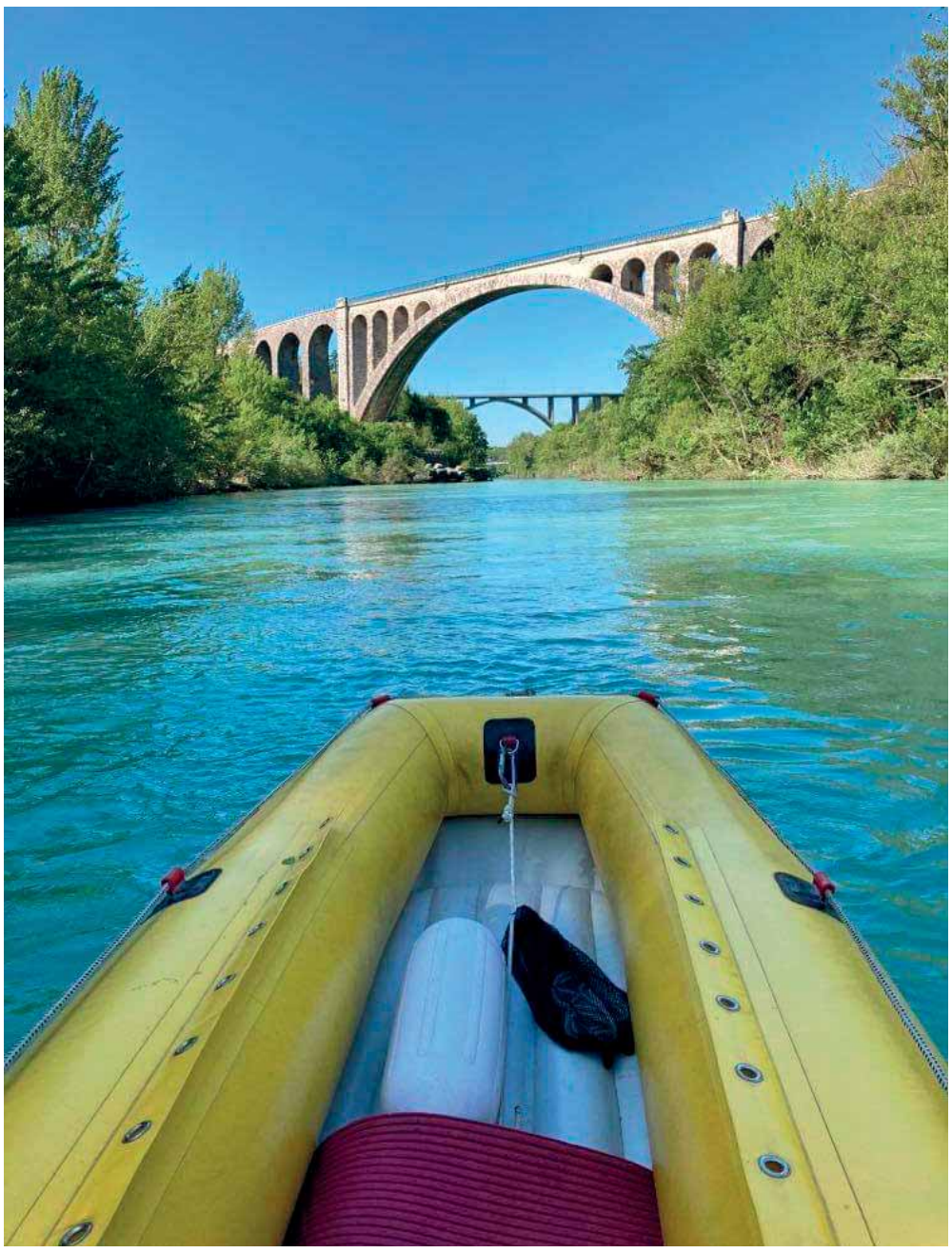

Foto: Tomi Manfreda

če smo še sposobni premisleka o tem, kako živimo in kaj je vredno. Po čem je cena prostosti in do kje smo pripravljeni raztegovati lok moralnega udobja, da bi preslepili lastno lagodnost. Pred dobrim letom si nismo mogli predstavljati sunka in smeri, kam nas bo pahnila pandemija. Nismo vedeli, da dosežke dela in napore celih generacij čez noč obrnejo dogodki, ki so težko razložljivi znotraj polja racionalnosti.

V zadnjem letu smo se ponovno soočili s pojmi, za katere se je mislilo, da so zagotovljeni in trajni. Vsebinsko izpraznjene temeljne svoboščine so zahtevale reinterpretacjo. Zaželeli smo si normalnosti, da lahko širimo vedenja ali doživljamo zgodbe, kot jih zna povedati umetniška slika, zven glasbe ali kultiviran človeški glas. Namesto tega smo dobili zmerljivke in tvitane pamflete. Tudi slabo premišljene ukrepe. Res je – tudi za stvari, za katere se je zdelo, da so samoumevne, kot je kopanje v Soči, se je potrebno boriti.

A ne gre samo za kopanje – gre za prostor, ki je vreden in za katerega se je zdelo, da ga mestna občina ne razume. Vreden je, ker nosi zgodbe ljudi. Enkraten je, ker nudi tkivo spo-

za prostor, ki ga je s svojimi akti predvidela za ljudi in njihov prosti čas – sprejela je lokacijski načrt za Športni park Solkan. V prejšnji številki solkanskega časopisa smo se seznanili z delom in vlogo hidroelektrane (HE) Solkan v okviru matičnega podjetja in slovenskega elektrogospodastva. Nihče ne misli, da bomo elektrarno minirali ali da smo pripravljeni delati ob svečah. Elektrika je in bo. Vprašanja, kdo jo bo proizvajal, kdo z njo trgoval in kdo jo bo kupoval so nedovisna od naših prizadevanj za ohranitev zadnjih dveh kilometrov Soče pred italijansko mejo. Gre za pričakovanje, da je ustavna pravica do javnega dobrega zaščitena in da koncesionar za energetsko rabo Soče vidi pravice ostalih. V vseh dokumentih, ki so pomembni za delovanje HE Solkan so napisane omejitve, znotraj katerih sme elektrana obratovati in katere pravice drugih uporabnikov Soče so zaščitene.

Na pogovore z vodstvom Soških elektrarn (SENG) smo prdstavniki civilne iniciative RADI IMAMO SOČO šli lani jeseni in naleteli na spoštljive sogovornike, ki so naš predlog o prilagojenem obratovanju elektrarne med kopalno sezono odločno zavrnili. Podatki, s katerimi razopalgamo, so nam to možnost kazali in še danes smo prepričani v to opcijo, ki bo z razvojem koriščenja solarne energije v poletnih mesecih vedno bolj dosegljiva. Razšli smo se brez težkih besed. Hrabrilo nas je, da smo lahko pogovarjali in da so nas upoštevali, ker so vedeli za snovno in nesnovno kulturno dediščino, ki je zbrana ob Soči. Nekoč, v ne tako odaljeni prihodnosti, bomo v prezadolženi Sloveniji prodajali še preostanek imetja. Ne delam si utvar – tudi elektrarne in njihov priobalni pas bo prišel na vrsto. Takrat se nasledniku SENG ne bo zdelo vredno pisati o pomenu in delu elektrarne, kot se je to, verjamem dobronamerno, zgodilo v prejšnji številki solkanskega časopisa. To bo čas pohlepa, brez prostora za čustva in druga stranpota od profita. Najnovejša prizadevanja vodstva SENG, da omilijo posledice delovanja HE Solkan, se mi zdijo korak naprej in v pravo smer. Pot sobivanja na Soči je prava in zahteva redno preverjanje opravljenega dela. Nekoč bodo sprejemljive rešitve, ki se danes zdijo nemogoče. Nismo še na tej kulturni stopnji, a prišel bo čas.

Dogajanje v zvezi s prostorom ob Soči je dobilo nepričakovan pospešek aprila. Predlog Uredbe o upravljanju kakovosti kopalnih voda je črtal Sočo pri Solkanu (in Kanalu) s seznama kopalnih voda in je zahteval hitro ukrepanje po pravni poti, hkrati pa tudi jasno stališče mestne občine Nova Gorica. V začetku maja smo soustvarjali konstruktivno sodelovanje med občino in SENG – podjetje je predstavilo omilitvene ukrepe, s katerimi bi v novi kopalni sezoni lahko zmanjašli tveganja za kopanje v Soči. Na drugi osi našega delovanja smo stališča predstavili mestnemu svetu. Zaznati je bilo, da so bili svetniki slabo obveščeni o situaciji ob Soči. V mestoma čustvenih tonih je debata izoblikovala zelo konkretne sklepe in svetniki so naše stališče še zaostrili. Občinskim oblastem so svetniki tudi naložili nekaj konkretnih zadolžitev – o tem bi morda več in bolje povedali prav oni. Da bo odziv javnosti glasen pa se je vedelo že lansko leto ob ponesrečeni županovi izjavi o možnosti prepovedi kopanja v Soči.

Ravnanje občine je točka, kjer sem najbolj zadržan. Kot civilna iniciativa smo imeli možnost komuniciranja z občinsko oblastjo, za kar smo jim hvaležni. Z druge strani smo vedno pogrešali iskro, tisti droben znak, da občina res razume prostor in potrebe ljudi. Morda je problem rabe prostora ob Soči tista prelomnica, kjer občina lahko spremeni goriško prakso večletnega umikanja in zapiranja. Upanje, da nova generacija politikov najde napredne in dostojne rešitve, je še vedno živo. Evropska prestolnica kulture je neverjetno dobrodošlo izhodišče za spremembe. Verjamem (in tu mi bodo predstavniki krajevne skupnosti gotovo pritrdili), da je v Solkanu problemov več, da so morda večji in da je posluh občine nezadosten. Morda se bo z občino začel nov dialog, upam. Izkušnja, da smo v časih prepovedi zbiranja in omejenega gibanja po raznoraznih kanalih in tako imenovanih mehurčkih uspeli mobilizirati prebivalvce Solkana in širše, je pozitivna. Kraj, kjer živimo, je vreden truda. Na dejstvo, da se stara in prazni, nas je pandemija opozorila na surov način. Nedvomno gre za problem širšega prostora in rad bi verjel, da ob obilici piarovskih dogodkov na občini ne bodo pozabili na ta najbolj boleč vidik Goriške.

Poudarjam, da se civilna iniciativa RADI IMAMO SOČO ne bori zoper nikogar, čeprav so medijski poudarki šli morda v to smer. Borimo se za Sočo in prostor ob njej, borimo se za novo kulturo reševanja prostorskih izzivov. Imamo s podpisi izpisano podporo več kot 1500 občanov in po spletu okoli 3000 ljudi iz vse Slovenije. Osveščanje in zbiranje podpore v teh negotovih časih je delo polno ovir in marsikdo se ni mogel izraziti. Na tem mestu se vsem sodelujočim zahvaljujem. Naj poudarim, da ta hip ne vem, ali smo bili uspešni pri zavrnitvi spornih točk kontraproduktivne uredbe ministrstva za okolje in prostor. Izid tega vprašanja bo v veliki meri pogojeval naše naslednje korake.

Za zaključek še ta misel. Kar počenjamo v zvezi s Sočo, delamo za svoje dostojanstvo in za svoje naslednike, ki bodo živeli v manj prijaznem svetu. V svetu, ki se je kot privid pokazal v zadnjem letu. Lahko rečem, da je to početje ob poklicnih zadolžitvah zelo naporen proces. V prihodnje si želim, da svoje delo bolje opravijo tisti, ki so za to službeno zadolženi ali izvoljeni, ker je to njihov posel in poslanstvo. Priložnosti bo še veliko. In če ne bo šlo drugače, bomo spet zbrali somišljenike, čas in pogum.

Saša Marušič

Foto: Jordan Kodermac

Osnovna šola Solkan

Nenavadno šolsko leto 2020/2021

Šolsko leto 2020/21 smo v Solkanu pričeli s 511. učenci v 22. oddelkih, v Grgarju s 64. učenci v 4. oddelkih in na Trnovem s 16. učenci v 2. kombiniranih oddelkih. V vrtcu smo imeli na vseh treh lokacijah vpisanih približno 120 otrok v 8. oddelkih. V času poletnih počitnic je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport pripravilo štiri modele za izvajanje pouka v OŠ v razmerah, povezanih s covidom-19. Model A je brez omejitev, sledita B in C, ki imata različne stopnje prilagoditev in na koncu še model D, ki uvaja pouk na daljavo. Glede na epidemiološko sliko smo 1. septembra pričeli z modelom B, ki je pomenil pouk za vse učence v šoli ob hkratnem upoštevanju priporočil NIJZ (čim manj mešanja skupin, razkuževanje, zračenje, upoštevanje distance, nošenje mask v skupnih prostorih, sestanki na daljavo, odsvetovanje prireditev, ekskurzij, šol v naravi …). Skladno s tem smo tudi prestavili šolo v naravi za petošolce. Upali smo, da bo ta model zdržal čim dlje, čeprav smo beležili dnevno tudi preko 40 odsotnih učencev, kar je kazalo na to, da se nekaj dogaja. Zato smo pohiteli z izvedbo nekaterih dejavnosti – med drugim tudi kolesarskega izpita.

15. oktobra smo prejeli okrožnico MIZŠ, da bodo s ponedeljkom 19. oktobra učenci od 6. do 9. razreda nadaljevali pouk z delom na daljavo. Istočasno smo morali zaradi prve potrjene okužbe med učenci poslati v karanteno vse devetošolce. Sledile so jesenske počitnice, ki so bile najprej podaljšane do 6. novembra, temu pa je sledilo zaprtje šol. Ministrica je s posebnim sklepom določila, da je celotno šolsko leto eno samo ocenjevalno obdobje in zato bodo učenci potrebovali manjše število ocen. V tem času je bil namreč za vse učence ponovno vzpostavljen sistem pouka na daljavo, ki ni ravno najbolj primeren za pridobivanje klasičnih ocen. Tudi tokrat smo učencem razdelili vso razpoložljivo IKT-opremo in tako omogočili kolikor toliko zadovoljivo spremljanje pouka za tiste, ki te možnosti sicer ne bi imeli. V vrtcu smo organizirali nujno varstvo za otroke staršev, ki so zaposleni v kritični infrastrukturi. Dnevno je bilo prisotnih od 20 do 25 otrok. V kuhinji smo pripravljali kosila za učence, ki so bili upravičeni do brezplačnega obroka. Kuhali smo tudi za druge goriške osnovne in srednje šole. Obroke je na domove dostavljala civilna zaščita. Začeli smo s cca 35 obroki, v letu 2021 pa smo prevzeli še upravičence, za katere je do takrat kuhal Vrtec Nova Gorice in tako smo dnevno pripravljali cca 70 obrokov. Kmalu smo se srečali tudi s prvimi okužbami med zaposlenimi. Z rednim tedenskim testiranjem zaposlenih smo pričeli v februarju. Uvedeno je bilo nujno varstvo tudi za učence od 1. do 3. razreda, ki pa sta se ga udeležili samo dve učenki.

Učenci prve triade so se v šolo vrnili 9. februarja, naslednji teden pa še vsi ostali. Pouk je potekal v matičnih učilnicah v t. i. mehurčkih. Sledile so zimske počitnice. V marcu smo nadaljevali s poukom, deloma tudi že v manjših in mešanih skupinah, saj je bilo za učence od 6. do 9. razreda uvedeno obvezno nošenja mask ves čas, ko so v šoli. 11. marca smo bili cepljeni prvi zaposleni. Dnevna odsotnost učencev se je spet gibala okrog 50. Več odsotnosti je bilo tudi med zaposlenimi. Kar nekaj oddelkov smo imeli v karanteni. Podobno je bilo po vsej državi, zato ni čudno, da je s 1. aprilom sledilo ponovno zaprtje šol in vrtcev. Na srečo je trajalo le do 9. aprila. V tem času je bilo v nujnem varstvu v vrtcu približno 20 otrok, v šoli pa 4 učenci. Spet smo kuhali za cca 50 učencev in dijakov goriških šol, ki so bili upravičeni do brezplačnega obroka. Nenapovedano nas je obiskal tudi inšpektor, ki je preverjal spoštovanje ukrepov in evidenco testiranih in cepljenih delavcev. Nepravilnosti ni ugotovil. Do prvomajskih počitnic je pouk ponovno potekal v šoli z upoštevanjem vseh omejitev, ki sta jih je tedensko določala vlada in NIJZ. Žal so zaradi tega odpadle številne dejavnosti in tudi šole v naravi, ki so bile planirane in dogovorjene z letnim delovnim načrtom šole. Dnevno je bilo še vedno odsotnih povprečno 30 otrok in 5 zaposlenih. Po prvomajskih počitnicah smo nadaljevali z enakim načinom dela kot do tedaj. Izpeljali smo tudi nacionalno preverjanje znanja za učence 6. in 9. razreda, ki je bilo letos povezano še z naknadno anketo o delu in počutju učencev v času pouku na daljavo. Ministrstvo je obljubilo, da bodo izsledki raziskave posredovani tudi srednjim šolam, da bodo pri njihovem delu upoštevale specifike novih generaciji, ki pridobivajo znanje in veščine na do sedaj nenavaden način. Upajmo, da bo temu res tako.

Zaradi razumljivih okoliščin športnih tekmovanj letos ni bilo. So pa bila izvedena nekatera tradicionalna šolska tekmovanja iz različnih predmetnih področji, a tudi ta so, vsaj v zaključni fazi, potekala na daljavo. Vseh rezultatov sicer še nimamo, a do sedaj sta se najbolje odrezala Nejc Herega, ki je postal državni prvak v šahu, in Zarja Jug, ki je osvojila zlato Vegovo priznanje v tekmovanju iz matematike. Naši učenci so na različnih področjih osvojili še osem srebrnih in več deset bronastih priznanj. Najvidnejši rezultat med ekipami so dosegli šahisti, ki so bili drugi v državi. Iskrene čestitke in zahvala vsem tekmovalcem in mentorjem, ki se tudi v teh okoliščinah trudite narediti še nekaj več, kot je zgolj pouk.

Marijan Kogoj, ravnatelj OŠ Solkan

Lara Vasquez Slokar

Foto: osebni arhiv

Lara je učenka 3. razreda OŠ Solkan. Z letošnjim šolskim letom se je z družino preselila s Tenerifov. Je dobrosrčna, nasmejana in zelo prijazna. To o njej povedo njeni sošolci. Da bi jo bolje spoznali, smo z njo opravili intervju.

Kdo je Lara?

Rodila sem se v Sloveniji, vendar smo se z družino takoj po mojem rojstvu preselili na Tenerife. Tam sem se najprej učila špansko. V Slovenijo sem spet prišla, ko sem bila stara 4 leta. Nato sem prihajala večkrat, vsako poletje. V začetku tega šolskega leta sem začela obiskovati 3. razred na OŠ Solkan. Zdaj sem stara že devet let in že zelo dobro govorim slovensko.

Kakšna je šola na Tenerifih?

Zelo je velika, ima kar tri igrišča. Na enem se igrajo najmlajši otroci, na drugem srednji, na tretjem pa največji učenci. Tam je zelo nevarno, saj so se nekateri že poškodovali, saj je v njih močno priletela žoga. To se je zgodilo tudi moji prijateljici. Nismo imeli toliko zvezkov, kot jih imam sedaj. Imeli smo samo en mali zvezek s kvadratki, v katerega smo zapisovali vse. Vsak dan smo izpolnili vsaj tri strani. Nismo imeli niti delovnih zvezkov. Učiteljica je napisala na tablo in mi smo morali prepisati. Ob koncu strani, kjer smo morali sami vse račune izračunati, smo vsak rob okrasili z vzorčki. Včasih smo delali tudi po skupinah. Za poštevanko so nam podarili kartončke, na katerih so bile napisane vse poštevanke, ki si jih lahko pripel na obleko, v torbo za pomoč.

Katere predmete ste imeli pri pouku?

Predmeti, ki smo se jih učili, niso bili enaki kot tu. V razredu nas je bilo 28 otrok. Nismo imeli spoznavanja okolja in likovnega pouka. Imeli smo španščino, matematiko, glasba je bila samo eno uro, ob petkih. Za glasbo smo šli iz učilnice v avlo, v kateri so bili vsi inštrumenti. Tam smo igrali in peli. Vse predmete nas je učila ista učiteljica. Tempera barvic nismo imeli, zato mi je bilo letos težko, ko smo morali znati mešati barve. Ocene smo imeli od 4 do 10.

Pouk smo začeli ob 8.00, vendar sem ostajala v šoli več časa kot sedaj. Domov sem prišla ob 18.00 in sem bila tako utrujena, da sem le še kaj pojedla in nato kmalu šla že spat.

Malico smo prinesli od doma. Ob 10.30 smo z našo malico šli na igrišče, kjer smo jo lahko pojedli in se igrali. Odmor je trajal eno uro, do 11.30, nato si šel spet k pouku. V šoli nismo imeli niti šolskega zvonca niti urnika. Na kosilo smo šli okoli 14.00. Popoldanske malice nismo imeli.

Ali ste imeli tudi na Tenerifih šolo na daljavo, kot smo jo imeli letos v Solkanu?

Ne, nismo ostali doma. Hodili smo v šolo. Če je bilo res nujno, smo ostali doma, vendar ne več kot za en teden. Takrat nam je učiteljica povedala, katere strani v zvezku moramo rešiti. Nismo imeli računalnikov. Maske smo imeli, ko smo šli na hodnik. Letos pa so jih moji sošolci s Tenerifov morali nositi tudi v razredu. Povsod je obvezna, samo, ko jedo ali pijejo, jo dajo z obraza.

Pogrešaš prijatelje s Tenerifov?

Moja najboljša prijateljica je bila Marta. Nanjo me spominjata Mija in Lana. Lana, ker je bila Marta skoraj enako visoka, Mija pa, ker je enako prijazna in je vedno z mano.

Kaj boš počela med počitnicami, ki prihajajo?

Že prejšnja leta sem med počitnicami v zvezek zapisovala stvari, da jih ne bi pozabila. Tudi letos bom to delala. Zdaj bom dodala še slovenščino, angleščino, španščino in potem še italijanščino. Poskušala se bom naučiti čim več jezikov. Za naslednje šolsko leto sem se vpisala v neobvezni izbirni predmet italijanščina. Na Tenerife bomo odšli, če ne bo več korone.

Dobro si se odločila. Mislim, da si nadarjena za učenje jezikov. Ali se ti slovenščina zdi težka?

Niti ne. Zelo veliko berem, prebrala sem že ogromno knjig. Sigurno bom tudi med počitnicami veliko brala.

Hvala Lara, želim ti lepo poletje.

Barbara Gabrijelčič, razredničarka

Lara s sošolkami in sošolci navija za kolesarje.

Osnovna šola Solkan

Pustovanje med korono

Letošnje pustovanje je bilo povsem nekaj drugega, kot smo ga vajeni. Maske sicer nosimo vsi, a ne pustnih. Kljub nenavadnemu času, ki ga zavzema korona epidemija, se pustnemu običaju nismo odrekli. Trenutne razmere narekujejo drugačna pravila, kjer se razredi med seboj ne smejo družit in je vsak razred v svojem tako imenovanem mehurčku. Ker je pust dan smeha, veselja, plesa in norčavosti, se je vsak razred znašel po svoje in si naredil čudovit dan.

Nekateri so iz različnih materialov izdelovali pisane in izvirne pustne maske, drugi so se v pustnih kostumih sprehodili po Solkanu in odganjali zimo, nekateri pa so se preko Radia Robin v mislih povezali z drugimi šolami Goriške in ob živahni glasbi skupaj zarajali v razrednih mehurčkih. Ločeno po razredih, a v mislih vsi skupaj, nismo v naš kraj privabili le pomladi, ampak odganjali tudi korono in vse slabo, kar je z njo povezano.

Na našem vrtu

Za šolsko telovadnico smo v mesecu marcu začeli kopati naš vrt. Kopali smo z motikami, a je bila zemlja zelo zbita. Učiteljica Tanika nam je zato prinesla vile, da je šlo delo hitreje.

Nekega popoldneva smo v podaljšanem bivanju v lončke posejali različna semena: berivko, korenje, solato, grah in por. Čez dva tedna smo grah že presadili v vrt. Učiteljica Boža nam je pomagala z nasveti. Naše rastline so v razredu hitro rasle. Naslednji teden smo v vrt presadili še solato, por in peteršilj. Posadili smo še rdečo peso in korenje. Vrt smo dobro zalili.

Lea Horvat, 3. b

Spet v šolskih klopeh

Po zelo dolgem obdobju šolanja na daljavo z vmesno prekinitvijo smo se učenci in učitelji ter ostali strokovni delavci ponovno vrnili v šolske klopi v začetku aprila.

Učence posameznih razredov iz vsake triade smo s pomočjo kratkega anketnega vprašalnika povprašali, česa so se najbolj veselili ob vrnitvi v šolo in kaj jih je ob tem najbolj skrbelo. Veselje, da bodo ponovno videli sošolce, prijatelje, učitelje, imeli normalen pouk, je bilo izraženo pri skoraj vseh v vzorec zajetih učencih. Skrbi, ki so jih izražali v odgovorih, pa so se v največji meri nanašale na pridobivanje ocen, primanjkljaje v znanju, strah pred ponovnim zaprtjem šole in strahom za prijatelje.

Odgovori nam povedo, da šola za naše učence predstavlja dovolj varno in spodbudno učno okolje, kjer ne pridobivajo samo znanja, ampak oblikujejo pomembna prijateljstva, skozi vsakodnevne dejavnosti trenirajo socialne veščine ter se učijo sobivanja v skupnosti. Strahovi, ki so jih izrazili, so za strokovne delavce šole pomembna informacija, da moramo biti še kako pozorni na to, da vsi učenci v času šolanja na daljavo niso imeli enakih možnosti zaradi najrazličnejših dejavnikov in vzrokov. Rezultat tega so namreč ne samo primanjkljaji v znanju, nižji motivaciji za šolsko delo in pripravljenosti za ponovno, precej intenzivno šolsko delo, temveč tudi v porastu pojava anksioznosti in depresivnih epizod, samomorilnih misli pri nekaterih učencih. Z intenzivnim, požrtovalnim delom in vzajemnim sodelovanjem učiteljev, staršev in po potrebi zunanjih institucij smo in poskušamo čim bolj podpreti vsakega učenca, ki se znajde v stiski.

Kako naprej? Pred nami so poletne počitnice. To je čas, ko imajo učenci veliko prostega časa in ko imamo več prostega časa tudi starši ter njim pomembni drugi odrasli.

Priporočam igro na prostem s prijatelji, družinske izlete, branje kakovostne otroške in mladinske problemsko naravnane literature, ogled kakovostnih filmov, čas namenjen pogovoru o strahovih, reševanju problemov in načinih reševanja različnih stresnih situacij skozi zgodbe, pretekle izkušnje staršev ali širše, poznavanju ustreznih virih pomoči, ko se znajdemo v stiski in načinih, kako se umirimo, skrbimo za higieno spanja, dovoljšnjo vsakodnevno telesno aktivnost. To so namreč pristopi, s pomočjo katerih lahko v času poletnih počitnic pomagamo učencem, da se čim bolj opolnomočeni vrnejo septembra nazaj v šolske klopi.

Barbara Stožir Curk, šolska psihologinja

V Sloveniji mi je všeč ...

Jakob, 3. b: slovenska potica, Postojnska jama, Soča, dvojezične šole in nogometaš Miha Zajc.
Tilen, 3. b: narava, debela jela, lipicanci, grad Grad, stara običaja »šicanje jajc« in pustovanje ter Luka Dončič.
Etijen, 3. b: lipa, trte, lipicanci in vse blagostanje. Rad gledam dvig slovenske zastave, všeč mi je Zdravljica in pesem Naj se sliši preko meje. Občudujem vratarja Jana Oblaka.
Tisa, 3. b: pesem »Za Slovenijo živim«. Rada imam slovensko joto in ječmenovko. Zelo lepo je Blejsko jezero in stavba »Tisa«, ker imava enaki imeni. Naš predsednik Borut Pahor mi je všeč, ker je pravičen.
Vitan, 3. a: gore, jezera, tolmuni, gozdovi. Naj te ljudje ne onesnažujejo!

Za 30 let Sloveniji želim ...

Ana, 3. b: da bi vsi ljudje v Sloveniji ozdraveli. Si najlepša država na svetu, zato ti želim, da bi o tebi napisali še več pesmi.
Veno, 3. b: da ne bi bilo več korone, virusov in testiranj in da bi se imeli vsi radi.
Lea, 3. b: naj tvoja čudesa ostanejo lepa, naj se ohranijo stari običaji, da ne bo več protestov. Ostani vedno lepa, lepo praznuj 30 let!
Tisa, 3. b: da bi bila še lepša in boljša. Prelepa si, čudežna. Uresničuješ sanje. Imaš že veliko let, a vedno te bomo spoštovali.
Ivana, 3. b: veliko dobrih in veselih ljudi, malo revščine in protestov.
Živa, 3. a: da bi bila še naprej tako lepa in bi še naprej imela ljudi s tako velikim srcem. Slovenija, ti si najlepša država in vse, kar vidim, je lepo in čarobno. Slovenija, vse najboljše za tvoj 30. rojstni dan!

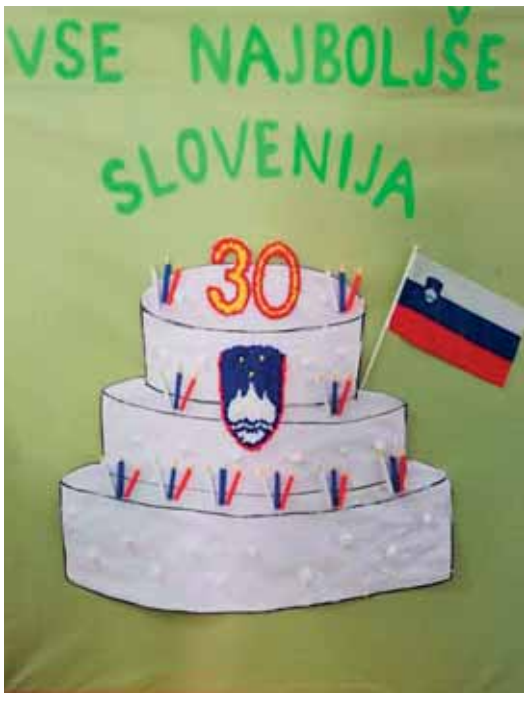

Izpod peresa

Ulično gledališče

Solkanska Velika pot je nekoč povezovala glavno prometnico in solkansko polje proti levemu bregu reke Soče, kjer se zelenomodra reka v širokem zavoju poslavlja od slovenskega ozemlja. Večina vinogradov in skrbno obdelanih njiv je po drugi svetovni vojni ostalo onstran krivične meje, zaznamovane z oštevilčenimi mejnimi kamni, posejanimi vzdolž navidezne ločnice. Zavezniški vojaki so jo prenesli s

porisanih zemljevidov nadrejenih in politikov, brez sramu in konsenza lastnikov. Naši predniki so lahko samo nemo opazovali početje z upanjem, da ne bo meja zarezala bolečo delitev.

Ni mi znano, zakaj so makadamsko prašno pot krstili za Veliko, morda je nekdaj peljala v veliko, prostrano polje ob nemirnem bregu Soče. Do kamnitega mejnika z oznako 56 smo jo zaznamovali z Veliko potjo, naprej proti Gorici pa z Via degli Scogli, kar naj bi pomenilo pot ob skalnatem bregu reke Isonzo ali po furlansko Lusinç. Resda so na obeh straneh mejnega kamna postavili čuvajnici, drog za dvig zastav in seveda zapornici. Že ime daje slutiti, da je nekdo zapiral in drugi odpiral zapor. Vsak prehod so skrbno zabeležili in pregledali, kaj so dvolastniki prenašali v ali iz zapora, če razumemo besedo v prenesenem pomenu. Kanček resnice je še vedno viden ob razpadajoči hišici, kjer se je lahko uniformiran varuh in izučen upravljalec zapornice zatekel pred smradom hlevskega gnoja volovske

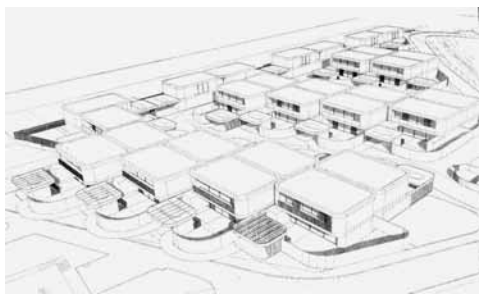

vprege na poti proti vinogradom in njivam. Z razbitimi stekli in zarjavelim navpičnim drogom, kjer že dolgo ne plapola več zastava, še vedno protestno kljubuje času, podobno kot to počnejo stranke na politični sceni. Ob podirajoči hiški se radi zbirajo "deležniki" posebno takrat, ko nekdo prinese pijačo in jedačo, smeti in odpadke pa raje prepustijo bolj nadarjenim in z večjim moralnim mačkom.

Velika pot je v resnici gledališki oder, glavni oder sega od bivšega prehoda čez progo do meje, mali oder, najstarejši del Velike poti, od verskega znamenja, kjer so v davnini hodili z vrči po vodo pri stiku s Cesto IX. korpusa pa do fizičnih zapor pred tiri. Na eni strani se oklepa hrbta delavnic, na drugi pa pod škarpo na lepo urejenih vrtovih gospe Majde in Suzane rastejo cvetoče grmovnice, ki vsaj malo omilijo neprijaznost okolice. Tudi v tem primeru so pred nekaj leti brez sramu in konsenza krajanov enostavno zaprli prehod, na prometne znake za prehod železniške proge so poveznili vreče za smeti in jih oblepili z odpadnim kartonom. Tovornjaki so pripeljali visoke pregrade in jih z avtodvigalom postavljali prečno od roba do roba tako, da še pešcem in kolesarjem onemogočijo prehod proge. Predstava je spominjala na burlesko, več deset izvedencev različnih služb se je gnetlo pri prehodu z rokami v žepih, le dva sta se ukvarjala z dvigalom in namestitvijo zapor.

Z začetkom gradnje t. i. Soških vil pa se tragikomedija nadaljuje in to na veliko škodo nemočnih stanovalcev ob Veliki poti, ki zaprti z vseh strani milostno prosijo, če lahko prestopijo bučno in večkrat prekopano cestišče.

Očitno se s komunalo niso uspeli dogovoriti za priklop kanalizacije v obrtni coni in so morali kopati pod progo in naprej do priklopa v jašek ceste IX. korpusa.

Za investitorjem iz osrednje Slovenije, ki se skrivajo za imenom Eta invest d.o.o., ECM partnerji, še prej Etaline d.o.o. v stečaju, je kar nekaj znancev iz političnih srenj, ki so imeli prste v marmeladi, nekateri so bili tudi obsojeni. Krajani in mladi odvetnik so se trudili, da bi preprečili gradnjo, vendar povezava predstavnikov investitorja z lokalnimi politikanti in bivšimi župani je po navadi zmagovita poteza, za pošten življenj je tako ali tako tak način moralno sporen. Preseneča me dejstvo, zakaj so izbrali to lokacijo – še zdaleč ni najbolj primerna za pozidavo stanovanjskih hiš, še najmanj za nadstandardno gradnjo. Na eni strani jo omejuje železnica, na drugi obrtna cona, v bližini je livarna s škodljivimi izpusti in močnim smradom ob tlačni spremembi zraka, ropot viličarjev in livarskih peči ne pojenja niti ponoči. Občina je pred leti s pritiskom na lastnike odkupila vinograd s češnjami in travnik za smešno nizko ceno. Kmetijsko zemljišče visoke kakovosti je nato prekategorizirala v stavbno zemljišče. Bilo je res nekaj poskusov, da bi rešili travnik predvsem za *parking* ob velikih kajakaških tekmovanjih in predvsem zato, ker je zelenica potrebna vsem, otrokom za igranje, odraslim za sprehod, na njej so že pristajali padalci, mladina je brcala žogo in kolesarila, služil bi tudi kot pomožni heliport ob morebitnih nesrečah, gasilskih vajah, preverjanju učinkovitosti civilne zaščite, modelarskih tekmovanjih in še in še.

V sobotni izdaji Dela, letošnjega 29. maja, je pod rubriko Ambienti celostranski opis stanovanjskega naselja Soške vile. Ni nobene osnove, da bi škatlaste betonsko opečne objekte z ravno streho in nadstreškom za avtomobile pred vhodom poimenovali vile. Marketinško naročen članek z nekaj renderiranimi fotografijami je poln nesmislov in samohvale. V bližini naj bi bila šola, banka, zdravstveni dom, urejene sprehajalne in kolesarske poti, pa vemo, da ni res. Dobesedno naj navedem nekaj fraz, da ne rečem floskul:

lokacija je v neposredni bližini mestnega središča Solkana;

za otroke iz naselja smo uredili manjše igrišče, a v resnici si želimo, da bi bili njihovo igrišče kar ulica, zelenice in dvorišča; ob vhodu v naselje bodo rasli borovci z dežnikarsko krošnjo, ob hišah so javorji, v predvrtu ruj; v mediteranskih barvah in z mediteranskim rastjem; vsak objekt ima tudi vrtno lopo; v enem redkih urbanistično dovršenih naselij enodružinskih hiš, ki bodo zgrajene v večjem številu, upajo, da se bo ustvaril tudi duh skupnosti; mislim, da se bodo vanj priseljevali predvsem domačini, saj tu že dve desetletji ni ponudbe, ne zemljišč.

Res smo morali počakati na investitorja iz Ljubljane in izvajalce iz balkanske naveze, da nas naučijo, kako se projektira, zida, vrtnari, kupuje zemljišča in natlači 28 enodružinskih hiš z vrtno uto in nadstreškom na eno nogometno igrišče in jih poimenovati vile. Zraven pa bomo morali po ruj na Kras ali Sabotin, pa še nekaj pravega kamenja za podlago bomo natrosili, ker živimo na prodnati naplavini. Kakšen naj bi bil bor z dežnikarsko krošnjo? Zlomil me je smeh, verjetno jih prodajajo v drevesnici v Murglah, ker tam v močvirju večkrat dežuje.

Predvidevajo, naj bi prvih pet enot dokončali čez kakšen mesec. Kot pišejo, bo vsakih pet mesecev zgrajenih od pet do osem hiš. Pobaral sem izvajalce, naj mi šepnejo, kako je s ceno. Ugotovil sem, da enoto, zgrajeno do tretje faze, cenijo na 350 tisočakov, a kaj, ko se gradbeni materiali dražijo iz tedna v teden, so dodali. Edina stična točka imena Soške vile je, da meji na pravo, gosposko vilo de Nordis in verjetno bi se grofica Liduška obračala v grobu, če bi vedela, da bo njen travnik postal ribogojnica za soške postrvi.

Velika pot je res postala ulični teater, za prihodnost iger se nam res ni treba bati, pa naj kdo reče, da so Solkanci brez gledališke dvorane.

V predstavah tako nastopajo znane osebnosti, politiki in politikanti, grofice in kmetje, severna vila in soške postrvi, pardon vile. Odrski delavci neumorno dovažajo kulise in sestavljajo scene, gledalci se lahko skoraj svobodno gibljemo po odrskih deskah, le paziti moramo, da ne pademo v kakšen jašek ali pa da hote ali nehote pustimo odtis stopala v svežem betonu kot na holivudski promenadi slavnih.

Med prvimi odmevnimi predstavami v preteklosti je bila drama Grofica iz vile de Nordis. Gosposka stavba, obkrožena z lepim parkom in

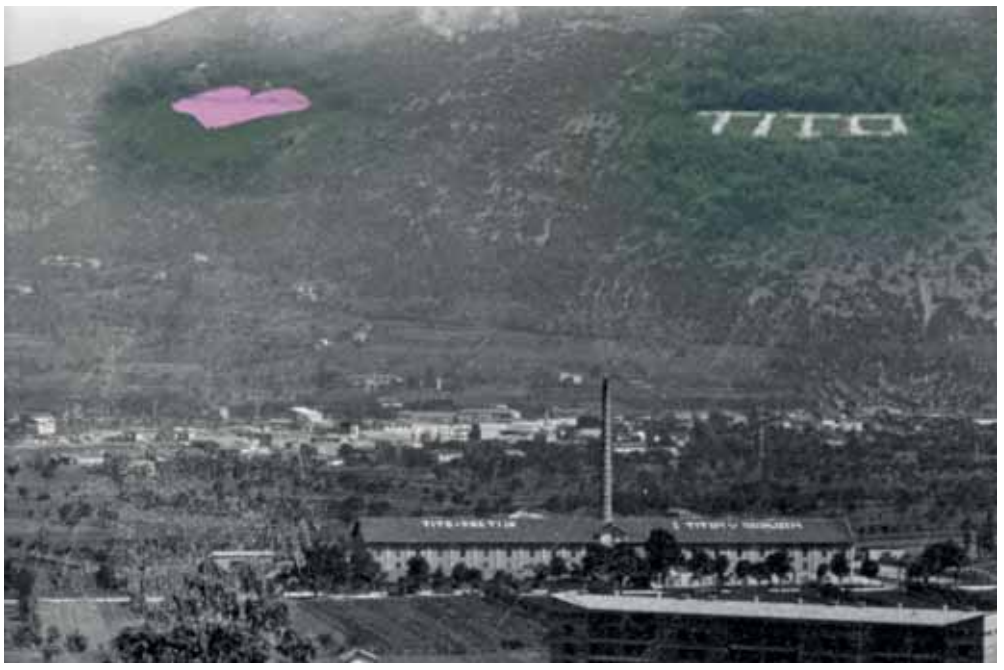

Fotomontaža: Sašo Batič

visokim zidom, meji na travnik in vinograd proti Veliki poti, konjušnica in hlevi pa mejijo na Pot na breg proti Soči. Lepa kontesa Liduška, po materi Lenassi, po očetu, bohemskemu grofu Hornik, že od mladih nog rada jaha konje in uživa razkošno življenje, prepleteno z avanturami in potovanji. Stric ji je podaril posestvo s sužnji v Keniji, po očetu je podedovala poletno rezidenco na obrobju solkanskega polja, kjer preživlja le kakšen mesec vsako leto. Takrat se rada sprehaja do trgovine v Solkanu in sonči na bregu Soče. Konec vojne in dogovor o meji med Italijo in Jugoslavijo leta 1947 jo doleti v Afriki, ko dobi telegram, da bo polovico solkanskega posestva pripadalo maršalu Titu, meja naj bi potekala natanko po jugozahodnem obzidju parka. Hitro se odpravi na pot in po vezah v vojaških krogih pristane z letalom na goriškem letališču. Aktivira vse prijatelje visokega ranga in aristokracije, da bi preprečila izgubo dvorca s parkom. V Keniji, angleški koloniji do leta 1963, je imela vplivne prijatelje in tako prosi Sarah Churchill, tretje rojeno hčer Winstona, predsednika angleške vojne vlade med drugo svetovno vojno in svetovno vplivnega državnika, zgodovinarja in nobelovca za književnost, da ji pomaga preprečiti razdelitev imetja. Medtem v dvorcu prireja velike zabave za zaveznike in za njih vodi ekskluzivno šolo jahanja, tudi domačini pomagajo pri pripravi hrane in urejanja parka. Galantni oficirji so dami končno ustregli in naročili vojakom, naj mejno črtno zarišejo po severnem in vzhodnem obzidju parka vile de Nordis. Jugoslovanski oficirji pač niso imeli lepih oblek in olike, da bi šestindvajsetletno lepotico povabili na ples. Tragična junakinja postane, ko izgubi posest v Keniji po razglasitvi neodvisnosti države, nekaj let za tem izgubi moža v prometni nesreči pri Vidmu. Ostane na afriških tleh, je brez otrok in le redko obišče solkansko vilo, zgrajeno že leta 1830 s strani prednikov goriške družine Lenassi, kjer za konje in posest dobro skrbi mlajši moški iz Gorice.

Umre v Keniji leta 2006, posmrtne ostanke prenesejo v družinski grob na Sveti Gori, v oporoki podari vilo s parkom zadnjemu skrbniku in konjarju, ki v zahvalo in v spomin na dobrosrčno grofico občasno prireja koncerte in prireditve v slovenskem in italijanskem jeziku. Pred dvema letoma so plakati na drevesih vabili tudi Solkance na glasbeno scensko prireditev ob zaključku učnega leta Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice.

Mladi glasbeniki so igrali romantične melodije, scenska projekcija na pročelje vile in dvojezična pripoved o življenju grofice Liduške se je vsem vtisnila v spomin. V parku je sledila pogostitev ob razsvetljavi bakel in sveč, sprehodili smo se lahko po notranjosti vile in si s kozarcem v roki ogledovali njene bogate fotografske albume. Z velikim zanimanjem sem listal po knjigah in pregledoval fotografije, da bi našel kaj solkanskega, med kupi debelih albumov je bilo največ fotografij iz Afrike in družinskih portretov. Mrzlično sem brskal med posnetki in vseeno našel dve zanimivi, kjer sem v ozadju prepoznal Sabotin in obrežje Soče. Poln vtisov sem se po Veliki poti vrnil domov, spomnil sem se, kako smo med počitnicami mulci kotalili zakrpane napihnjene kamionske zračnice proti Soči, ki so nam služila kot nadomestek za kajake. S palicami smo uravnavali navpičnost kotaljenja obročev, ki so na zaraščeni rahlo spuščajoči poti poskakovali od štrlečih kamnov. Včasih smo jih prislonili na mejni zid in se povzpeli čim višje, da smo lahko pokukali, kaj se skriva na nasprotni strani. Bilo je precej zaraščeno, v ozadju stopnice severnega vhoda in nadstrešek. Od starejših smo slišali nešteto skrivnostnih zgodb o lepi grofici na belem konju, vendar nihče je ni nikoli ne videl ne slišal. Usoda je hotela, da počiva na Sveti Gori, za hrbtom sabotinskega napisa Tito. Napis še vedno buri duhove na obeh strani meje, pa čeprav je le spomin na upor in upora Primorcem ne more nihče odvzeti, mar ne?

Zgodba o grofici Liduški si morda res zasluži filmsko upodobitev, scenarij je že napisan v izdani knjigi z naslovom Življenje solkanske grofice med dvema svetovoma, avtorice Anne Cecchini, v originalu *Lyduska: La vita tra due mondi della contessa di Salcano*, katerega elektronsko verzijo ponujajo tudi na Amazonu.

Pohvalno je, da je ime našega kraja na svetovnem spletu tudi v taki obliki, bojim pa se, da bodo ob morebitnem snemanju filma Solkanci povabljeni le kot statisti in gledalci, tako kot so bili na nedavni kolesarski etapi italijanskega Gira,

nadaljevanje na naslednji strani

Izpod peresa

ki se je popolnoma izognil našemu kraju, pa čeprav so v Brdih dvakrat prekolesarili isto pot, da bi nabrali dovolj kilometrov. Mar naši mostovi niso dovolj lepi in trdni, Sabotinska cesta ni primerna za tako prireditev? Sumim, da naši italijanski sosedje niso hoteli speljati etape pod napisom Tito, še vedno jim vzbuja nelagodje in strahospoštovanje, raje so postavili ponjavo v obliki rožnatega srca na travniku nad karavlo na levem pobočju Sabotina. Komentatorji italijanske televizije, ki so spremljali potek etape in v eter pošiljali posnetke kolesarjev in spremljevalnih ekip, se niso bogvekaj trudili z opisom pokrajine po slovenski strani, sem in tja so navrgli kakšen stavek, vsi pa so se čudili množičnosti in navijanju gledalcev. Tudi naši občinski možje so se trudili, da bi kar v najlepši luči prikazali okolico trga Evrope, otroci so pisali in risali po zidovih in obešali plakate na ograjo ob trgu, še celo za Solkanski most so me podžupani nagovorili, naj ga v tistem tednu osvetlim v rožnati barvi. Sprva sem se branil, češ, saj je to barvni odtenek parade ponosa, a vseeno sem ob mraku pokorno preklopil na barvo kolesarske dirke. Ko sem naslednji dan nastavil prejšnje stanje, je nekaj mladeničev pod mostom kadilo vodno pipo, miza je bila polna izpraznjenih pločevink piva, iz velikega radio kasetnika je na ves glas igral balkanski melos, zvok se je širil do pokopališča. Zamišljen sem se odpravil proti Placu in se zastrmel v jumbo plakat, ki je na zidu pred lekarno spraševal: »S katerega planeta si pa ti?«

Sprehodil sem se mimo vseh trinajstih plakatov vzdolž Ceste IX. korpusa in ugotovil, da morda res nisem s tega planeta.

Miran Brumat

Uspešni Solkanci

Jezik raziskujem, ne pa ukazujem, kaj je prav in kaj narobe

dr. Franc Lanko Marušič – jezikoslovec in jamar

Predstavljajte si, da imate v glavi škatlo z velikim številom stikal, ki vam omogoča, da se v otroštvu naučite jezika. S to slikovito metaforo je univerzitetni profesor jezikoslovja dr. Franc Lanko Marušič opisal človeško vrojeno sposobnost za učenje jezika. Poučuje na Fakulteti za humanistiko Univerze v Novi Gorici in je priznan raziskovalec v Centru kognitivne znanosti jezika na isti univerzi. Po študiju v Ljubljani je doktoriral na ameriški Stony Brook University. Pred petimi leti je prejel Zoisovo priznanje za izjemne znanstvenoraziskovalne dosežke. Sodeluje s priznanimi univerzami in inštituti po svetu ter objavlja v mednarodnih strokovnih revijah. Ima sposobnost, ki je verjetno značilna za številne raziskovalce: vsako stvar pogleda iz čim več različnih zornih kotov, jo temeljito analizira, razdrobi na prafaktorje in jo skuša uzreti v njenem raznolikem bistvu. Sicer pa je tudi mož, oče dveh otrok in jamar.

Govorite v družinskem krogu knjižno ali »po domače«? Ste strogi pri jezikovni vzgoji?

Doma govorim kot večina ljudi seveda – neknjižno, pravzaprav tudi v formalnih situacijah največkrat uporabljam neko različico pogovornega jezika. Žal pa se ne morem pohvaliti, da doma govorimo po *sukensko*. Pri jezikovni vzgoji nismo strogi, sta pa otroka iz šole prinesla idejo, da je pravilno samo, kar je knjižno. To nasprotuje mojemu pogledu na jezik. Ker vsak jezik sledi nekim sebi-lastnim pravilom, je seveda vsak način govora po svoje pravilen. Knjižni jezik je med številnimi različicami poseben, ker ima »dogovorjena« in zapisana pravila, ki pa so večkrat izsiljena in občasno umetna. Včasih mi kdo reče »ti si jezikoslovec, povej, kako je prav«. Ampak jaz raziskujem, kako jezik deluje, in ne narekujem, kakšen bi moral biti, kaj je prav in kaj narobe. S stališča raziskovanja pa je »sukenščina« enako zanimiva kot knjižni jezik. V določenih pogledih je še bolj zanimiva, saj v njej najdemo jezikovne posebnosti, ki jih ni v knjižnem jeziku. Ni potrebno, da vsi govorimo na isti način. Pri zapisanem knjižnem jeziku pa je verjetno prav, da upoštevamo »enotna« pravila.

Knjižni jezik pa je bil vseeno stoletja povezovalec Slovencev, gradnik narodne identitete.

Drži. Ko pa smo dobili svojo državo, je ta v dobršni meri prevzela vlogo povezovalca naroda. Skupni jezik je postal samoumeven in mu ne pripisujemo več tako velikega pomena. V Gorici in Trstu, denimo, je zavest o pomembnosti slovenskega knjižnega jezika močnejša, ker se slovenska skupnost ravno prek njega povezuje s svojo matično domovino.

Na svetu je več kot 6000 jezikov in skoraj polovica jih je ogroženih. Nekateri se bojijo tudi za slovenščino: včasih sta jo ogrožala nemščina in italijanščina, danes je globalizacijski val navrgel angleščino. Bi nas moralo skrbeti za prihodnost našega jezika?

Že v času Primoža Trubarja so nekateri opozarjali, da ima slovenščina preveč izposojenk iz nemščine, npr. *folk*, *špraha*, *erbščina* in tako naprej. Nekaj teh nemških tujk smo uspešno nadomestili, a marsikatero smo zamenjali z neko drugo tujko iz drugega jezika. Ko smo preganjali nemške besede, jih je bilo recimo sprejemljivo menjati s češkimi ali ruskimi besedami. Številne nemške tujke so preživele v narečjih, tako da danes nekatere stvari poimenujemo kar s tremi besedami, npr. žena, ki je z Gorenjske, pravi *pakettreger*, jaz *portapaki*, nobeden od naju pa ne reče *prtljažnik.* Podobnih primerov je še cel kup. Na Gorenjskem raufenke čistijo *raufenkirerji,* pri nas pa kamine *špacakaminarji* in tako naprej. Vse te besede (so)obstajajo v slovenščini in slovenskih narečjih. Včasih pride kakšna nova, včasih se kakšno neha uporabljati ali pa dobi drugačen pomen. S stališča jezikoslovja tuje besede ne bodo uničile jezika. Angleščina vsebuje ogromno tujega besedišča (ima le 20 odstotkov izvirnih anglo-saxonskih besed, ostale pa je prevzela iz latinščine, francoščine, stare norveščine in od drugod), pa je vseeno ostala samostojen jezik in za povrh vsega postala celo svetovni jezik. Seveda vsaka nova beseda za jezik pomeni majhno spremembo, a glede na to, da imamo v slovenščini kar precej besed tujega izvora, ki jih uporabljamo že dolgo in se niti ne zavedamo, da so tujega izvora oz. jih imamo za svoje (*miza*, *čebula, omara, majica, pulover* ali pa recimo *bojler*), se zdi, da tudi slovenščina nima težav s sprejemanjem tujk. Besede tujega izvora takoj pretvorimo v obliko, ki jo lahko sklanjamo in spregamo oz. pregibamo, in jih uporabljamo kot običajne domače besede. Tujke torej ne ogrožajo slovenščine. Seveda jo malo spreminjajo, a spreminjale bi jo tudi nove domače besede. Sicer pa če pogledamo podatek, koliko govorcev uporablja slovenščino, je naš jezik danes manj ogrožen kot pred 50-imi leti, saj se ga uči več ljudi kot takrat, postala pa je tudi uradni jezik svoje lastne države in Evropske unije.

Ste strokovnjak za skladnjo, za pravila o tem, kako besede povezujemo v stavke in povedi. Je ta sposobnost vrojena?

V prostem času se Lanko Marušič rad odpravi z družino v naravo, foto: osebni arhiv

Ljudje imamo gensko predispozicijo za učenje jezika, imamo že vrojeno sposobnost, neke vrste program, da se lahko v otroštvu naučimo jezika okolja. To sposobnost učenja si lahko predstavljamo kot veliko škatlo z nešteto stikali, ki jih tekom učenja jezika nastavljamo za jezik, ki se ga učimo. Pri preučevanju skladnje skušamo ugotoviti, kako ta škatla izgleda oziroma kakšna so stikala v njej, kaj stikala vžgejo in kaj ugasnejo. Skladnja so sicer pravila stavkotvorja, ki se jih naučimo v otroštvu. Večinoma se ljudje niti ne zavedamo, da znamo ta pravila. Zavestno se začnemo ukvarjati z njimi pri učenju slovnice v šoli, pa še to le zelo površno.

Poleg raziskovanja jezika imate še eno strast – jamarstvo. Že pri 21-ih letih ste s kolegom prvi dosegli dno jame Vandima, prve več kot tisoč metrov globoke jame, ki so jo raziskali Slovenci. Podzemni svet mnogim predstavlja strašljiv prostor, mogoče je to dediščina antičnih zgodb o Hadu ali krščanskih o peklu. Kako pa vi vidite ta svet in kaj vas je spodbudilo, da ste se podali vanj?

V jamarstvo sem vstopil v srednji šoli po naključju, sošolec je imel prijatelja jamarja in sva se pridružila še midva. Prevzel me je občutek, da lahko odkriješ nekaj novega, prostor, kamor še ni stopila človeška noga. Večinoma hodim oziroma sem hodil v visokogorske jame na Rombon in Kanin. V jami Vandima, ki je na robu Rombonskih podov v višini Čukle in meri v globino -1182 m, sva dno prva dosegla s Francijem Gabrovškom, Brezno pod Velbom (-501 m) pa je ob odkritju veljalo za najglobljo vertikalo na svetu. Zaradi družinske dinamike jam ne obiskujem več tako pogosto, a nedavno sem bil v jami pod Predjamskim gradom, kjer smo pregledovali odcepe iz lani odkritega novega rova, in v novo odkritih jamah na planini Poljana nad Bohinjem, kjer še pred tremi leti nismo poznali nobene jame. Jamarstvo je podobno plezanju, le da se jamarji najprej spustimo navzdol, potem pa plezamo nazaj ven iz jame po vrvi, ki smo jo uporabili za spust. Največja nevšečnost v jamah sta mraz in mokrota. Med lanskim taborom na Kaninu nas je v jami 300 metrov globoko ujela zunanja nevihta. Po breznih so nastali slapovi, ki se jim ni dalo vedno izogniti. Ven smo prišli premočeni in premraženi. Nesreče se lahko zgodijo tudi zaradi krušenja skal. Zaradi raznoraznih nevarnosti in same logistike se jame vedno raziskuje v manjših skupinah. Meritev sam takorekoč ne moreš opraviti, lažje pa je tudi nositi opremo, če jo razdeliš med več oseb.

Odraščali ste v Ljubljani, nekaj časa ste bivali v ZDA, zdaj pa živite v Solkanu, od koder so vaše družinske korenine. Kaj vas je »vrnilo« k svojemu izvoru in kako doživljate življenje na obronkih naše domovine?

Ravno ko sem zaključil s študijem v ZDA, se je na Univerzi v Novi Gorici pojavila možnost zaposlitve. Prijavil sem se na razpis in od takrat sem zaposlen na UNG. Ne počutim se, da živimo na obronkih, v času, ko je bilo to še mogoče, sem več službenih poti opravil v tujino kot v »središče domovine«. Moj delovni krog ni le Slovenija, zato sam položaj znotraj Slovenije ni odločilen. Ja, gotovo je kakšna stvar lažja, če nisi pri robu, a ima tudi rob številne prednosti, da o rekreativnih in drugih možnostih, ki jih ponuja Solkan, niti ne govorimo. Zadnjih nekaj let več časa kot v jamah preživim med tekom ali kolesarjenjem po Škabrijelu, Sveti Gori ali Sabotinu.

dp

Uspešni Solkanci

Jure Saksida
mlad in navdihujoč solkanski raper

Kdo je Jure …

Jure je petnajstletni fant iz Solkana, ki uživa v stvareh, ki jih počne, ter želi vsako stvar narediti kar se da najbolje, pa četudi je včasih zeloooo len.

… kdo pa Saxida?

Saxida je fant, ki se ne ozira na druge ljudi oziroma na njihova mnenja, dela, kar ima rad in svet gleda skozi svoje oči, izraža se na svoj način, morda na drugačen način kot ostali, vendar za Saxido pravi.

Kako se je začela pisati tvoja rap zgodba? Kdaj si se navdušil nad tem žanrom in začel zlagati lastne rime?

Ja, enkrat v 3. razredu, morda še prej. Začel sem pisati pesmice, takšne bolj za zabavo, z osnovnimi rimami. Nakar sem v 7. razredu s prijateljem šel k njemu domov, kjer je vrtel rap. Takoj me je navdušil, vendar ga nisem redno poslušal. Dojel sem, da je to prava glasba šele, ko sem se s stricem vozil v avtomobilu, imel je prižgan rap in tisto je bila samo še pika na i … in vse se je začelo.

Po čem se razlikuješ od ostalih raperjev?

Nočem se primerjati z ostalimi, saj menim, da ima vsak nekaj svojega, unikatnega, česar se ne da primerjati z nobenim drugim; seveda pa zaenkrat proti ostalim vidnejšim članom slovenske rap kulture nisem storil še nič. Če pa že moram kaj izpostaviti, je to, da se res ne obremenjujem z mnenjem ostalih, želim delati, kar meni paše, ne tega, kar je na sceni.

Na katero svoje besedilo si najbolj ponosen in zakaj?

Uh, na vsako na svoj način. Vsako je poglavje zase, vsako mi pomeni ogromno, ker je napisano s srcem in strastjo. Seveda nimam izdanega še nobenega »komada«, tako da imena za zdaj prikrivam☺.

Kaj bi rad, da občinstvo takoj ve, ko vidi tvoje ime?

Rad bi, da se ve, da je tukaj najboljša glasba in da se ve, da je tukaj fant, ki ma glasbo v srcu in res živi za to, kar dela; predvsem pa, da je tukaj glasba, ki je drugačna – unikatna.

Od kod jemlješ snov za svoja besedila?

Snov jemljem predvsem iz svojega pogleda na stvari, iz svojega videnju sveta in občutkov, ki jih imam. Dostikrat se v besedilih rad ozrem na rap, in kaj mi pomeni kot glasba, in to zapišem. Pisanje takih besedil, za katere veš, da si dal noter samega sebe, teče kar samo.

S katerimi slovenskimi glasbeniki si v prihodnosti želiš sodelovati?

Ja, dejansko nimam v mislih nobenega posameznika kot samo enega. Želim si sodelovati s tistimi, ki imajo enako mentaliteto in razmišljajo o rapu kot jaz, pa naj bodo starejši ali pa mlajši raperji.

Kakšni so tvoji glasbeni cilji?

Glasbenih ciljev je zagotovo veliko. Sem človek, ki hoče v stvareh, ki so mu všeč, biti vedno boljši in boljši, tudi če se navzven morda to ne vidi vedno, vendar je želja vedno ogromna. Želim si postati umetnik, ne samo raper, umetnik, ki ima vpliv v glasbi in velika želja je zagotovo, da ljudje počasi dojamejo, koliko različnega načina rapanja je, ne samo ulični ali pa »underground« rap.

Nekateri te poznajo tudi po tem, da si nečak dr. Igorja Sakside, univerzitetnega profesorja slovenske književnosti, ki je prav z rapom književnost približal mladim. Kot si že omenil, je imel tudi on »prste vmes«, da si se navdušil nad to glasbeno zvrstjo.

Zagotovo, kot sem dejal, zaradi njegovega predhodnega poslušanja rapa je prišel tudi meni v uho. Nasploh mi je ogromno pomagal, za kar sem mu hvaležen.

Katero glasbo poslušaš poleg rapa?

Poslušam raznovrstno glasbo. Od trapa pa vse tja do jazza. Včasih, ob pravih priložnostih, prija tudi kakšna narodna zabavna glasba☺.

Kaj bi za konec sporočil bralcem Solkanskega časopisa?

Pričakuj komade, Solkan!!!!!!

Jure, hvala za zanimive odgovore in srečno pri osvajanju glasbenih ciljev.

Svetlana Bušen

Nika Ravnik
modna oblikovalka in kostumografinja

www.nikaravnik.com

Prihajate iz Solkana, trenutno pa živite in ustvarjate v Ljubljani. Kako bi se na kratko predstavili tistim, ki vas še ne poznajo? Kakšne spomine imate na domači kraj?

Sem modna oblikovalka in kostumografinja. Po končanem študiju na Naravoslovnotehniški fakulteti v Ljubljani sem svoje znanje še naprej izpopolnjevala na Univerzi Saint Martin's v Londonu ter na oblikovalski fakulteti v Koldingu na Danskem. Študij v tujini mi je omogočil drugačen pogled na odnos med oblačilom in človekom. Po vrnitvi v Slovenijo sem leta 2008 ustvarila in razvila lastno blagovno znamko, ki je trajnostno usmerjena, specializirana za kolekcije oblačil v omejenih serijah ter unikatna oblačila po naročilu za različne projekte. Moje kolekcije so bile predstavljene na številnih modnih dogodkih in sejmih (London Fashion Week, London Design Festival, Berlin Fashion Week, Copenhagen Fashion Week, LJFW - Ljubljana Fashion Week, Serbia Fashion Week, Fashionclash modni festival na Nizozemskem). Vzporedno s svojo blagovno znamko delujem kot kostumografinja pa tudi kot oblikovalka tekstilij pri različnih umetniških in komercialnih projektih v Sloveniji ter v tujini. V Solkan se rada vračam zaradi odlične klime in lokacije, predvsem pa na vikend oddih v družinskem krogu, na dolge sprehode v naravi, najraje raziskujem gozdne poti na "Kekec".

Sedaj imate lastno blagovno znamko. Kako sta nastali vizija in ideja zanjo?

Vizija moje znamke je trajnostno naravnana s pridihom avantgarde in konceptualnega oblikovanja; zagovarja Smart Design princip (pametno oblikovanje); koncept Zero Waste (nič odpadka) – da je material v celoti izkoriščen; One-size-fits-all – ena številka za vse ter večnamenskost oblačila – nošenje enega kosa oblačila na več načinov. Pri oblikovanju uporabljam visoko kakovostne ekološke materiale, unikatno arhivsko blago ter avtorsko izdelane tkanine (tkane ali tiskane).

Kaj lahko izpostavite kot posebnost v svojem oblikovanju; nekaj, kar vaše izdelke naredi prepoznavne in drugačne od ostalih?

Posebno pozornost posvečam raziskovanju strukure in oblike oblačila. Najbolje se v izzivu trajnostnega oblikovanja "znajdejo" ženske obleke, saj se v njih lahko odražajo vse zgoraj omenjene vrednote. Ko oblačilo ni možno v celoti oblikovati po teh načelih, se ostanki uporabijo za tekstilne dodatke in ni odpadka.

Obožujem minimalizem, preproste geometrijske oblike, ki so izhodiščna osnova za moje oblikovanje.

S svojim delom stremim k multifunkcionalnosti oblačil, ki združuje avantgardno preprostost z umetniško izdelavo in brezčasnostjo.

Vaše kreacije so navdihujoče in uporabne tudi za običajnega človeka, ne le za poznavalce modne industrije. Kje črpate navdih za kreacije?

Navdih v glavnem črpam iz umetnosti ter zasebnega življenja.

Modna industrija se danes poslužuje veliko t. i. hitre mode, ki ima sicer negativen in uničujoč vpliv na okolje. Kako se vi soočate s tovrstno modo, ki negativno vpliva na okolje, oblikovalce in celo na proizvajalca samega, saj kvantiteta produktov očitno prevladuje nad samo kvaliteto?

Res je, hitra moda ima negativne posledice v mnogo pogledih. Potrebne bi bile temeljite spremembe v modnem sistemu za izboljšanje stanja, ampak to je žal dolgotrajen proces, ki pa se počasi že dogaja. Zato je bistveno čim večje ozaveščanje ljudi, da začnemo pri sebi, tako da podpiramo lokalne ustvarjalce in proizvajalce ter generalno zmanjšanje potrošništva, da kupujemo manj, a bolj kvalitetno.

Ekstravagantna kreacija

Sama poskušam slediti trajnostnemu življenjskemu slogu na vseh področjih, kolikor je le mogoče.

Današnji intervju je objavljen v časopisu. Kako pa delujete v okviru socialnih omrežij, ki so v današnjem času praktično nuja tako v zasebni kot tudi v poklicni sferi?

Priznam, da nisem ljubiteljica socialnih omrežij, uporabljam jih pretežno za poklicne namene.

Zadnje leto in pol je bistveno spremenilo naša življenja v vseh pogledih. Covid situacija je zarezala v vse in vsakega. Kako je ta spremenjena situacija vplivala na vašo ustvarjalnost?

Na žalost je bilo za našo celotno družino to obdobje izredno težko, saj smo se v tem času soočali z očetovo boleznijo in smrtjo, tako da sem v zadnjem letu posvečala pozornost večinoma družini in imela ustvarjalno pavzo, sedaj pa se počasi vračam na ustvarjalne tire z okrepljenim pogledom na življenje.

Kot uveljavljena modna oblikovalka ste morali v karierni poti premagati prenekatero oviro. Kaj bi svetovali mlajšim generacijam, ki prihajajo in še bodo prišli v področje modnega udejstvovanja in oblikovanja?

Najpomembnejše so: vizija, vztrajnost in avtentičnost.

Hvala za pogovor in veliko uspeha na nadaljnji poklicni poti.

Jana Herega
Ivian Kan Mujezinović in Ada Hamza, foto

SITOGRAFIKA
SOLKAN
MAJICE ZASTAVE NALEPKE
www.sitografika.si
sitosolkan@siol.net

BONNET
Cesta IX.korpusa 82, Solkan
Mob. 040 622 502
Projektiranje električnih inštalacij - Odgovorno vodenje del - Strokovni nadzor

Uspešni Solkanci

Jure Pellegrini – Solkanec, ki uresničuje svoje sanje

Bratranca Jureta se spominjam kot nadeššbudnega, dobrosrčnega svetlolasega fanta, ki je vedno trmasto rinil za svojimi sanjami. In jih vedno tudi uresničil. Bil je uspešen kajakaš, trenutno pa je mehanik v elitnem motorističnem razredu MotoGP pri španskem dirkaču Mavericku Viñalesu. V motorističnem svetu deluje že več kot dvajset let, v MotoGP pa je vstopil leta 2010, ko je začel delati za ekipo tovarniške Yamahe. Od takrat je pomagal do uspeha znanima motorističnima imenoma, kot sta Ben Spies in Jorge Lorenzo. Slednji je z Yamaho leta 2015 osvojil tudi svetovno prvenstvo.

Zame pa je Jure predvsem svetovljan, preprost in simpatičen fant, ki ima nadvse rad naravo in svoj kraj, kamor se vedno rad vrača.

Jure je tudi v kajakaštvu dosegal vrhunske rezultate.

Takrat za nekaj časa pozabi na motorje in na motoristični cirkus. Ne bom pozabila, kako je dnevno prihajal na Solkansko polje ter prinašal dobro voljo in smeh. Nona Bina, ki nas je imela zelo rada, nam je vedno pripovedovala različne zgodbe iz preteklosti in iz domačih krajev. Z Juretom smo plezali na češnje, žicali bombone, se igrali po poljih in kakšno tudi ušpičili. Bila sem mlajša, zato me je velikokrat pošiljal domov, saj sem bila premajhna za njegovo družbo. Vseeno pa mi je kdaj pa kdaj pustil, da sem se z njimi igrala z domačimi ljubljenčki, avtomobilčki in »ščinkami«. Dandanes se je z njim zelo težko dogovoriti in pogovoriti o njegovem delu in življenju. Vseeno pa sva se uspela srečati na kavi in poklepetati, kje drugje kot na Solkanskem polju.

Kako se spominjaš svojega otroštva in mladosti v Solkanu? Spomnim se, da si čas rad preživljal na Bregu oz. na Solkanskem polju. Kakšne spomine imaš na ta čas?

Otroštva se zelo rad spominjam, čutil sem se zelo svobodnega, zaznamovali so ga predvsem treningi kajakaštva in preživljanje prostega časa v solkanskem parku in na Solkanskem polju. Tja sem se vsak dan pripeljal s svojim rumenim kolesom (kdaj tudi dvakrat na dan), nona Bina pa me je vedno pričakala s *karamelo* (nono in teto sem vedno »žical« za bombone in čokolado), ko pa sem moral domov, mi je nona vedno rekla: »Jure, pazi na *štreko*.« Če sem imel v žepu kakšno italijansko liro, sem se odpravil v Staro Gorico po čokolade, bombone, kasneje, ko sem vzljubil motorje, pa sem tedensko kupoval revijo *Moto Sprint*. Neizmerno sem užival v naravi Solkanskega polja, pri srcu mi je bil predvsem čas češenj.

Kdaj sem zbežal tudi čez mejo, kjer so me nato lovili vojaki, ki so jo v tistem času Jugoslavije še močno varovali. Kajakaštvo pa smo trenirali pri stari čolnarni.

V otroštvu si treniral tudi kajakaštvo, v tem športu si dosegel vrhunske rezultate, kdo te je pravzaprav navdušil za ta šport in zakaj si nato kajak zamenjal za motor in kdo te je navdušil za motorje?

Za kajakaštvo me je navdušil tata, v tem športu sem dosegal vrhunske rezultate, vendar me je veselje do motorjev le preusmerilo na drugo pot. Motorji so mi bili všeč od majhnega. Že kot otrok sem po italijanski televiziji gledal motoristične dirke, poleg tega je v naši ulici bilo precej mladih navdušencev nad motorji, ki so svoje konjičke parkirali pred hišo, tam so se zbirali tudi drugi motoristi iz Solkana. Motorje sem skupaj z bratom vedno z odprtimi usti opazoval z dvorišča. Pri sedemnajstih letih sem si tudi kupil svoj prvi večji motor. Takrat sem resnično začel razmišljati o poklicu mehanika, vendar se domači s tem niso strinjali, saj je bilo delo mehanika smatrano kot umazano. Vpisal sem se na Elektrotehnično šolo v Novi Gorici, istočasno pa *šraufal* motorje v očetovi delavnici.

Kako se spominjaš svojih kajakaških let?

Že ko sem bil star dve leti, me je sosed Severin posedel na kajak in me odpeljal po Soči. Naenkrat sem s kajaka padel v vodo, na srečo me je kajakaško izkušeni sosed rešil iz deroče vode. Ko sem bil zunaj, sem na ves glas zakričal: »Mraz mi je!« Kljub temu sem takoj vzljubil Sočo in kajakaštvo. Veliko smo trenirali, tudi dvakrat na dan. Bili so lepi časi, klapa je bila dobra. Kajakaštvo sem treniral do svojega triindvajsetega leta. Vedno se rad spominjam teh razposajenih let.

Kdaj se je tvoja kariera v motorističnem svetu pričela vzpenjati?

Prelomno je bilo leto 1999, ko sem vstopil v svet motoristične kategorije Superbike. Do tja me je pripeljal prijatelj iz Šempetra, ki me je predstavil motorističnemu strokovnjaku iz italijanskega mesta Codroipo. Tam sem se pri manjši motoristični ekipi skoraj vsak dan učil popravljati motorje. Ker sem bil vesten, sem prejel povabilo k sodelovanju v kategoriji Superbike.

Kaj je poneslo Solkanca v svet MotoGP?

Moje sanje so vedno bile, da bi nekoč delal v kakšni ekipi MotoGP. V otroštvu sem po televiziji gledal dirke in vedel sem, da bom nekoč del te velike motoristične karavane.

Preizkusil si se tudi kot tekmovalec v nekaterih motorističnih serijah. Si si kdaj želel, da bi tudi sam dirkal v MotoGP?

Tekmovalnih ambicij nisem nikoli imel. Ko sem bil mlajši, sem dirkal v kategoriji Enduro v sosednji Italiji, vendar me je vedno bolj privlačil tehnični del. Za treninge in tekmovanja na višjem nivoju pa moraš imeti zajetno finančno podporo, tako da je bilo v tistih časih zelo težko, da bi lahko treniral.

Sedaj si že več kot 20 let vsako leto celo motoristično sezono od doma na potovanjih. Si kdaj pomislil, da bi imel »normalno« službo z osemurnim delovnikom?

Ko je na sporedu dirka (ponavadi je to na štirinajst dni), smo na lokaciji cele dneve, efektivnega dela na dan treninga in kvalifikacij je dve uri zjutraj in tri ure popoldan. Na dan dirke pa je dela manj, saj dejansko delaš samo ob koncu in pred štartom, ko v motor naliješ bencin, priviješ kolesi, zaštartaš motor in dirkač se odpelje. Na dirkališču se mora nato izkazati sam. Veliko stvari se sicer na dirkališču dogaja in nikoli ni dan enak drugemu. Tak način dela mi zelo ustreza in si ne predstavljam, da bi imel rutinsko službo z osemurnim delovnikom.

Si kdaj pomislil, kaj bi počel v življenju, če te pot ne bi zanesla v garaže motorističnega sveta?

Nikoli nisem pomislil na to možnost, saj je bila želja po motorističnem svetu vedno zelo velika. Če mi ne bi uspelo priti v svet MotoGP, bi verjetno imel mehanično delavnico.

Kako nate in na tvoje življenje vplivajo potovanja?

Nič posebnega. Zelo rad potujem in spoznavam svet. Mi je všeč, ko odpotujem in mi je še lepše, ko se vrnem v domači kraj. V zadnjem letu je situacija s potovanji drugačna, saj nam je epidemija prekrižala precej načrtov. Stalno opravljanje PCR-testov, nošenje mask, brez gledalcev na dirkališčih … Vse se je precej spremenilo.

Ali pogrešaš publiko na dirkah?

Moram priznati, da je ne pogrešam pretirano. Nekatere stvari so v tem trenutku tudi boljše kot pred epidemijo. Prej je v *padocku* bilo precej živo, sedaj pa je prazno in premikanje je veliko lažje, tudi dostop do hotela je hitrejši, saj na cestah ni gneče. Za nas je v redu, za organizatorje pa je to seveda velika izguba dobička. Vsekakor pa pogrešam ambient z gledalci na dirki, saj ti publika le da nekaj energije in ustvari posebno vzdušje.

Kako je epidemija vplivala na motošport, so se stvari čez noč močno spremenile?

Precej. Veseli pa smo, da smo lansko sezono lahko pripeljali do konca in da se je tudi letošnja sezona dokaj normalno začela. Spominjam se začetka epidemije v lanskem letu marca, ko smo odpotovali v Malezijo na testiranje, se vrnili domov, zatem smo ponovno odpotovali v Katar, prav tako na testiranje. Nato smo imeli deset dni prosto pred dirko. Odločil sem se, da jih bom preživel doma, v Katarju pa sem pustil vse svoje stvari. Ko sem bil doma, se je vse ustavilo in ni bilo več možnosti za potovanje, dirka je bila odpovedana. Nekaj dni pred zaprtjem so nekateri sodelavci le odpotovali v Katar, vse pospravili in mi dostavili potovalko. Do junija je situacija ostala nespremenjena, nato smo prvenstvo nadaljevali v Evropi in ga nekako pripeljali do konca. PCR-testiranja, bivanje v mehurčku, nošenje mask, vse to je bila naša nova realnost. Pojavili so se prvi pozitivni na covid-19 v ekipi, ki so nemudoma morali v desetdnevno karenteno, prav tako tisti, ki so z njimi bili v tesnejšem stiku. Sam na srečo nisem zbolel.

Epidemija in vračanje v normalnost: kakšen je odnos sveta MotoGP do izhoda iz epidemije, bo po tvojem cepljenje normaliziralo športne dogodke?

Težko reči, večina karavane MotoGP je že bila cepljena. Prostovoljno cepljenje je marca organizirala vlada v Katarju. Takrat smo v Katarju bili pet tednov, najprej testiranje, nekaj prostega časa in nato dve dirki.

Jure z Lewisom Hamiltonom, sedemkratnim svetovnim prvakom Formule 1.

S katerim od dirkačev si najraje delal? Kakšen je Maverick Viñales kot človek in kakšen kot tekmovalec?

Težko vprašanje. Lahko rečem, da sem se ujel z vsemi dirkači, mogoče sem najboljše sodeloval s španskim drikačem Fonsijem Nietom, ko sem delal še v kategoriji Superbike. Tudi s Jorgejem Lorenzom sva se ujela. Maverick Viñales je prav tako zelo v redu oseba, prijazen in zelo umirjen, tudi z njim zelo dobro sodelujem. Prav v tem trenutku je postal očka in sem z njim na vezi tudi glede tega. Kot tekmovalec pa precej niha, za primer lahko omenim dirki v Katarju, kjer je prvo dirko zmagal in odpeljal vrhunsko, v drugi pa je prišel na 5. mesto. Zdi se mi, da v drugo ni pokazal tiste zavzetosti, ki jo je pokazal med prvo dirko, bil je zelo zadržan. Odvisno je seveda tudi malo od dnevne forme. Kot tekmovalec je tudi zelo preprost in tekoče usklajujemo vsakdanje delo.

Kateri je najboljši motocikel v karavani MotoGP? V zadnjih letih opazujemo, da so rezultatsko vse bolj izenačeni.

Odvisno od dirkališča, koliko je ravnin, ovinkov, odvisno je od temperature ter od vremena. Yamaha je zelo zanesljiva na suhem terenu, na mokrem pa Ducati.

Kateri je po tvojem mnenju najboljši motociklist vseh časov?

Rekel bi, da Italijan Valentino Rossi, ki po tolikih letih še vedno vztraja v karavani MotoGP. Velik talent je bil tudi avstralski dirkač Casey Stoner, ki je dvakrat postal svetovni prvak z dvema različnima motocikloma in se predčasno kot dirkač tudi upokojil.

Predpostavimo, da si lastnik ekipe MotoGP. Katerega proizvajalca motorjev in katerega dirkača bi izbral, da bi dosegel cilj vseh ekip, postati svetovni prvak. Katera kombinacija bi po tvojem strokovnem mnenju imela največ možnosti?

Zelo težko vprašanje. Za motor bi zagotovo izbral Yamaho☺, saj je zelo lepo izdelan. Med dirkači pa bi izbral kakšnega nadobudnega mladega talenta, ki jih razreda Moto2 in Moto3 primoreta kar precej, večinoma so to Španci. Če pa bi moral izbrati nekoga iz MotoGP karavane, bi se odločil za Francoza Fabia Quartararoja, ki je letos pri Yamahi prevzel mesto Rossija.

Kdo bo letos prvak?

Prezgodaj je, da bi napovedoval končni rezultat. Vsekakor upam, da bomo v ekipi dosegli čim boljši rezultat.

Na katero prizorišče karavane MotoGP se najraje vračaš in zakaj?

Zelo mi je všeč, ko gremo na »*tripletto*« Japonska - Malezija - Avstralija, kamor odpotujemo za cele tri tedne. Imamo tudi nekaj časa za spoznavanje novih krajev in lokalnih običajev. Všeč mi je tudi Mugello. Toskana ima zelo lepo pokrajino, vse je zelo lepo urejeno, veliko je dobrih turističnih kmetij, dobra hrana in pijača.

Mi zaupaš en dogodek, ki se ti je v vseh teh letih MotoGP najbolj zasidral v spomin, mogoče najlepši ali pa najtežji?

Velikokrat se s sodelavci spominjamo leta 2015, ko smo v španski Valenciji s Jorgejem Lorenzom osvojili svetovno prvenstvo. Lorenzo nas je nato povabil na rodno Majorko, kjer smo se z avtobusom v dveh nadstropjih vozili po

glavnem mestu in veselo proslavljali, povsod so bile velike množice ljudi. Takrat je Lorenzo imel dekle, katere oče je proizvajal pršut Pata negra (črni prašič). Tega pršuta je bilo na avtobusu na pretek.

Težji dogodek pa je bil, ko se je leta 2011 v Maleziji smrtno ponesrečil Simoncelli. Po padcu smo vsi nestrpno čakali na novice in informacije o ponovnem štartu. Ko informacij ni bilo, smo takoj vedeli, da rešitve za dirkača ni. Bil je zelo žalosten dan.

Po katerem dogodku in kje ste v garaži pripravili najboljšo zabavo? Lahko dogodek malo opišeš?

Takrat, ko smo bili svetovni prvaki z Lorenzom. Najprej smo proslavili v garaži s šampanjcem, nato nas je organizator povabil na večerjo z uradno podelitvijo nagrad, po podelitvi pa smo s celotno ekipo uspeh proslavljali v eni od diskotek v Valenciji.

Prepotoval si ves svet. Ali bi katero od destinacij zamenjal za domači kraj?

Nikoli. Najlepši kraj na svetu je vsekakor Solkan in Solkansko polje, kjer sem doma in kjer sem srečen. Vikend bi mogoče imel v italijanski pokrajini Alto Adige ali na Portugalskem, ki ima zelo tradicionalno in preprosto lepoto.

Ali spremljaš tudi kakšen drugi šport poleg motorjev?

Spremljam smučanje, golf ter Formulo 1.

Se rad vračaš v Solkan?

Vedno. Tukaj je moj dom in vedno bo.

Kaj rad počneš, ko si doma?

Rad sem v družbi družine in prijateljev, rad grem na smučanje ter igram golf v italijanskem Castello di Spessa ali v Gradežu.

Kaj ti je v Solkanu všeč in kaj v kraju pogrešaš?

Dve stvari sta mi v Solkanu predvsem pri srcu: Solkansko polje in reka Soča. Pogrešam ne ničesar, saj je kraj lep takšen, kakršen je.

Eva Pellegrini Mitič

Uspešni Solkanci

Iskal sem rešitev, ki bo nudila oporo hrbtu …

Robert Gomišček – diplomirani inženir lesarstva

Z Robertom Gomiščkom sva se dobila v Muzeju mizarstva v Solkanu. Povod za srečanje je bila ***nova kolekcija njegovih lesenih izdelkov Ypsichair****. Seveda je bila to zgolj iztočnica, ki je porajala mnoga zgodovinska, sukenska, tehnološka vprašanja in deloma odgovore ali raz-*

Robert in France - sin in oče

mišljanja. Robert je s sabo prinesel ***Ypsi Mini****, majhen preklopni sedež, ki je srž kolekcije, in* ***Ypsi stol****. Ypsi Mini preseneti s svojo majhnostjo in praktičnostjo in udobnim sedenjem. Posedel sem tudi na Ypsi stolu, ki je pravi stol, pravi Ypsi predstavnik, pa še zložljiv na inovativen način. Zelo udobno se sedi na njem. V* ***mizarstvu Gomišček*** *so v preteklosti izdelovali pohištvo za jedilnice, dnevne sobe, spalnice in kuhinje. Od leta 1993 tj. od ustanovitve podjetja* ***Linea-r d.o.o.*** *izdelujejo pisarniško pohištvo.*

Moj sogovornik diplomiran inženir lesarstva Robert je šesta mizarska generacija v njihovi družini. Pred 160 leti je začel prapraprano z mizarsko dejavnostjo.

Kdaj in zakaj si začel s projektom »Ypsichar«?

Ypsichair ideja se je porodila na dopustu, ob morju. Iskal sem rešitev, ki bo nudila oporo hrbtu, pri sedenju, ki bo spravljiva, majhna in lahka, da bo praktična za prenos. Seveda je ob tem izhodišču funkcionalnosti bistveno, da je rešitev lepa. Konstrukcijsko rešitev sem iskal v trikotni obliki, ki bi se zložila. Prvi dober signal je bila skica, ki je predvidela upognjene letve na sedežnem in hrbtnem delu. Na podlagi te smo naredili prvi prototip, ki je imel nekaj estetike, a je bil še preveč okoren. Cilj je bil jasen: ohraniti estetiko, vse ostalo pa poenostaviti. Spet cel kup poskusov in tuhtanj in čez čas uspeh. Zasnova novega izdelka je presenetila mene in vse opazovalce, ki sem jih prosil za mnenje. Zelo preprosta inovacija: spoj sedežnih in hrbtnih letev, ki je dovolil svobodno oblikovanje letev samih, saj niso bile več vpete v okvir. Tako sem lahko letve oblikoval izkustveno in uspel najti še zelo ergonomsko obliko, ki objame zadnjico in križ in nudi za tako majhen izdelek zelo udobno in čvrsto oporo. Pri sedenju na Ypsiju ne rabimo rok, da bi nam podpirale hrbet; to naredi Ypsi. Poleg tega je izdelek zelo majhen in mnogo lepši od prvega.

Ali je ta projekt ljubiteljski ali poslovno-ekonomski?

Prvi del iskanja ideje in poigravanje z rešitvijo je bil izključno ljubiteljske narave. Od nagrade na Rovinj Design District, ki je potrdila potencial izdelka, in v nadaljevanju ob izdelavi Ypsi stola in nedavno še Ypsi mizice, je postalo jasno, da je treba zgodbo zapeljati poslovno. Zdaj smo na začetku prodaje.

Praviš, da oglašujete doma in v tujini. Kaj si obetaš od tujine?

Tujino smo vključili v oglaševanje, ker je bila že izkušnja s promocijo predlani taka, da so večino izdelkov kupili tuji turisti. Poleg tega velja Nizozemska (kjer oglašujemo) za deželo ljubiteljev designa. Zato smo se lotili poskusa tam. Verjamem, da je lahko Ypsi prodajno uspešen in ga vidimo kot novo razvojno priložnost »Linea-r«. Ypsi stranka je Elan yachts, ki ima Ypsi stol in Ypsi mizico v opremi nove Elan jadrnice GT-6, ki jo je oblikoval Porsche design. Na to sodelovanje sem zelo ponosen.

Ko gledam tvoje izdelke, ne morem mimo primerjave s stolom Rex, priznanega slovenskega arhitekta Nika Kralja.

Hvala. To je zame velika pohvala. Po drugi strani pa to priča o tem, da je v Sloveniji samo en lesen izdelek, ki je tako poznan. Pogrešam več takih poskusov, da bi na trg pripeljali prepoznavne izdelke. Saj ne, da jih ni: kar nekaj je uspešnih »Kickstarter izdelkov«, ki se pojavljajo v različnih tržnih nišah in so lepi in se uspešno prodajajo. S propadom velikega dela lesne industrije se je žal izgubil velik proizvodni in trgovski potencial, ki bi ohranil stike s trgovino po svetu, pri čemer imam v mislih industrijski *nivo.*

Franc kot vajenec v očetovi delavnici

No, saj ravno to me je prešinilo ob misli na stol Rex: izdelan je bil v Stolu, priznani in v svetu poznani tovarni stolov, in si našel pot v svet, industrijsko pot. Zato pa tudi ima prepoznavno ime, ker je bil izdelek širokih množic. Ali si lahko zamišljaš, da bi v perspektivi v Solkanu ali na Goriškem začeli s proizvodnjo, ne masovnega, ampak kvalitetnega pohištva (ypsichair ali podobno), kot se je to pred več kot sto leti že dogajalo?

Za zdaj je cilj, da izdelek najde pravi trg.

Gotovo bi bilo lepo, če bi se v prihodnje Ypsiju pridružili novi projekti oz. tudi Ypsi drugim projektom in bi si drug drugemu pomagali na poti naprej.

Kaj pravi oče o tvojih idejah?

Tata je rekel: »Enkrat se je delalo (živelo) bolj v miru. Dobil si naročilo za spalnico, ko si dobil še material, si bil en mesec v miru.« Toliko časa je trajala izdelava spalnice.

Mogoče bi bilo potrebno združiti ljudi s podobnimi idejami, vključiti šole, arhitekte, druge zainteresirane ... podobno kot so napravili solkanski mizarji konec dvajsetega stoletja, le na veliko bolj razviti tehnologiji in sodobnih materialih.

Ali je tvoje otroštvo kaj vezano na očetovo delavnico?

Gotovo je vezano, saj sta mi les in obdelava lesa ves čas blizu, nisem pa kot majhen nikoli mislil, da bi se morebiti s tem nekoč ukvarjal.

Kako in kdaj si se odločil ostati v mizarstvu ali lesarstvu?

Za študij lesarstva sem se odločil po gimnaziji, ker sem ocenil, da bi mi lahko tehnični poklic ustrezal, od le-teh pa mi je bilo seveda lesarstvo najbližje.

Kako si doživljal študentska leta v povezavi s stroko?

Kot študent sem bil čez poletje nekajkrat na študentski praksi v Meblu, kjer sem imel štipendijo.

Kako si začel z delom po končanem šolanju?

ZA YPSI stol je Robert prejel priznanje na natečaju

Meblo so že pred koncem mojega študija zaprli. Po študiju sem iskal delo v lesni stroki oz. v komerciali in našel zaposlitev kot pripravnik za eno leto na Primex-u.

Kako te je praksa izoblikovala?

Praksa mi je prinesla izkušnje in samozavest ter spoznane, da je pri reševanju izzivov najbolj pomembno vztrajati.

Robert, ostani samozavesten, vztrajaj pri reševanju izzivov in dosezi postavljene cilje!

Z Robertom sva si nato ogledala delavnico in skupno razstavo Muzeja Ptuj in Goriškega muzeja, pri tem pa obdelala tudi solkansko mizarsko preteklost.

V Solkanu je bila večstoletna tradicija mizarstva, ki je praktično pozabljena.

V začetku devetnajstega stoletja je bilo na Goriškem okrog dvajset ljudi, ki so izdelovali pohištvo za potrebe lastne družine, sorodnikov in sosedov.

V 19. stoletju je bil hiter razvoj gospodarstva in proizvodnih kapacitet predvsem na Goriškem.

Odpirali so proizvodne obrate, ki so zaposlovali veliko ljudi. Gradili so stanovanjske zgradbe. Potrebovali so pohištvo. Ta potreba je vzbudila interes tistih, ki so izdelovali pohištvo za družinske in sosedske potrebe, da so začeli izdelovati pohištvo za prodajo. Okrog leta 1900 je bilo v Solkanu več kot 350 mizarjev, mojstrov in delavcev. Ustanovili so tudi mizarsko zadrugo in v Gorici odprli trgovino pohištva. Takrat je Solkan je pripadal avstroogrski državi.

Ta razvoj je prekinila prva svetovna vojna. Kljub fašističnemu režimu je v Solkanu po vojni mizarstvo zaživelo. Solkanski mizarji so bili poznani po vsej Italiji. Njihovi kvalitetni izdelki so dobivali pohvale in priznanja. Tudi druga svetovna vojna je prekinila normalen razvoj mizarstva v Solkanu.

Hitro po končani vojni so se solkanski mizarji organizirali v zadrugo in se po priključitvi k Jugoslaviji razdelili v mizarje, ki so se zaposlili v tovarni pohištva in v mizarje, vključene v zadrugo. Nadaljnji velik razvoj proizvodnje pohištva je bil v Tovarni pohištva, saj so »naše« pohištvo prodajali v več kot štiridesetih državah po vseh celinah.

Jožef Markič
Foto: osebni arhiv Roberta Gomiščka

ypsichair.com

Popust za bralce Solkanskega časopisa:
koda za -30%
SOLKAN 1001
Linea r d.o.o.,
robert@linea-r.si, gsm 041640537

Obledeli spomini

Čez Sočo kmalu peš ali s kolesom

Kadar Solkance spomin zapelje v otroštvo, se zanesljivo ustavi ob različnih dogodivščinah na Jezu ob Soči, saj smo tam preživeli vse poletje.

Pred kratkim preminuli *Pepi Božjak – Muəkca* je imel v spominu nešteto nenavadnih peripetij, ki so jih *muloti* doživljali prav na Jezu. Soča je bila *Pepitu* drugi dom, saj je imel hišo na Bregu, tik nad Jezom.

Jez so radi obiskovali tudi vojaki, nastanjeni v Solkanu in okolici. Bilo je več primerov, ko so se nekateri zaradi deroče Soče začeli utapljati, a so jih solkanski fantje uspeli rešiti. Najmanj dva italijanska vojaka je rešil Radovan Kodrič, ki je bil kasneje uslužbenec Sekretariata za notranje zadeve v Solkanu. *Pepi* ga je dobro poznal.

Radovan kot učitelj ni bil zadovoljen s službo, ki jo je opravljal na oddelku za notranje zadeve. S starši je stanoval na Svetogorski cesti v Gorici, ki je od ulice Brigata Etna navzgor spadala do leta 1947 še pod Solkan. Odločil se je, da preplava Sočo in si poišče službo čez mejo. Na Jezu je zaplaval v deročo reko. Ko je priplaval v bližino *Pompe,* je *druže,* ki je stražil mejo in opazoval Sočo, zaklical: »Stoj, ko pliva?« Radovan odgovori: *»Cjepanica!«* (poleno). *Druže*, ki ni dobro videl, ker se je že temnilo, narasla Soča pa je nosila tudi lesena polena, nadaljuje: »Može, može, plivaj dalje!« Tako se je Radovan rešil in kasneje začel poučevati na slovenskih osnovnih šolah v zamejstvu.

Spominjam se enega od italijanskih vojakov, ki so bili med vojno nastanjeni v hotelu Sabotin (takrat pri *Cumarju*), da je vsako popoldne prišel do Soče in je z visoke skale kar oblečen skočil v deročo reko, potem pa se je oblečen sušil na soncu. To je bilo za otročaje pravi spektakel in komaj smo čakali na ta neobičajni skok.

Nemških in angleških vojakov nismo videvali, da bi se hladili v Soči. Pogosti gostje pa so bili ameriški vojaki. Ti so se tudi zabavali z ribolovom. Občudovali smo njihove ribiške palice in dovršeno izpopolnjene *mulinele* (mlinčke, ribiške role).

Jez na Soči je pomemben tudi z drugega vidika. Tja je pripeljal prvi avto v Solkanu, ki ga je že pred letom 1904 kupil v Torinu Oddone Lenassi, lastnik mlinov in žage na Soči. Ko je bil najavljen prihod avta, je veliko Solkancev odšlo na Jez gledat, kako se bo *karoca bres uəjesa an konju* (tako so Solkanci imenovali prvi avto v Solkanu) *zvərəlna u ruəju,* tj v strugo, ki je dovajala vodo na pogonsko turbino. To se ni zgodilo, saj je avto napravil ovinek in se lepo ustavil na vozišču.

200 do 300 m južneje od sedanjega visečega mostu na Soči je bil pred prvo svetovno vojno in še nekaj časa po njej lesen most na štirih stebrih, ki ga je postavil veleposestnik Fonzari iz *Štamoura*.

Narasla Soča ga je čez čas odnesla. Danes lahko vidimo na desnem bregu Soče še vedno nekaj pilotov, zabitih v dno Soče.

Odprtje tega mostu je bilo 18. septembra 1910. Zanimivo je, da bo 18. septembra letos minilo natanko 111 let od takratnega odprtja. Ta prvi most je omogočil kmetom iz *Štamoura*, da so lahko prinašali prodajat svoje pridelke v Solkan, pa tudi krajšo pot do goriške železniške postaje Transalpina. Solkancem pa je omogočil vsakoletno udeležbo na praznovanju sv. Valentina v *Štamouru.*

Starejši Solkanci so se še spominjali te *pašarele*, po kateri so pešačili *səs Sukəna u Štamouər* in obratno.

Pa tudi *Barkaduərja səs Štamoura,* ki je vozil barko s *Pompe* čez Sočo. Že zdavnaj ni več ne *starə pašarelə ne barkə od Barkaduərja.* Je pa v zaključnih delih nov viseči most nad Jezom, ki bo posebej privlačen za pešce in kolesarje, pa tudi za fotografe. Verjetno se vsi veselimo prvih korakov po novem mostu.

Andrej in Katarina

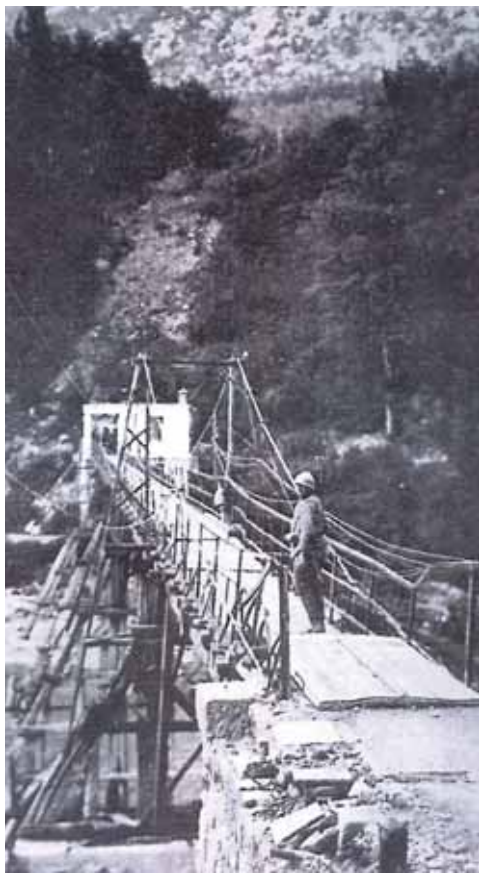

Ob umiku so avstrijski vojaki poskušali zažgati most, a brez uspeha. Kasneje so se ga ob zavzetju Solkana za prehod preko Soče poslužili tudi italijanski vojaki.

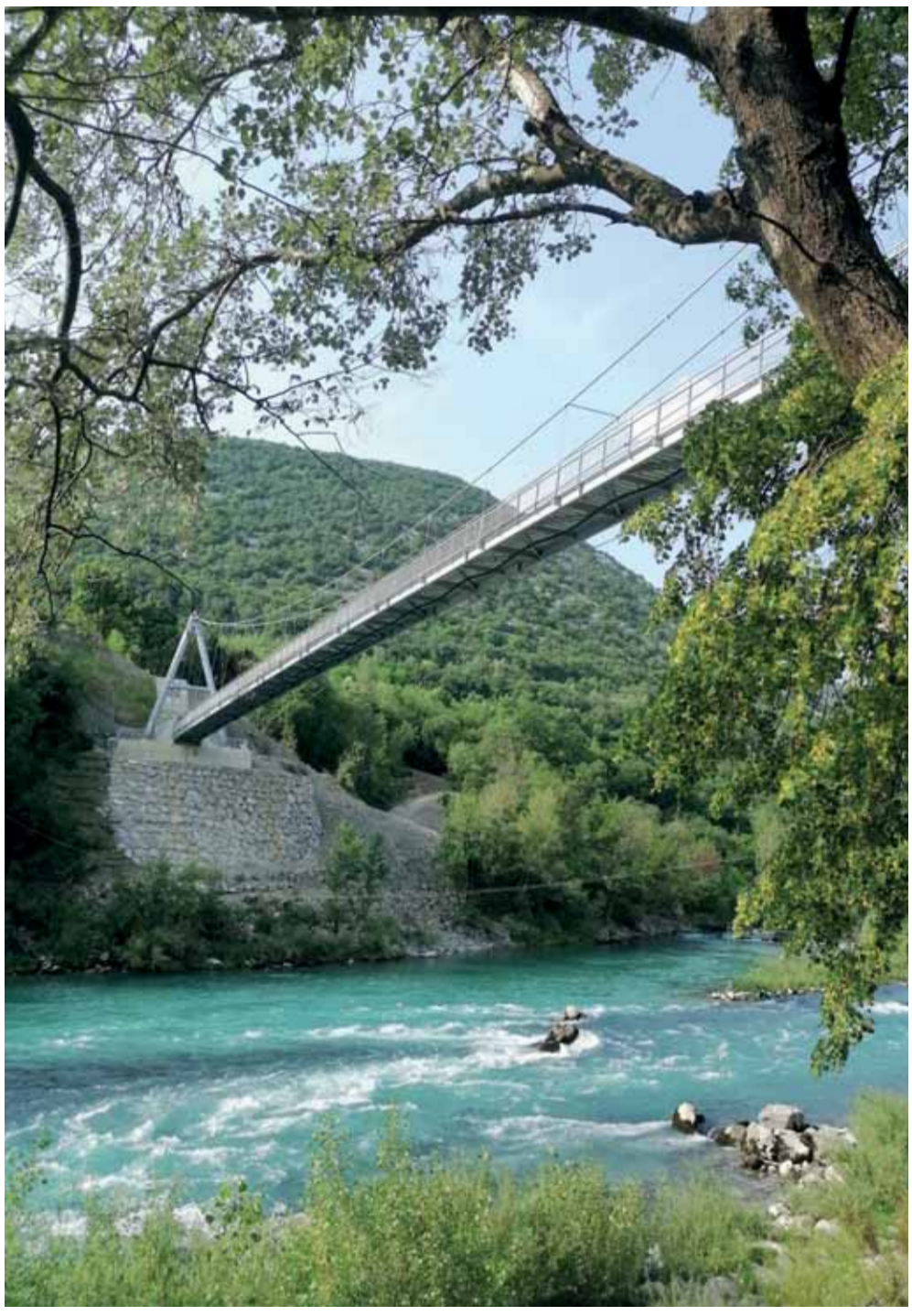

Viseči most nad Jezom

Nekdanji leseni most, foto: iz arhiva Bruna Zavrtanika

Na Jezu v času O. Lenassija, foto: iz arhiva Antona Boškina (Komela)

Čas nekdanji

Solkanec, ki je ustvarjal zgodovino kajakaškega športa

O tem, kdo je bil in od kod je izhajal Anton Prijon iz Solkana, danes eden najbolj znanih ljudi v svetovnem kajakaškem športu, se lahko uvodoma seznanimo iz zapisa, ki ga je objavila pesnica in publicistka Tatjana Malec, ki je otroštvo preživela v Solkanu. (*Anton Prijon – Toni Kurinc*, 1001 solkanski časopis, 92. številka, 31. marec 2017)

Iz zapisov in spominov Albina Špacala in Tonijeve sestre Alme Prijon si lahko predstavljamo, v kakšnih okoliščinah se je mladi Toni Prijon v družbi vrstnikov ob bregovih Soče navdušil za kajakaštvo kot tekmovalec in hkrati konstruktor ter izdelovalec vesel in čolnov. Po drugi svetovni vojni, ko so mladi solkanski navdušenci za veslanje začeli zbirati in obnavljati zapuščene sodoline, se je kmalu porodila ideja, da bi se organizirali. Solkanski ljubitelji Soče in kajakaškega športa so se na pobudo odbora Ljudske tehnike leta 1948 zbrali v mizarski delavnici Tonija Prijona. Med ustanovitelji novega društva je bil tudi Toni Prijon. Prvi predsednik Zdravko Bašin je odstopil napol porušen skedenj, v katerem so prizadevni člani takoj uredili sedež društva in delavnice. Člani društva so bili spretni pri obdelavi lesa; med njimi so bili tudi izučeni mizarji, ki so si sami izdelovali čolne in vesla. Prva vesla s konkavno lopato in težiščem za osjo ročaja, kar je omogočalo miren zaveslaj, so izdelali Toni Prijon, Pavel Bone in Jože Srebrnič – *Čufo*. Slednji je bil Tonijev prijatelj, ki je imel isto ime kot bratranec njegove mame Jože Srebrnič – Jurist. Zato je prav, da oba navajamo skupaj z nadimki, Toni Prijon in Jože Srebrnič – *Čufo* sta izbrala tudi mesto za čolnarno ob Soči, ki so jo z udarniškim delom začeli graditi leta 1951 in končali naslednje leto. Jože Srebrnič – *Čufo*, Pavel Bone in Izidor Vuga so ustanovili tudi društveno delavnico. A Tonija je pot v tem času odpeljala drugam. Zapustil je Solkan.

Po priključitvi Primorske k Jugoslaviji je kot kandidat partije odšel v Mostar. Vključil se je v šolo rezervnih oficirjev, kjer je po enem letu postal njen član. Po končani šoli v Mostarju se je vpisal na vojno akademijo v Beogradu in načrtoval kariero v vojski, a se mu je življenje obrnilo v popolnoma drugo smer. Že kmalu je njegov sošolec poskušal pobegniti čez mejo. Tam so ga prijeli in zaprli. Tonija Prijona so obtožili, da je za to vedel in da njegovih namer ni naznanil. Za tri leta so ga zaprli v kaznilnico v Foči. Nato je moral doslužiti še vojaški rok. Po vrnitvi se je ponovno pridružil kajakaškim prijateljem, ustvarjal v delavnici, veslal in pomagal vsem, ki so se želeli naučiti kajakaških veščin. Treniral je tudi svojo sestro. »Toni je uporabljal lastno tehniko učenja,« je zapisala sestra Alma in dodala: »Mene je tako neumorno treniral, da sem z lahkoto osvajala prva mesta na deročih in mirnih vodah.« Junija 1956, kmalu za tem, ko se je vrnil iz vojske, jo je spremljal na kajakaškem prvenstvu FNRJ na divjih vodah v slalomu v Tacnu, kjer je zmagala.

V tem času je večina solkanskih mizarjev delala v tovarni Meblo. Kot se spominja Albin Špacal, so po Tonijevem prihodu iz vojske leta 1955 Toni Prijon, Jože Srebrnič – *Čufo*, Pavel Bone in Tino Bensa (pozneje se je pridružil še Danči Vuga) ustanovili delavnico Šport. V delavnici, ki je delovala izven društva, so izdelovali vesla in tudi zložljive kajake z lesenim ogrodjem, prevlečenim s platnom, kar je v tistem času predstavljalo vrhunec razvoja in gradnje tekmovalnih kajakov. Delavnica je delovala še vrsto let in oskrbovala kajakaške klube po Jugoslaviji. Pozneje, ko je Toni Prijon v Rosenheimu že izdeloval svoje lastne modele čolnov, so v Novi Gorici izdelovali kopije njegovih čolnov, od katerih je en primerek tudi na razstavi Tehnika za šport. A vrnimo se k

Toni Prijon (desno) in Jože Srebrnič *Čufo* v delavnici Brodarskega društva Solkan leta 1949, foto: iz arhiva Albina Špacala

življenjski zgodbi Tonija Prijona v petdeseta leta.

Ko je Toni Prijon odslužil vojaški rok, je nameraval nadaljevati šolanje in ustvarjanje, a je bil za solkanske oblasti okarakteriziran kot »robijaš«, se spominja sestra Alma. »V Solkanu sem se želel šolati naprej, pa me je tajnik KS Solkan odpravil z besedami: ‚Tonček, ti si bil na robiji, bodi tiho in *bejži* delat v Meblo,' je Toni leta 2012 povedal za revijo Kajak & kanu. Želel je tudi nadaljevati delo v očetovi mizarski delavnici, a »zarobljeniku« niti tega niso dovolili. Videl je, da doma nima prihodnosti, in odločil se je za pobeg čez mejo. Sestra Alma se spominja: »Bilo je zgodaj zjutraj, ko sem še spala. Prebudil me je ropot odpiranja in zapiranja nočne omarice. ‚Toni, kaj delaš, sem ga vprašala?' Brez besed je odšel. Poiskal je mamo in jo prosil, če mu posodi kolo. Na ta način se je Toni poslovil od naju.« Tik ob italijanski meji je živela mamina sestrična in tam so mejo stražili vojaki. »Peljite kolo mami, jaz ne pridem več domov,« je še naročil sestrični. Toni je izkoristil trenutek in skočil čez.

Tonijev odhod je prinesel žalost v družino Prijonovih, sam pa ni našel priložnosti, da bi se odpravil v Kanado, kamor je nameraval. Zato je odšel v Nemčijo, v Rosenheim na Bavarsko. Pridobil je nemško državljanstvo in se leta 1957 zaposlil v znani tovarni kajakov Klepper. Klepperjevi zložljivi kajaki z lesenim ogrodjem in prevlečeni s platnom (faltboot) so v tistem času veljali za sinonim kakovosti. Na tekmovanjih so kajakaši vozili čolne tega tipa v kategoriji F1 in F2 (faltboot enojec in dvojec). Toni Prijon je ob delu v tovarni veliko prostega časa namenil treningu kajakaškega spusta. V novem okolju se je torej dobro znašel. Tatjani Malec je v spominih na tisti čas leta 2013 zapisal: »Klepper, šef podjetja, mi je odobril, da sem delal samo polovico delovnega časa, preostali čas dneva pa sem se šolal pri Goethejevem Institutu. Se ve, kaj so bili starejši Nemci! Šef urada za tujce me je vprašal: ‚Ali si prišel k nam delat ali nam solit pamet?' Odločil sem se, šel bom v Kanado. Medtem je bilo prvenstvo Nemčije v kajaku. Bil sem že znan. Papirje za Kanado sem tedaj že urejal, a postal sem svetovni prvak. Zaljubil sem se. Ostal sem v nemški deželi.«

Leta 1959 je francoska kajakaška zveza organizirala prvo svetovno prvenstvo v spustu na divjih vodah na reki Vézère. Toni Prijon, ki je sicer leto prej že osvojil naslov prvaka Nemčije v tej disciplini, je na svetovnem prvenstvu v slalomu na divjih vodah v Ženevi (to se je odvijalo nekoliko pred omenjenim prvenstvom v spustu) dal pobudo, da na njem nastopita tudi slovenska tekmovalca za Jugoslavijo, in sicer Pavel Bone in Bogdan Svet. Jugoslovanska kajakaška zveza jih pri tem ni podprla, a Bone, Svet ter vodja ekipe in trener Miro Dvoršak so se tekmovanja udeležili na lastne stroške. Naslov svetovnega prvaka v spustu je šel v roke Toniju Prijonu, ki je tekmoval za Nemčijo, Pavel Bone je bil drugi, tretjeuvrščeni Švicar pa je tekmoval s čolnom, ki ga je izdelal Bone. Prva tri mesta so torej osvojili čolni obeh Solkancev. »Moj ideal je bil češki maratonec Emil Zatopek, katerega treninge sem kopiral. Vse to se je poznalo na moji kvaliteti. Na nemškem državnem prvenstvu sem vse premagal za tri minute in pol. Nemčijo sem zastopal leta 1959 na svetovnem prvenstvu v Franciji in drugouvrščenega, tudi Solkanca, premagal za pol minute,« se je še leta 2013 spominjal svojih mednarodnih uspehov. Po osvojitvi naslova svetovnega prvaka v spustu s kajakom na divjih vodah je Toni nadaljeval z izdelavo vesel in čolnov ter postal uspešen podjetnik.

Ob prelomu v šestdeseta leta je bil Toni Prijon kot svetovni prvak že dobro znan v kajakaškem svetu. Takrat se je prvič srečal tudi z novimi materiali, kot so bile poliestrske smole in steklena vlakna. Tudi on je zaslutil prihodnost v tehnologiji gradnje plovil in se med prvimi lotil razvoja izdelave čolnov iz armiranega poliestra (fiberglas). V primerjavi z lesenimi čolni, prevlečenimi s platnom, je tehnologija izdelave poliestrskih čolnov omogočala neskončne možnosti oblikovanja linij trupa. Ta tehnologija je Toniju omogočila, da je izdelal kakršno koli obliko čolna poljubnih linij. Lahko je izdelal tako rekoč »idealno obliko« modela čolna, kot si jo je takrat zamislil, vse do zadnje podrobnosti, kar pri platneno-lesenih čolnih ni bilo mogoče. Poleg tega je bil tak čoln še bolj odporen proti poškodbam.

Toni Prijon, Jože Srebrnič in Danijel Vuga na tekmi v Spittalu leta 1963, foto: iz arhiva Albina Špacala

Njegova prava podjetniška pot se je začela, ko je leta 1962 odprl svojo obrtno delavnico. Zemljišče zanjo je prispevala njegova soproga Lotte. Začetki so bili težki in zaradi odplačevanja visokega posojila je trpela vsa družina. Prvo leto je čolne izdeloval sam, nato sta se mu pridružila slovenska mizarja iz Tolmina. »Po prehodu na poliestrske čolne smo začeli izdelovati tudi te. Kmalu smo postali eden najboljših izdelovalcev tekmovalnih čolnov z najboljšimi modeli. Leta 1978 sem imel zaposlenih pet oseb, enako kot moj oče v svoji mizarski delavnici pred vojno v Solkanu. Delali smo cele dni, brez dopusta. Prvi dopust sem imel šele leta 1977, ko smo z družino odšli za dva tedna veslat v Bovec,« je Toni Prijon leta 2012 povedal za revijo Kajak & kanu. Njegov sin Toni še hrani dokumentacijo o prvih kupcih čolnov, ki jih je prodajal v Jugoslavijo. Toni je kot vrhunski tekmovalec in človek mizarsko-tesarskih spretnosti s podjetniško žilico znal ob pravem času sprejemati prave odločitve. Združeval je vse pomembne lastnosti, ki so mu omogočile, da je njegovo podjetje postalo svetovno uveljavljeno v kajakaškem športu. Kot vešč mizar se je sam loteval izdelave in izboljšav kajakaških vesel. V oblikovanje vesla je Prijon vnesel nove zamisli, kot so rebrasti žlebovi na lopati vesla in ovalni zaključek lopate vesla. Domislil se je tudi enostavne rešitve, kako zatesniti anorak pri odprtinah, in sicer z elastičnimi manšetami. V Marylandu v ZDA si je prislužil mesto v hiši slavnih na področju izdelovanja kajakov. Posel je posledično stekel, na čolne so kupci čakali do pol leta.

Ročno laminirani poliestrski tekmovalni kajaki za slalom in spust so bili pomemben del proizvodnega programa tega tehnološko naprednega podjetja z močnim lastnim razvojem. Na olimpijskih igrah leta 1972 v Münchnu so prevladovali Prijonovi čolni. Kot zanimivost velja omeniti, da je tudi Siegbert Horn, zmagovalec olimpijskega slaloma v Augsburgu leta 1972, tekmovalec NDR (Nemške demokratične republike), torej z druge strani takratne železne zavese, veslal v kajaku Prijon. Funkcionarji NDR so v iskanju najboljšega čolna za svoje tekmovalce že leto prej prišli v Rosenheim, kjer so ekipo oskrbeli s kajaki Prijon. Številni tekmovalci so s čolni Prijon desetletja osvajali naslove na svetovnih prvenstvih in olimpijskih igrah. Med letoma 1991 in 2000 so bili naslovi svetovnih prvakov v kajaku za moške na divjih vodah posamezno osvojeni s kajaki Prijon. V istem času so Pierpaolo Ferrazzi, Elisabeth Micheler, Oliver Fix in Thomas Schmidt postali olimpijski prvaki v slalomskih čolnih Prijon. Med zmagovalce se je zapisal tudi sin Tonija Prijona. Leta 1985 je osvojil moštveni, leta 1987 pa posamični naslov svetovnega prvaka v slalomu na divjih vodah v kajaku. Sin Toni Prijon ml. je pozneje prevzel tudi vodenje podjetja.

Poliestrske smole in steklena vlakna so v sedemdesetih letih začeli tam, kjer je bilo treba zmanjšati maso in povečati odpornost, postopoma nadomeščati z lažjimi epoksidnimi smolami in odpornejšimi kevlarskimi ali ogljikovimi vlakni. Tehnologija izdelave čolnov iz teh materialov je podobna. Eni in drugi so občutljivi na udarce in drgnjenje ob skale, saj se hitro poškodujejo. Tekmovalci morajo zato svoje čolne po treningih in tekmah pogosto po-

pravljati. Zato so se proizvajalci kajakov in kanujev za rekreativno uporabo, kjer se je v korist večje odpornosti masi čolna lažje odpovedati, raje zatekli k uporabi drugih, odpornejših plastičnih mas iz termično predelane plastike, kot je polietilen. Prelom v osemdeseta leta, ko si je ta material utiral pot v množično proizvodnjo plovil, je pomenil tudi svojevrsten mejnik v Prijonovi tovarni. Ob tekmovalnih čolnih so začeli več pozornosti namenjati potovalnim kajakom, kanujem in rekreativnim kajakom za veslanje na divjih vodah. V tem času je postajala v Evropi vse bolj priljubljena tudi nova športna disciplina, jadranje na deski. Podobno kot pri kajakih so tudi te izdelovali iz poliestrskih smol, večji proizvajalci pa so se v iskanju tehnologije za množično proizvodnjo vse bolj ozirali tudi za umetnimi materiali, ki se pri višji temperaturi zmehčajo in jih je mogoče preoblikovati.

»Svetovni vrh smo dosegli s čolni iz polietilena. Z dobrim znancem sva študirala, kako izdelati čoln iz materiala, ki se ne bi uničeval, kar bi bila osnova za množično kajakaštvo. Moj prijatelj je nameraval izdelovati surf deske, jaz pa kajak čolne. A investicija je bila neverjetna. Do takrat so bili stroji za pihanje polietilena le majhni. Mi smo potrebovali ogromnega,« se je leta 2012 spominjal Toni Prijon.

Eden večjih proizvajalcev jadralnih desk tistega časa, podjetje Acutec iz Nemčije, je tako začel svoje deske HiFly izdelovati po posebnem postopku vpihavanja. Ta postopek je izredno drag, ker je zanj potreben ogromen, 350 ton težak stroj in nato za vsak model plovila še posebno orodje iz polnega, tono težkega aluminijastega bloka z izrezano obliko čolna. Pri Prijonu so bili v dilemi. Ali bo investicija v novo tehnologijo upravičena? Bo trg sprejel novi model? Čoln se je izkazal kot zelo robusten in je med rekreativnimi kajakaši postal zelo priljubljen. Podjetje, ki je izdelovalo jadralne deske, je šlo leta 1986 v stečaj in Toni Prijon je stroj kupil iz stečajne mase. Stal naj bi 2.000.000 tedanjih nemških mark in je bil v lasti banke. Ko ga je kupil, je bil več kot polovično amortiziran. »Par let smo životarili, a potem je posel stekel. Moj sin si je izmislil inovacijo in pocenil kalup na tretjino cene, kar nam je omogočilo, da smo izdelovali več različnih modelov čolnov. To nam je prineslo denar,« se je začetkov spominjal Toni Prijon. Težava, vezana na novo tehnologijo, so bili namreč tudi dragi in zahtevni kalupi za proizvodnjo. Posamezni kalup čolna naj bi stal okrog 100.000 nemških mark.

Taifunu so kmalu sledili novi modeli rekreativnih kajakov za divje vode, kot so bili T slalom, T canyon in Invader. Na začetku devetdesetih let je v sodelovanju z vrhunskimi kajakaši prišel na trg model Hurikan, ki je med prvimi nakazal obdobje prostega sloga v kajakaštvu. V tem času se je Toni Prijon postopoma umikal iz podjetja, ga prepuščal svojima sinovoma, a miroval ni nikoli. Podjetje je vodil do leta 2011, ko se je pri častitljivih 83 letih upokojil.

Podjetje Prijon ima danes distributerje po vsem svetu. Čolne in njihove dele izdelujejo v več evropskih državah ter sestavljajo na Bavarskem, kjer je tudi centralno skladišče. Toni Prijon ml. vodi glavni del podjetja, kjer izdelujejo rekreativne čolne in opremo. Izdelavo vesel in tekmovalnih kajakov je prevzel njegov brat Jurgen. Toni ml. in družina pogosto preživljajo počitnice v Logu pod Mangartom in na reki Soči. Kajakaški center, ki ga danes vodi Igor Mlekuž, obiskovalcem ponuja prenočišča (sobe ali šotorišče), izposojo in možnost preizkušanja kajakaške opreme, organizira kajakaške tečaje itd.

Tonija Prijona je odlikovala delavnost, bil je tudi vsestransko razgledana osebnost. Poleg maternega jezika je govoril italijansko, nemško, srbsko in hrvaško ter osnovno francoščino in angleščino. Kot zaveden Primorec je bil zelo ponosen na svojo *sukenščino*. Ljubezen do Soče ga je vedno znova vlekla v Posočje. Kljub oviram, ki so mu onemogočale, da bi uresničil še več svojih načrtov pri nas, in ponudbam, ki jih je dobival v Avstriji, je Toni Prijon ostal zvest Posočju. Promoviral ga je v svetu in podpiral mlade športnike in društva; skorajda ni bilo prireditve, kjer med nagradami ni bilo tudi kakšnega plovila ali čolna. Občina Bovec mu je julija 2016 podelila naslov častnega meščana. Decembra istega leta je v nemškem Rosenheimu umrl. Kajakaškemu svetu je Toni Prijon zapustil neprecenljivo dediščino.

Kako nastane čoln iz HTP-polietilena?

Za postopek vpihovanja, ki ga Prijon uporablja kot edini proizvajalec na svetu, ni potreben samo stroj z višino 12 m in težo 350 ton, temveč tudi veliko znanja in izkušenj. Postopek se začne s proizvodnjo modela. Nato kopirni rezkalni stroj na osnovi modela izrezka negativ oblike čolna v aluminijasta bloka; tako nastane kalup iz dveh polovic. Ta faza traja dva do tri mesece. Glede na vrsto kajaka nato računalnik nadzoruje parametre, pod katerimi se čoln izdela, kot so temperatura, pretok materiala in tlak. Izdelava čolna z vpihovanjem je videti zelo enostavna. Bat na višini šestih metrov počasi potiska segreti material skozi obroč in ustvarja veliko cev, ki postopoma potuje navzdol. Ko pride takšna plastična cev do tal, stroj stisne obe polovici kalupa skupaj, ti z udarcem stisneta cev, istočasno pa zrak pod pritiskom desetih barov napihne tako stisnjeni material v kalupu, ki dobi obliko čolna. Po nekaj minutah, ko se izdelek s pomočjo vode ohladi, se obe polovici kalupa odpreta. Odvečni material, ki ostane na obeh koncih, se odreže in ponovno uporabi. Ostane lupina čolna v končni obliki, ki jo je treba le še opremiti s sedežem, ročaji, oporami za noge in na koncu še z nalepkami (vir: arhiv družine Tonija Prijona ml.).

Ob 70-letnici Tehniškega muzeja Slovenije je *mag. Boris Brovinsky*, muzejski svetnik, pripravil to izčrpno besedilo s slikami za razstavo **Tehnika za šport**. Objavljamo ga v nekoliko skrčeni obliki. Zahvaljujemo se avtorju za posredovanje in dovoljenje, da ga objavimo v 1001 solkanskem časopisu.

Uredništvo

Izdelava in splavitev *batela* – predhodnica kajakaških tekmovanj na Soči

Prejšnji teden sem si ogledal del tekmovanj v slalomu na divjih vodah na Jezu ob Soči. Vrvež je bil kar velik. Spomin me je popeljal v davno leto 1940, ko sta Ivan Vuga *Uretənčev* in Zdravko Bašin prav tu splavila svoj *batel*. Kot otroci smo se večkrat podali v Gas (danes Pionirska ulica), kjer sta v delavnici Virgila Bratine izdelovala *batel*. Delala sta potem, ko sta Zdravko in polbrat Virgil odložila mizarsko orodje. Ivan kot poklicni šofer je poskrbel v gospodarjevi mehanični delavnici, da je izdelal edini kovinski del *batela*, tj. kovinsko špico, ki je spredaj in zadaj vpela leseni stranici v dno in pokrov in ščitila *batel* pred udarci v skale. Otroci smo stalno spraševali, kdaj bo prišlo do barvanja. Vedeli smo namreč, da po osušitvi barve sledi splavitev. Poimenovala sta ga *Alimoneher*, kaj to pomeni, pa še danes ne vem. Povprašal sem tudi starejšega Solkanca Danila Makuca, če kaj ve o tem. Povedal mi je le, da sta skupaj z Davidom brez roke (Doljak) pred poletjem leta 1943 šla k *Jugucu* na Žago. Drejčetovega sina Ivana so italijanski karabinerji aretirali z 41 drugimi Solkanci in jih zaprli v Zdravščino. Zato sta zaprosilo Ivanovo mamo, če bi jima čez poletje posodila Ivanov *batel*. Mama ga je rada posodila, saj jo je David kot invalid večkrat obiskal. *Batel,* spravljen nad kurnikom, sta prebarvala in mu dala ime IVAN. Po koncu letne sezone sta ga vrnila. Ker je bila takrat prepovedana slovenska beseda, sta mogoče Ivan in Zdravko sama skovala ime batela *Alimoneher*. Kuštrinčevi sinovi Drago, Gušto, Toni in Julij so bili bolj drzni in so svoj *batel* vseeno poimenovali Zeleni Jurij.

Zdravko Bašin v mornarski uniformi, s puško Carcano mod. 91, na straži pred vojaškim objektom v Puli, foto: iz arhiva Vesne Bašin

Ivan Uretnčev in Vence Kamelčev, foto: iz arhiva Katarine Vuga

Prišel je dan splavitve, ki se je je udeležil moj brat Julij. Mene starši niso pustili, češ da sem še otrok. Ivan je dvignil prednji del, Zdravko zadnji in *batel* sta odnesla mimo *Karəlčukə na Stjən*i do Jeza. Vse to je spremljala gruča radovednih otrok. Ko so prišli do *funtənə pər Krpanci,* je Ivan rekel Zdravkotu: »*Si uzou marendu?*«

»*Ma ki jə nisi uzou ti?*« je prašu Zdravko. Poslali so torej *nega mulota* po malico, ki sta jo potem spravila v prednji del *batela,* in nadaljevala pot. Na Jezu sta ga odložila na tla in napravila nekaj telovadnih vaj za moč. Ivan, tudi odličen plavalec, je prvi zaveslal nad Jezom proti toku Soče in odveslal na desni breg Soče. Ko se je vrnil, je stopil *v batel* Zdravko. Ko je preverjal, koliko se lahko nagne v desno ali levo, se je *batel* preobrnil in Zdravko je začofotal po vodi. Ivan pa: »*Ojej, marenda je šla hudičurət!*«

Če primerjamo takratne *batele* z današnjimi kajaki, ugotovimo neizmeren napredek v obliki in izdelavi. Ne smemo zanemariti dejstva, da sta v to posegla dva Solkanca, in sicer Toni Prijon *Kurinc* in Pavel Bone, ki sta v Nemčiji osnovala sodobno proizvodnjo kajakov in druge športne opreme.

Ivan in Zdravko sta bila povezana tudi z morjem. Ivan je bil kot vojak leta 1942 razporejen na libijsko bojišče. Transportno ladjo Gino Allegri, ki je peljala moštvo in drugo opremo v Afriko, so v Sredozemlju med Bengazijem in Tripolijem potopile angleške vojne ladje. Z njegovo smrtjo sta osiroteli dve hčerki, enoletna Klementa in triletna Katarina, močno vpeta v Solkanski časopis in *sukenščino.* Zdravko pa je služil vojsko do poloma Italije jeseni leta 1943 kot mornar v Kraljevi mornarici. Spominjam se ga, ko je prišel na dopust v mornarski uniformi. Na rokavu je imel prišit znak, da je izučen mornar, vešč pogovarjanja z ladje na ladjo ali obalo z zastavicama. Te veščine je naučil tudi mene in nečaka Petra Bratino.

Soča, reka naše mladosti, tebi izročamo ta zapis v spomin na tvoja sinova Ivana, *Zdravkota* in številnih Solkancev, ki so bili pionirji veslanja na Soči.

Andrej Černe

Vesla Danilo, spredaj sedi Ivan Epicuri – Nino. To je bilo zadnje brezskrbno poletje na Soči. Po polomu Italije septembra 1943 sta se oba podala v partizane. Danilo v Gregorčičevo, Nino v Gradnikovo brigado. V času gorške fronte je bil likvidiran Ninotov oče Epicuri Felice, priljubljen solkanski poštar. Po osvoboditvi se je Nino razočaran odselil iz Solkana v Italijo. Če so mu ubili očeta, je pač menil, da se ni boril na pravi strani. Fotografijo je posnel potujoči fotograf na Produ, poleti 1943, foto: iz arhiva Danila Makuca

Turistični kotiček

Športniki so prvi obiskali Hotel Sabotin

Hotel Sabotin v Solkanu je v številnih letih delovanja med drugim postal tudi zelo priljubljena izbira številnih športnikov. Njegova zavidljiva lokacija in hkrati udobne rešitve za bivanje, prijaznost osebja in odlična kulinarična ponudba je prepričala marsikaterega profesionalnega športnika in ekipe mednarodnega slovesa. Hotel Sabotin pa je nadvse priročna izbira tudi za številne rekreativce in športne popotnike.

V enotah družbe Hit na Goriškem z veseljem gostimo športnike in športne ekipe, ki pozitivno vplivajo na turistični in športni utrip naših krajev. Temu je tako tudi v tako zahtevnih časih, ki jih je zaznamovala epidemija koronavirusa. *»Razmere, ki smo jim danes priča na področju turizma, od nas terjajo, da se nenehno prilagajamo, se medsebojno povezujemo, vztrajno krepimo našo prepoznavnost na trgu ter se intenzivno usmerjamo v različne tržne segmente in športni turizem v tem trenutku nedvomno predstavlja pomembno priložnost,«* pravi podžupan MONG, Simon Rosič.

»Povezanost akterjev na destinaciji lahko pomembno pripomore k uspešnemu nagovarjanju turistov in naših potencialnih obiskovalcev. Tu želim še posebej izpostaviti uspešno in plodno sodelovanje, ki poteka med družbo Hit, Zavodom za turizem Nova Gorica in Vipavska dolina, Zavodom za šport in Mestno občino Nova Gorica. V prihodnje skladno s trendi tudi v Hitu pričakujemo porast segmenta turistov, ki povprašujejo po aktivnih, outdoor počitnicah. Obenem si zaradi športnih dogodkov, ki prihajajo v Novo Gorico, obetamo več rezervacij s strani različnih športnih organizacij,« razlaga Suzana Pavlin, vodja prodaje v družbi Hit.

Prvi so v goste prišli kajakaši

Na reki Soči v Kajak centru Solkan je pod okriljem Kajakaške zveze Slovenije in v organizaciji Kajak kluba Soške elektrarne konec meseca marca potekalo tekmovanje v kajaku in kanuju na divjih vodah za svetovno serijo, na katerega je bilo prijavljenih 330 tekmovalcev iz petnajstih držav. Hotel Sabotin je bil ob tej priložnosti povsem zaseden, posebno dobrodošlico pa so jim pred hotelom – kot prvi večji skupini športnikov na destinaciji po začetku epidemije – izrekli tudi predstavniki MONG in družbe Hit. Pozdravila jih je tudi vodja hotela Sabotin, Jana Jakin Petejan, ki je povedala, da si obiska kajakašev vnovič veselijo tudi v mesecu avgustu, ko bosta v Solkanu potekala kajakaško evropsko in svetovno mladinsko prvenstvo.

Tudi vaterpolisti in aktualni državni prvaki v nogometu so izbrali Hotel Sabotin

V začetku meseca maja so Novo Gorico in Solkan za športne priprave izbrali tudi slovenski vaterpolisti, natančneje 30 članov selekcije U15. Mladinska reprezentanca Slovenije je v novogoriškem letnem kopališču opravila treninge, Novo Gorico pa je ob tej priložnosti obiskal tudi predsednik Zveze vaterpolskih društev Slovenije, Boštjan Tušar, ki je potrdil, da Goriška nudi odlične možnosti za športne priprave.

Konec aprila je v Hotelu Sabotin bivala tudi ekipa NŠ Mura, ki je na tekmi 30. aprila v novogoriškem športnem parku visoko premagala domačo ekipo ND Gorica (5:1), dobre tri tedne za tem, natančneje 22. maja pa je ekipa NŠ Mura prvič osvojila naslov državnega prvaka.

V minulih letih je Hotel Sabotin obiskalo zavidljivo število slovenskih in mednarodnih športnikov. Med drugimi so tu bivali: člani slovenske moške smučarske reprezentance, člani državnih reprezentanc in posameznih kajak klubov iz Slovenije, Hrvaške, Poljske, Švice, Češke, Nemčije, Nove Zelandije, ZDA, Velike Britanije, šahisti iz vsega sveta, ki so sodelovali na turnirjih Hit Open, boksarji ASD Planet fighters, Združenje alpinistov Avstrije, različna kolesarska društva in ekipe (Adria mobil, Deš Fleš …), mladi košarkarji in ekipe, ki so sodelovale na Sončkovih dnevih, nogometaši (ND Mura, ND Gorica, ND Hajdina…), odbojkaši (moški odbojkarski klub Krka, Banja Luka Volley), jadralni padalci (Fly Away Paragliding iz Madžarske), udeleženci tekmovanja Rally Nova Gorica, atletska društva (AD Štajerska, AK Poljane, Maribor, AK Radovljica) …

Čas za vas. Skupna destinacijska akcija za poletne dni.

Tudi letos se družba Hit aktivno vključuje v skupno destinacijsko kampanijo, ki združuje programe in ponudbe bivanja vse od Brkinov, Krasa, Vipavske doline pa vse do Brd. V Hotelu Sabotin bodo vsem gostom, ki bodo pri njih bivali vsaj 2 noči izročili kartico zvestobe, s katero si bodo lahko privoščili degustacije pri vinarjih, izkoristili popuste pri ogledih različnih znamenitosti, v restavraciji Hotela Sabotin pa bodo gostom pripravili poseben 3-hodni degustacijski meni z jedmi iz lokalnih sezonskih sestavin. Sveži, okusni in raznoliki so tudi dnevni meniji, ki jih v kuhinji Hotela Sabotin za malice in kosila pripravljajo vsak dan. Postrežejo jih tudi v prijetnem letnem vrtu, v senci čudovite glicinije, kjer se gostje ob poletnih večerih lahko osvežijo in si privoščijo tudi izvrstne pice, med katerimi sta najbolj priljubljeni prav pica Solkan in Sabotin.

Lavra Peršolja Jakončič

Kam za konec tedna

Ribiški muzej v Križu

Gre za Križ (Santa Croce) pri Nabrežini. Prav bi bilo, da Solkanci te kraje spoznamo, saj je naš kamniti velikan zgrajen prav iz tamkajšnjega kamna. Nabrežina (Aurisina) se nahaja nekaj kilometrov naprej od Sesljana, kamor se poleti hodimo kopat. Na koncu Sesljana pazimo, da v krožišču ne zavijemo proti Trstu, ampak za Nabrežino. Vozimo še kakšne štiri kilometre naprej od krožišča, pod dvema železniškima mostovoma. Pri napisu Farmacia (Lekarna) in Technomarmi zavijemo desno v vas. Po kakšnem kilometru vožnje parkiramo na manjšem parkirnem prostoru ob zapuščeni rumeni stavbi. Tu imamo dve izhodišči: ali gremo po lepem makadamu skoraj do Križa po poti imenovani **Žajbljeva pot** (Il sentiero della salvia), ki je lahka in enkratna s svojimi prelepimi razgledi vse do savudrijskega rta. Dolga je kakšne štiri kilometra v eno smer in primerna tudi za starejše in družine z manjšimi otroki.

Muzej je odprt ob **sobotah in nedeljah, od 11. do 13. ure.**

Druga izbira pohoda od parkirnega mesta je **Ribiška pot** (Il sentiero dei pescatori), ki nas vodi po strmih stopnicah prav do morja. Za to pot je treba biti obut v planinske čevlje in tudi palice niso odveč. Predvsem pa ne smemo pozabiti na fotoaparat! Odločitev za težjo različico je bogato poplačana, saj pridemo do koščka obale Tržaškega zaliva, za katerega se nam še sanjalo ni, da sploh obstaja. Tu stopimo na prostrano prodnato plažo s čistim morjem in v manjši pristan, ki je bil zgrajen šele sredi prejšnjega stoletja. Imenuje se **Pri čupah,** po plovilih, ki so jih tukajšnji ribiči slovenskega rodu stoletja uporabljali za metanje mrež, vse do leta 1947. Zadnjo še ohranjeno čupo je dal naš priznani pisec in etnolog Milko Matičetov iz Koprive na Krasu, da bi jo rešil propada, odpeljati v Ljubljano. Lahko si jo ogledamo v Etnografskem muzeju Ljubljana.

K sreči je bila njegova skrb, da bi bila slovenska ribiška tradicija pozabljena, odveč. V teh krajih namreč živijo zelo zavedni Slovenci. Napis nad petdeseto stopnico iz leta 1976 pravi: Naj kdorkoli kdaj te vpraša/kdo živi na zemlji tej,/vedi, zemlja ta je naša,/tvoji dedi spijo v njej, zanjo bori se naprej (Igo Gruden). Osveščena Slovenca, Franko Cossutta in Bruno Volpi Lisjak, prvi ladjedelniški inženir, drugi pomorščak in upokojeni kapitan, sta poskrbela za to, da so povsem prostovoljno v Križu leta 2016 odprli Ribiški muzej tržaškega Krasa. Zobu časa in pozabi sta iztrgala dragocene spomine in tehnično dediščino slovenskih ribičev.

Kako se pride do Križa?

Po glavni cesti se iz Nabrežine peljemo še dva kilometra in smo pozorni na napis **Obalna cesta** (Strada costiera). Ob napisu zavijemo desno v vas, ki je sama po sebi vredna ogleda. Lahko parkiramo pri glavni cerkvi in poiščemo Kulturni dom Alberta Sirka. Po nekaj stopnicah se spustimo do muzeja, ki se skoraj skriva med

ostalimi stavbami oziroma pod njimi. Prav tu, pod Nabrežino in Križem, je bilo nekoč središče avtohtone slovenske obale. Sam Križ je imel pred 1. svetovno vojno približno dvesto poklicnih ribičev in sedemdeset plovil. Obisk ribiškega muzeja nam bo dvignil narodno zavest, sprehod po Žajbljevi poti nas bo napolnil z energijo in tudi napor po strmih stopnicah Ribiške poti bo bogato poplačan zaradi lepote prizorov in novih spoznanj.

Marja Kolenc, turistična vodnica
Roman Žižmond, foto

Anekdote

Andrejeve anekdote

Dvjə səs opaldə pər Dančiti

U Dolənjəm konci, polok oštarijə Zvjəzda, je jəmu soju opaldu Danči Bašin. Pər njəm s'sə radi zbjərali Sukenci, ku sə zdej radi zbjəramo na kafeti na Placi al pər Fihci. Ǝn dən je Binči Perko glədu skuəz okno pruəti koriti pər Mariji Lurd an je reku: »Poglədi, poglədi, kajšnjə valuəvə djəla!«

Pepi Čubeju, ki je pršu kupit španjuletə, je prašu, ki je tam. Binči: »Danči je zjutro ulovu nu grozno veliku trutu u Suəči. Zdej pa čakamo, da ju pride poslikat Prepih an ju dene u Primuərskə.«

»Grəm poglədat,« reče Pepi; jəst pa za njim. Kər pridemo h koriti, vidmo u njəm səmo dva snopa bək za vəzat trtə, ki jəh je moču hmet Ivan Pjəruc, ki stoji tam polok. Ku pridem nazaj u opaldu, mə prašajo, ki je reku Pepi. »Preklətə kurbə,« je reku, an še pruəti opaldi je spustu nu jocu. Mi usi trije pa u smjəh.

*

Nih dvajsti metru gor od opaldə je stau Gušto Školjauc, tata od Marketa Vižina. Biu je unət louc. Kər je pəršla u opaldu na peršona, je adən od tistih, ki sə bli nuətər, začnu: »Ja, popudən bo Gušto začnu sjəčt za duəm. Adən praša, ki je blo. Dobi odgovor:« A, tle je Gušto Školjauc pod Škabrijələm ustrelu medvjəda. Zdej zbjəra kupcə.«

»Ma čjə?«

»Drugi partuən gor!« dobi odgovor. Čeres njəki cajta pride u opaldu Gušto, pokaže patronu an reče: »Če misəlte še koga nafarbat an ga pošiljet na muəj barječ, pridem še s pušu, da končamo tuə štorju.« An səs štorjami je blo konc.

Tat an mantelina

Nu nuəč pruəti jutru je rekla moja mama mojmu tatu: »Tonče, cibə u kurniki sə oglašajə!« Tata sə je nəglo uzdignu, šou do okna an vidu nu sjəncu, ki je hitjəla po našəm vrti pruəti hiši od Tončeta Čubejča. Tata je zlaufu za njim an ga dohitu tam, čjər je zdej hiša od Ivana Obrəmča. Kar ga je tjəu zgrabit, mu je ostala u rəkah mantelina. Tat je odvrgu žakelj səs tremi cibami an uteku. Zjutro je šou tata h karabinjərjəm an povu, ki sə je zgodilo čeres nuəč. Po əmpar mjəscah sə tatu klicali na tribunal v Goricu. Tam nej bi suədli možakarju, ki z'ga ulovili u Štəndreži, čjer je tudi kradu cibə. Kər mu je sodnik reku, da je kradu tudi u Sukəni, je obtuəženi trdu, da ni biu še ənkuli u Sukəni an da niti na vjə, čjə da je Soukan. Sod-

nik je naroču impjegati, naj mu pərnese zaplenjenu mantelinu, da si ju loži nasə. Ku si ju je dau gor, je reku sodnik: »Madonca, ku vam paša, sa je ku ulita za vas.« Konc tjədna je časnik *Il Piccolo* zapisu, ki je blo tisti tjədən na tribunali. Na prvi strani je pisalo: *La mantellina lo a incastrato.* (Pelerina ga je zašila).

»Sudja, očalə!« sə kərčali tifožoti na Ludvika

Pred našu hišu u Sukəni, čjər ki je zdej park an pompa od benzina, je do ljəta 1954 biu fucbalerski kampo. Nu nedjəlju je bla tam na važna fucbalerska tekma. Suədu je Ludvik Černe, butigar, ki je predaju u butjəgi jestvin ot Tončeta Lenčeviga u Žabnim kraji. Po tekmi, ki sə ni končala təkuə, ku bi Sukenci tjəli, je na klapa Sukencu záčənla kríčat na Ludvika. Ludvik je hitro šou pruəti naši hiši, čjar se je navadno preoblečavu. Kər je moj tata vidu, da ratava zmjerəm bol gorko, je steku na barječ an kər je pəršu Ludvik nuətər, je zopru partuən. Sukenci sə záčənli žugat našmu tatu, da bo že vidu, če na odopre partuəna. Tata jəm je vrgu nazaj: »Sə vidmo jutre pər Zvjezdi pər glaži, kər sə bojə glavə ohladilə an bomo bujši radžonjərali.« An təkuə je tudi blo. Tata je mogu poməgat Ludviku, saj

smo si bli səs sojim tatəm an mamu, otkar je tata od Ludvika odopru na Sveti Gori oštariju »Pər Cirilu«, mi pa smo tam predajeli romarjəm spominkə. Ludvik je biu zmjərə ponosən, da sə je rodu na Sveti Gori, kar ni kar takuə.

Še adna od Štjəfeta Grmiča

U kavarnu na Placi je usako jutro pršu spit kafe an prebrat časnikə šef od Udbə Dušan Rozman Orlov. Štjəfa Grmič, ki mu je bla oštarija drugi duəm, je no jutro, kər je spiu suəj glaš, šou damú. An kər je biu že polok urat, je zaglədu pər mizi Orlova. Šou je pruəti njəmu, sə ustavu, razkoraču, uzdignu kronkəl an reku:

"Čombe". Orlov je spravu časnikə, sə uzdignu an pobral na Udbu. Od tistiga cajta naprej je hodu na kafe u Park hotel.

Orlov je Štjəfeta dobro póznu, sa je Štjəfa doskat prespal pər Boltromeji, narvečkat pozimi, kər je nəgnu kajšən šnjopc previč. Pər Boltromeji je pulicajəm an udbucəm žagu drvə, da s'sə pozimi lohkor grjəli.

O smrdljivi sapci

Moj tata je pod Austriju, ljəta 1912/13, šou djəlat u Sarajevo, zatuə ki tiskat pərnas ni blo djəla. Səz Bosnə je pərnesu tuə barcoletu:

Kəkuə bi razdelu prdec na dva djəla?

»Prdneš na šipu al na špjəgu an məglu, ki ju

nardi sapa na šipi, potəgneš s prstəm po sredi, da ratajə dva kuəsa.«

Kəkuə pa bi ga razdelu na pet djəlu, da na bi blo previč komplicjərano?

»Prdneš u rəkavicu, ki jəma pet prstu!«

An zaki prdec smrdi?

»Zatuə, da u njəm uživa tudi təgluh, kər ga spusti.«

U ulaki s'sə peljali səs Sarajeva pruəti Austriji austriski impjegat an impjegatka. Njuə je šaldu napenjalo, zatuə ju je on prašu: »Wohin Faren Sie Fräulein?« (Kam potujete, gospodična?) Ona: »Nah Wiiiiiiiin« an ga spusti u visokih tonah. Ma hməli je začənlo tudi njəga napenjet, zatuə ga praša: »Und Sie, Herr, wohin faren Sie?« (Kam pa se peljete, gospod?)

On olajšano: »Nach Bruuuuck and zuuuuuruk…« an ga spusti u bas tonah.

Andrej Černe
Gorazd Perko, ilustracije

V spomin

Julij Černe
(1930 – 2021)

Julij se je rodil leta 1930 v družini s sedmimi otroki, očetu Tončetu in mami Mariji. Prišel je kot prvi sin po rojstvu dveh hčera … Otroštvo je preživel v Solkanu v na novo sezidani hiši takoj po prvi svetovni vojni. Po končani osnovni šoli se je vpisal v šolo »Scuola tecnica governativa ad indirizzo commerciale Guido Favetti« v via Roma v Gorici. Tam se je na šolskih krožkih naučil vezati knjige, tako da je doma poskrbel za vezavo poškodovanih knjig in jim s tem podaljšal uporabnost. Vedno je priskočil na pomoč očetu, ko je bilo to potrebno. Ko ga je tata poklical, mu je odgovoril: »Ki je«? Tata pa: »Sakramenski ki je? Ko se kliče, se pride.« Od takrat je bil vedno odgovor: »Ja!« Tata pa: »Takuə sə odgovori.« Ko se je oče zaposlil v podjetju Mattiroli na Svetogorski cesti, sem moral po šoli peš do podjetja Mattiroli in tam prevzeti očetovo kolo in ga odpeljati Juliju pred šolo, da je čim prej prišel na pomoč očetu pri delu v podjetju. Med šolskimi počitnicami je moral očetu pomagati v Trstu pri obnovi kapele in samostana ob porušeni cerkvi Beata vergine delle grazie v via Chiadino. Po koncu vojne je doma pomagal očetu pri izdelavi stavbnega in drugega pohištva. V večernem času je obiskoval šolo: »Obvezna zadruga za tehnični pouk v goriški pokrajini«, ki jo je odprla Zavezniška vojaška uprava. Pri risanju je presenetil učitelja, prof. Elija Čuka, da je nekega dne prišel na obisk in staršem predlagal, naj se vpiše na Pomorsko akademijo v Piranu, ki jo je ravno v tistem letu odprla Zavezniška vojaška uprava. Mama in teta Marička nista soglašali in sta Julija prepričali, da je ostal doma in v delavnici pomagal očetu pri preživljanju desetčlanske družine.

Julij je bil vnet član Brodarskega društva Solkan in Nogometnega društva Volga, kjer je tekmoval v drugem moštvu; v tem moštvu so se kalili mladinci za preboj v prvo moštvo. Bilo bi čudno, če ne bi bil vnet nogometaš, saj je bilo nogometno igrišče pred domačo hišo.

Po nastanku tovarne pohištva se je zaposlil v Meblu in napredoval do vodje oddelka krojenja furnirja. Tam je srečal svojo doživljenjsko družico Ido. V zakonu sta se jima rodila sin Andrej in hčerka Tatjana. Rad se je spominjal službenih potovanj v inozemstvo s sodelavci, ko so nabavljali furnir. Kasneje se je zaposlil v tehničnem oddelku tovarne in prevzel izdelavo šablon. S to tehnično izboljšavo se od tedaj naprej razrezani elementi površinsko obdelajo, embalirajo in po tekočem traku pošljejo v skladišče.

Julij si je pri svojem delu, ko je bil dobre volje, rad prepeval. V Meblu je bil stalni član moškega pevskega zbora. Doma si je v svoji novi delavnici sam izdelal *kombinirko*, da je lažje obdeloval les. Stavbno pohištvo, ki ga je izdelal pri opremljanju moje hiše, bo vedno občudovano. Julij je imel izredne sposobnosti tehnične rešitve ustvariti in uporabiti v praksi. Neizmerno sem mu hvaležen, da me je sprejel v svoj dom kot v očetovo hišo, ko sem se odtujil od svojega novega doma. S tem mi je tudi pomagal, da sem se čez čas ponovno vrnil domov.

Zrela leta so mu popestrile tri vnukinje, nato še trije pravnuki. V hiši je bil vedno pravi živžav, ki ga je razveseljeval in mu popestril življenje.

Dragi bratec Julij, naj se ti odprejo nebeška vrata za vse dobro, kar si storil v življenju, tako očetovi družini, da je lažje preživela, kot svoji družini in sinovi družini, sestram in bratu.

Naj ti bo lahka solkanska zemlja.

Tvoj brat Andrej

Štefka Zavrtanik
(1926 – 2020)

Minilo je leto, odkar se je 94-letna Štefka pridružila mami Jutici in njenim prednikom na solkanskem zadnjem počivališču.

Štefka je luč svet zagledala leta 1926 kot drugorojenka Jutice in Jakoba Zavrtanika. Solkanci smo družino poznali pod domačim imenom *Oficjərjavi,* čeprav ni znano, od kod ta nadimek. Oče Jakob, mizar, je družino zapustil, ko sta bili obe hčerki, Sonja in Štefka, še skoraj dojenčici. Odšel je za kruhom v Ameriko, nekaj časa je domačim pošiljal denar za preživetje, kmalu pa je nanje pozabil in se nikdar več ni vrnil v Solkan.

Za otroka je skrbela mama Jutica, ki je garala od jutra do večera pri različnih družinah, kasneje pa je odprla *butegin,* takrat na Svetogorski cesti (zdaj Cesta IX. korpusa 60) ob vhodu na *barječ od Borgavih*. Družinica se je stiskala v majhni kuhinjici ob prodajnem prostoru, v sobo na vrhu pa se je bilo treba povzpeti po zunanjih stopnicah. Nič čudnega, če je Štefka hudo zbolela in imela vse življenje resne težave s sluhom.

Štefka se je v Gorici izučila za šiviljo. Pogosto je prihajala po nasvete k moji mami Jelici, tudi znani šivilji. Najprej se je zaposlila v solkanskih *barakah,* kot smo imenovali predel na Valentinčičevi cesti, kjer so se fantje izučevali za mizarski poklic.

Kasneje se je zaposlila v šiviljskem obratu Ideal v Novi Gorici. Štefko je hrup šivalnih strojev hudo mučil, saj je bil to velik napor za njena ušesa.

Žal vodstvo ni imelo posebnega posluha za njene zdravstvene tegobe. Kasneje se je invalidsko upokojila in se prebijala skozi življenje s skromno pokojnino.

Štefka je z mamo živela v skromnem stanovanju do leta 1965, ko se je preselila v večje stanovanje na Cesto IX. korpusa 32, ki sta ga kupili skupaj s sestro Sonjo in njenim možem Marjanom; oba sta namreč rada prihajala iz Italije v Solkan, kjer sta se družila s starimi prijatelji.

Obema je Štefka tudi šivala, saj je bila izvrstna šivilja. Delala je stvari, ki bi bile marsikateri šivilji odveč, recimo moške srajce iz popelina, ki zahtevajo veliko natančnost.

Ko je izgubila mamo Jutico, sta se pogosto družili z Jelico, ki je tudi ostala sama. Odhajali sta na sprehode ob Soči ali pa na solkansko pokopališče. In Štefka je bila zadnja, ki je bila na obisku, dokler je bila moja mama še pri polni zavesti.

Čez 14 dni, tik pred veliko nočjo 1999, je prenehalo biti veliko srce moje mame.

Štefka je bila delavna, tiha, skromna, umirjena. Spominjam se, da je ob godu, na sv. Štefana, dan po božiču, bila njena kuhinja polna cvetja. Sosedje in prijateljice je niso pozabili.

Zadnjih šest let, ko marsičesa ni mogla več narediti sama, ji je bil v veliko pomoč sosed Bojan Mermolja, ki je obdeloval vrt, jo peljal do zdravnika, postoril vse potrebno, kadar je bilo treba.

V veliko pomoč ji je bila tudi soseda Slavka Brovč.

Zadnje mesece, ko je bila nepokretna, pa sta skrbela zanjo, vse dokler ni mirno zaspala v svojem domu, kar je bila njena zadnja želja.

Katarina Vuga

Spominsko obeležje dr. Josipu Srebrniču, krškemu škofu, spet na pročelju njegove rojstne hiše na Šolski ulici 6 v Solkanu. Rojaki se zahvaljujemo pristojnim, da naša prizadevanja niso bila zaman.

Foto: Vilma Ninin

Sladki kotiček

Borovničeva sirčkova tortica

SESTAVINE:

Podloga:
- 200 g maslenih piškotov
- 100 g mletih lešnikov
- 100g masla

Nadev:
- 500 g kremnega sira (Philadelphia, ABC)
- 400 g kisle smetane
- 4 jajca
- 2 vrečki vaniljevega sladkorja
- 100g moke
- nastrgana sveža skorja limete
- sveže borovnice
- borovničev džem

POTEK:

V mešalniku zmeljemo piškote v drobtine. Dodamo mlete lešnike. Medtem ko meljemo piškote, stopimo maslo. Stopljeno maslo zlijemo v mlete piškote in lešnike. Maso oblikujemo po modelu. Damo v zmrzovalnik za čas priprave kremnega nadeva.

V posodi zmešamo kremni sir in kislo smetano. Mešamo toliko časa, da je masa gladka in brez grudic. Nato dodamo sladkor, vaniljev sladkor, nastrgano skorjo limete, moko ter jajca.

Iz zmrzovalnika vzamemo model s podlogo, v katerega vlijemo kremni nadev. Postavimo v pečico ter pečemo 15 minut na 160 .

Po pretečenem času vzamemo iz pečice in po vrhu kremnega nadeva posujemo sveže borovnice. Postavimo nazaj v pečico in pečemo še 70 minut.

Ko je torta pečena, pustimo, da se ohladi. Ko jo vzamemo iz pečice, je lahko na sredini še malo mehka, a se z ohlajevanjem strdi. Borovničev džem segrejemo, da postane redkejši in ga polijemo po vrhu torte. Po želji lahko okrasimo s svežimi borovnicami.

pripravila: Martina Gorjan

Jezikovni kotiček

Kako je prav? Kaj pomeni?

Narobe:	**Pravilno:**
Kaj dogaja?	Kaj **se** dogaja?
Za kaj se gre?	Za kaj gre? (glagol “iti” ni povratni glagol)
obleči	obleči **se/si** (“obleči” je povratni glagol)
ogledovati	ogledovati **si** (povratni glagol)
prizadevati se	prizadevati **si** (povratni glagol)
je priboril še nekaj točk	**si** je priboril še nekaj točk (je priboril sebi)
dogovoriti posle	dogovoriti **se** za posle
med otroci	med otroki
gledati čez okno	gledati skozi okno
Temu ni tako!	To ni tako!
malo	nekoliko
v parih urah	v nekaj urah, čez nekaj ur
sem te ful pogrešal-a	sem te zelo pogrešal-a
je zelo povezana z matero	z materjo
s hčero	s hčerjo, s hčerko
tako, kot ti paše	tako, kot ti ustreza
je sprehodila psičko	je šla na sprehod s psičko
pozno pomladi	pozno spomladi (pomlad je samostalnik)
delati glasbo (iz angl. “make music”)	ustvarjati glasbo
preko interneta	po internetu

Marja Kolenc

Bogastvo slovenskega jezika

Ostani zdrav
Osti Jarej – Ostani zdrav je menda najstarejši slovenski pozdrav; zapis je najden na bakrenem vrču, starem kakšnih 2000 let.

Bančne storitve Nove KBM tudi na vaši pošti

Bančni opravki, kot so plačevanje položnic, dvig ali polog gotovine, preverjanje stanja na osebnem računu, so del našega vsakdanjika, zato je pomembno, da je banka čim bolj dostopna. V Novi KBM so ponosni, da je njihovim strankam na voljo več kot 900 kontaktnih točk po vsej državi, kjer lahko opravljajo bančne storitve. S tako razvejano mrežo je Nova KBM najdostopnejša banka v državi.

Nova KBM je **edina banka v Sloveniji**, ki strankam poleg digitalnih kanalov (torej predvsem spletne in mobilne banke), poslovalnic in bankomatov, **omogoča opravljanje najpogostejših bančnih storitev tudi na vseh poštah po državi**. To pomeni, da lahko stranke Nove KBM, ki v svojem kraju nimajo poslovalnice banke, na vseh rednih poštah, kakršna je tudi pošta v Solkanu, opravijo vrsto najpogostejših bančnih storitev: brez nadomestila dvigujejo in polagajo gotovino na svoj osebni račun, vpogledajo v stanje na svojem osebnem računu, sklenejo depozit ali varčevanje, oddajo vlogo za izdajo bančnih kartic, vlogo za podaljšanje limita na svojem računu, za potrošniški kredit in spremenijo/dodajo pooblaščeno osebo za svoje osebne račune. Na poštah je mogoče odpreti tudi nov račun pri Novi KBM. Tako banka v partnerstvu s Pošto Slovenije tudi strankam, ki prebivajo v Solkanu, zagotavlja karseda enostaven dostop do bančnih storitev, ki jih najpogosteje potrebujejo. Tudi na bankomatu Nove KBM v Solkanu lahko stranke Nove KBM brez nadomestila dvignejo gotovino in vpogledajo v stanje na osebnem računu.

V Novi KBM na prvo mesto postavljajo zaupanje med banko in stranko, za učinkovito opravljanje storitev in zadovoljstvo strank pa skrbijo prijazni bančni strokovnjaki, ki z bogatim znanjem in izkušnjami pomagajo pri izbiri ustrezne rešitve v različnih življenjskih situacijah. Vsaki stranki se posvetijo celovito, saj razumejo, da je njihova najpomembnejša naloga strankam omogočiti objektivne informacije, na podlagi katerih lahko te sprejmejo odgovorno finančno odločitev. Odličnost v zagotavljanju storitev se obrestuje, saj stranke individualno obravnavo prepoznavajo in cenijo.

Promocijsko sporočilo

Fotografija: V Solkanu stranke Nove KBM najpogostejše bančne storitve opravljajo tudi na pošti

Oglasi

Smo skupina **Vivid Mind?**. Izhajamo iz novogoriškega prostora, kjer smo tudi najbolj aktivni. Trenutno se usmerjamo v hard rock, navdih pa črpamo iz rock glasbe 70. in 80. let. Čeprav smo na sceni bolj ali manj novost, imamo kot klasično šolani glasbeniki vsi za sabo že kar nekaj odrskih izkušenj, v bendu pa vidimo priložnost za skupno ustvarjanje in nadaljnji glasbeni razvoj. Zasedbo sestavljamo dve kitari, bobni, bas in vokal.

Od drugih trenutnih rock skupin se razlikujemo že v tem, da sta v naši zasedbi dva glavna kitarista – Maj Špacapan in Jure Ipavec. Maj (17) s poznavanjem jazz kitare, ki ga je pridobil na Konservatoriju za glasbo in balet v Ljubljani, na povsem svoj način popestri naše pesmi. Jure (16), ki je obenem tudi glavni pisec v bendu, se mu pridružuje z blues in rock pristopom. Jaka Podgornik (17) skrbi za ritem in podlago glasbi ter ji s številnimi izkušnjami in šolanjem na KGBL-ju dodaja svoj pridih. Vid Boršič (19) je v bendu odgovoren za nižje frekvence, s katerimi v rock skladbe rad vpelje funk in soul, in je hkrati tudi šolani klarinetist. Vokalistka Eva Hočevar (17) pa s svojim vsestranskim glasom zvok benda oddalji od standardnega rocka.

Zaradi vsem znanih razmer v našem kratkem času delovanja nismo še prišli do pravega nastopa, smo se pa pojavili na dveh virtualnih prireditvah Gimnazije Nova Gorica ter naše na daljavo posnete skladbe uspeli slišati na Radiu Koper in Radiu Robin. Krajevna skupnost Solkan nam je za priprave na prihajajoče nastope zagotovila prostor za vaje, kar je pravzaprav rešilo bend po 5 mesecih brez vaj.

Naš repertoar sestavljajo večinoma avtorske pesmi ter nekaj priredb, zato se osredotočamo na izpopolnitev zvoka in nastopa. Ob prvi priložnosti bi radi s svojo glasbo zavzeli okoliške odre, naše sanje pa so posneti album in pobližje spoznati večja prizorišča. Upamo, da bo naša glasba dosegla tudi vas in se bomo kmalu srečali na kakšnem nastopu.

Oglasi

HE Solkan proizvaja obnovljivo električno energijo že 37 let.

HE Solkan je tipična pretočna elektrarna, zasnovana je kot zadnja v verigi hidroelektrarn na Soči in je tako prevzela vlogo izravnalne elektrarne, ki izrablja del koristnega padca od elektrarne Plave do meje z Italijo.

V skoraj 37 letih obratovanja je solkanska elektrarna proizvedla več kot 3.700 GWh obnovljive električne energije (EE). Poleg proizvodnje obnovljive EE HE Solkan zagotavlja tudi druge pomembne sistemske storitve. Med njimi velja izpostaviti tako imenovano sekundarno regulacijo, ki skrbi, da je proizvodnja električne energije enaka porabi in tako zagotavlja stabilnost električnega omrežja. Med važnejše storitve, ki jih ta elektrarna lahko nudi so tudi »zagon agregatov iz teme« in »otočno obratovanje«, ki so ključne v primeru prekinitve povezave severne Primorske z ostalim elektro energetskim sistemom. V teh primerih HE Solkan zagotavlja nemoteno dobavo EE strateško pomembnim odjemalcem v regiji, kot so bolnišnica, črpališča pitne vode in še bi lahko naštevali.

SENG
Soške elektrarne
Skupina hse

DOMINO sistemi

DOMINO SISTEMI Računalniške storitve d.o.o.
Klementa Juga 7, 5250 Solkan

Tel: 05/ 33 33 670, e-mail: info@domino-sistemi.si

Računalniška oprema in storitve po vaši meri:

- ✓ Prodaja in servis računalnikov in druge opreme najboljših blagovnih znamk (HP, Lenovo, Dell, Asus...)
- ✓ Strežniki za mala in srednja podjetja
- ✓ Licenčna programska oprema (Microsoft, Autodesk, Adobe ...)
- ✓ Vzdrževanje IT omrežja in sistemov
- ✓ Protivirusne rešitve, požarne pregrade
- ✓ Izdelava varnostnih kopij podatkov
- ✓ Reševanje izgubljenih podatkov z okvarjenih diskov
- ✓ Delo na daljavo

Razvedrilo - Obvestila

POMOČ: ELEKTRA ELON KLUMP PLOVDIV	RADKO POLIČ	JUNAKINJA STARO-GRŠKE TRAGEDIJE	PIERCE BROSNAN / BICIKEL			TONI INNAUER	SKRIL, ŠKRIL / SLIKAR IN GRAFIK ŠUBIC					RIMSKO IME ZA AJDOV-ŠČINO (KRAJŠE)
V VOJSKO POKLICAN NOVINEC												
DRUGO NAJVEČJE MESTO V BOLGARIJI								SKLADA-TELJICA FORTE / KRISTEN STEWART				
MAGNAT IN FUTURIST MUSK, USTANOVITELJ TESLE IN SPACEX / NEPRIJETEN OBČUTEK						PITJE DO DNA / GOTTLIEB DAIMLER				IVAN SIVEC / OČKA, ATEK		
POMENLJIV GIB Z RAMENI							TABORNIK / KRAJ NAD VIPAVO					
RENATA TEBALDI			AVSTRAL-SKA ROCK SKUPINA / IRONIČEN ČLOVEK					NARKO-TIČNO SREDSTVO / KAČJI GLAS				
OPERNI SPEV						S FRASKO OZNAČENO KMEČKO GOSTIŠČE / ČEŠPLJA						
SOSEDNJI PLANET					KRATKE IN OPRIJETE SPODNJE HLAČE / RAZMAH					SEČ	NAVIDEZNA ČRTA MED DRŽAVAMI	PASJE-REJEC
BRIZANTNO RAZSTRE-LIVO, KATEREGA GLAVNA SESTAVINA JE NITRO-GLICERIN	DOMAČA HIŠA, DOMAČIJA	PROSTOR OB HLEVU ZA ŽIVINO / HUMORIST-KA PUTRIH					MALO VREDNO, NEKORIST-NO BLAGO / TRAČNICA					
								GRŠKI BOG VOJNE / ALJAŽ PEGAN				
Z NJIMI GLEDAMO				LETALSTVO								
RDEČA POLJSKA CVETLICA				RIBIČ S HARPUNO								

NADALJEVANJE GESLA										TOVARNA OPEKE	BIATLONKA GREGORIN	STRIPOV-SKI JUNAK FORD
ZNAK ZA TON												
JAVEN POZIV, KLIC												
SESTANEK, SREČANJE												
ČLOVEK Z VELIKIMI OČMI												
LILY ALLEN / ŠPELA ROZIN											ZELO POČASEN SESALEC	AVTOR: MATJAŽ HLADNIK

Obnašajmo se odgovorno!

Pes je zagotovo človekov najboljši prijatelj. Po Solkanu, v parku, po sprehajalnih poteh in še kje so sprehajalci s svojimi ljubljenci zelo pogost prizor. Lastniki psov so po svojem odnosu do živali različni, večini res ni kaj očitati, toda dogaja se, da obstajajo sprehajalci psov, ki za svojimi ljubljenčki ne pospravijo, ko le-ti opravijo svojo potrebo. Najbrž ni treba posebno poudarjati, da srečanje s kupom dreka, še zlasti, če vanj zagaziš na pločniku, ni ravno nekaj, česar bi se veselili. Prav tako niso razveseljivi pogledi na plastične vrečke z vsebino, ki jih nekateri lastniki preprosto odvržejo v naravo.Imeti psa je zagotovo veliko veselje, toda pomeni tudi obveznosti in dolžnosti, med katere zagotovo sodi tudi pospravljanje pasjih iztrebkov. Razlogov za pobiranje iztrebkov je veliko tako z veterinarskega kot higienskega in okoljevarstvenega vidika.

Zato še enkrat lepo prosimo vse lastnike psov, obnašajte se odgovorno in poskrbite, da se drugi ljudje ne bodo jezili na vas!

Uredništvo

1001 SOLKAN

Darovalci

V skupnem znesku **3.041,48** eur so za časopis v času od **1. 1. 2021–31. 5. 2021** prostovoljno prispevali:
Antončič Marjeta, Artač Boris, As Franc, Bašin Sonja, Bavčar Metod, Belingar Anka, Bensa Bruna, Berger Aleš, Bevčič, Blažič, Boltar Silva, Boltar Silvana, Bogataj Peter, Božič Vuga Klara, Božič Majda, Brajnik Marčela, Bratina David, Brecelj Eda, Brezigar Nives, Brumat Pavel, Bucik Aleksander, Bucik Gabrijela, Caharija Marija Sonja, Cernus Maks, Čermelj Tomaž, Černe Tomaž, Čubej Dušan, Damjanovič Danka, Devetak Andro, Drašček Elda, Drašček Martina, Drnovšček Igor, Eržen Mavricija, Fakin Stojan, Fornazarič Ernest, Franko Savina, Furlan Anamarija, Gladoič Ljudevit, Gomišček Anica, Gomišček Renato, Gorjan Damjan, Gorjup Marina, Gorjup Štefan, Hlede Anita, Hrast Marjan, Humar Franc, Hvalič Barbara, Hvalič Dragica, Ipavec Nataša, Ivančič Gabrijela, Jakhel Jordana, Jakin Anton, Jug Helena, Jug Marjen, Jug Oton, Jug Vidojka, Kaličanin Božica, Karajič Adam, Kikelj Valter, Klavora Nives, Knaus Marija, Kocjančič Aleš, Kodermac Boris, Kontestabile Suzana, Komel Anton, Komel Cvetka, Komel Mitja, Konjedic, Kralj Ester, Kralj Jožef, Lasič Vanja, Leban Avgust, Leban Karmen, Leban Marta, Leban Urška, Likar Danijela, Lukežič, Lutman Klavdija, Makuc Rudolf, Markič Simon, Marinič Sandi, Mariutti Marino, Masič Repše Mirjam, Martinuč Nataša, Marušič Franc, Marušič Saša, Matjac Aleksander Zoran, Mavrič Alojz, Maurič Ivan, Medic Fikfak Martina, Mihelj Alojz, Mikuž Sonja, Mis Martin, Mrak Irena, Nemec Jordan, Nemec Marijan, Obid Drago, Pajek Loredana, Pavletič Robert, Pellegrini Ana, Perko Dušan, Perko Walter, Poberaj Marjetka, Podgornik David, Podgornik Mojca, Podveršič Marija, Paravan Jožica, Ravnik Marija, Remijaš Ana Marija, Rijavec Jaka, Ronkli Jožica, Rusjan Marija, Rusjan Nejc, Saksida Alenka, Simčič Tomi, Skrt Karel, Stavar Mara, Stekar Vida, Stepančič Marija, Stepančič Milena, Strosar Laura, Sturman Majda, Sutila Nevenka, Šavli Danijel, Škarabot, Štanfel Štefan, Štrukelj Danijel, Šturm Majda, Tepina Julijana, Terčon Brezigar Marinka, Tomažič Mateja, Tomšič Avguštin, Trampuž Mladen, Tratnik Miran, Ukmar Bucik Ingrid, Urbančič Rok, Uršič, Ušaj Lavra, Valič Jože, Vecchiet Anton, Velikonja Silvija, Vidič, Vizin Mojca, Vizin Oton, Vodopivec Denis, Vuga Aldo, Vuga Bruno, Vuga Tomaž, Zavrtanik Ana, Znideršič Vladimir, Zucchiati Norma, Žigon Peter, Žigon Ronaldo, Živec Božica.

Poleg teh pa tudi:
Gopack d.o.o. in Tit Zavrtanik s. p.
Vnaprej se opravičujemo za morebitne napake pri vnosu donatorjev. V kolikor ste v tem obdobju darovali za časopis, pa niste na seznamu, nas prosim obvestite. Hvala za razumevanje.
V 107. številki Solkanskega časopisa je bila darovalka Silva Skubin navedena pod drugim imenom in na tem mestu to tudi popravljamo.

Oglaševanje v našem časopisu

Cenik oglaševanja

1 stran: 400 €
1/2 strani: 200 €
1/4 strani: 100 €
1/8 strani: 50 €
manjši oglasi: 25 €

Oblikovanje oglasa:
dodatnih 50 %

Pobuda

Na KS Solkan smo sprejeli odločitev, da krajane zaprosimo za povratno informacijo, v kolikšni meri so naklonjeni ideji, da bi poskusili pri pristojnih državnih službah urgirati, da tudi Solkan dobi svojo zdravstveno oskrbo, in sicer zdravniško in/ali zobozdravstveno ordinacijo.

Krajane naprošamo, da nam do septembra 2021 v čim večjem številu sporočite, ali se z opisano pobudo strinjate (po pošti, po elektronski pošti KS Solkan ali osebno v pisarni KS Solkan v času uradnih ur).

Hvala za sodelovanje.

Foto: Mia Blažica

Obvestilo

Naslednja številka 1001 solkanskega časopisa bo izšla oktobra 2021. Članke in fotografije oddajte najkasneje do 1. oktobra na e-naslov: 1001solkan@gmail.com. Besedil, ki niso v elektronski obliki, ne bomo sprejemali. Slike oddajte ločeno v jpg formatu. Navedite tudi vsebino slike in ime avtorja fotografije.
Naslov urednice: svetlanaplesnicar@gmail.com
Uredništvo si pridržuje pravico, da prispevke primerno priredi tako po obsegu (do 7000 znakov s presledki) kot po izrazu. V 1001 solkanskem časopisu se proti plačilu v skladu s sprejetim cenikom objavljajo tudi oglasna sporočila pod pogoji, navedenimi v ceniku.

ISSN 2335-4143

Izdaja: KS Solkan
Zanjo: Jana Herega, predsednica KS Solkan
Urednica: Svetlana Bušen
Uredniški odbor: Jana Herega, Tomaž Černe, Jožef Leban, mag. Darinka Kozinc, dr. Branko Marušič, Boža Hvala, Jožko Markič
Tisk in oblikovanje: Grafica Goriziana – Gorica
Naklada: 1.400 izvodov – junij 2021